

פניני רבינו
האור החיים הקדוש

שבועות

מעמד הר סיני - עשרת הדברות - קדושת התורה והשפעתה
גודל מעלת לימוד התורה

מדור בענין הפינטעלע איד
לשון קדשו של האור החיים הק'
בענין פסקה זוהמתן

עם מפתח ענינים מפורט

ובו מבואר דבריו הנפלאים של האו"ח הק' בסגנון יפה וברור
ובתוספת כמה הארות והערות לכל הרוצה להעמיק בדבריו ולטעום
מנופת צוף אמריו קדושים

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"ז

מכון פניני אור החיים
שבועות תשע"ז

נא לא לעיין בזה בשעת התפלה

להאיר את עיני הלומדים הדגשנו את כל הלשונות של
האור החיים הקדוש וכמו כן כדי להקל על הלומד
הכנסנו לסוגריים את הדברים שהם עמוקים יותר וכתבנו
אותם באותיות קטנות

הגליון הזה מוקדש לרפו"ש של האה"ח
מרת בריינא זלאטא בת דינה תחי'

הגליון הזה נתנדב לעילוי נשמת
לע"נ מאיר ראובן בן טוביה הלוי ז"ל

לתיקונים והערות או לקנות את זכות
הפצת תורת רבינו האור החיים הקדוש

נא לפנות למייל

peninei.ohrhachaim@gmail.com

ולשלוח פקס המספר הוא 208-379-2768

טל' 845-300-0360

תוכן הענינים

חג השבועות

מתן תורה ומעמד הר סיני

למה סירבו שאר האומות לקבל את התורה - ההימנעות מהחטא הוי ביטולה * מהו כוונת הפסוק באומרו אהבת כלולותיך ז * התורה מאורסת לכולם בדרך כלל ולכל אחד בפרטיות ח * ד' לא בחר בנו בגלל חכמתנו - והסיבה שבחר ד' בעם ישראל ט * האם היה משה יכול להכנס לתוך ענן השכינה או לא ט * האם היתה השראת השכינה של מעמד הר סיני מרובה יותר מהשראת השכינה ששכנה על המשכן או לא י * למה כפה ד' עליהם הר כגיגית יא * הר סיני נתהפך מדומם לבעל חי ועלה לקראת השכינה יב * למה לא הסביר ד' לישמעאל שכתוב בתורה לא תרצח יג * האם היו כל ישראל נביאים במעמד הר סיני יג

עשרת הדברות והלוחות

אופן כתיבת עשרת הדברות בלוחות הראשונות יד * יש מצות עשה שהאדם נענש על ביטולם אפילו שלא בעידן ריתחא טו * התועלת בשמיעת הב' דברות ראשונות מפי ד' בעצמו טז * הצורה שבו שמעו בני ישראל את עשרת הדברות טז * אור אותיות העשר דברות התפשט והאיר מחוץ למקום חקיקת האותיות שבלוחות יז * הלוחות נשאו את עצמם עד חטא העגל יז

משה רבינו

האם בני ישראל האמינו במשה קודם מ"ת או שהם רק האמינו בו במתן תורה יח * אם משה ידע את כל התורה כולה איך ה' שייך שדרש ר"ע דברים שלא ידע משה יט * מהו הסיבה ששהיה משה מ' יום על הר סיני - מה מיוחד במספר זה של מ' יום כ

תורה

סודות התורה

האם ידעו כל ישראל את כל הסודות שד' לימד את משה רבינו כא * מה צריך האדם לעשות בכדי שיגלו לו את סודות התורה כא * התורה נמשלה למים ולחם - הפשט והפנימיות שבתורה כב

הכנה לתורה

קודם קבלת התורה צוה ד' לישראל שיחזרו בתשובה כג * מי שהוא בעל עבירות שערי דעת תורה ננעלים בפניו כג * למה לא נתן ד' את התורה לכלל ישראל מיד כשהם יצאו ממצרים כד * שלשה ענינים שהם ההכנה העיקרית לקבלת התורה כד

קדושת התורה

אלהיו לא מת - איך זכה לזה כו * אין קדושה כקדושת הלומד תורה כח * אור הקדושה מהתורה והמצוות יאיירו לנפש בעלותה לעולם העליון - ובענין עבירה מכבה מצוה כט

השפעת התורה על האדם ועל הבריאה

ותורתך בתוך מעי - התורה נכנסת למעיים ע"י האכילה ל * איך מקרבים אנשים שאמונתם רפויה בידם לא * באמצעות התורה תגדל מעלת האדם עד למעלה מן המלאכים לא * קיום הבריאה תלוי בעסק התורה ולכן העוסק בתורה יש לו שליטה על הבריאה לב * סגולת ישראל הוא שרק הם יכולים לפעול בעולמות העליונים לג * איזה השפעה משפיע ד' על כל בחור בשעת הבר מצוה לד * אור התורה נבלע ונעשה לחלק מהאדם - ואופן הנאת הנשמה בעולם העליון לה * באיזה אופן רצה ד' שמשה יוציא מים מן הסלע לו * עומק ההבנה בענין שליטת הצדיקים על טבע הבריאה בכח תורתם לו

גודל ענין לימוד התורה

לימוד התורה הוא יסוד הכל לז * עיקר הסיבה שהכניס ד' את כלל ישראל לארץ ישראל הוא כדי שיעסקו בתורה לח * גאולה העתידה תלויה בעסק התורה לח * לימוד התורה הוא כופר נפש לאדם לט * התורה נמשלה למים ואש, והעונש על ביטולה הוא במדה כנגד מדה מ * נשיא יששכר הקריב לפני שאר השבטים בגלל התמסרות שבטו ללימוד התורה מא * איך יגיע האדם להדרגה שלא תיחשב לו לימוד התורה לדבר קשה וכבד מא * רק מכח התורה יש לנו רשות ליהנות מעוה"ז מב * "שיהא עסק התורה בחשק גדול ויתאוה ללמוד עוד" מג * אורך ימים למיימינים בה - ומהו לימוד התורה לשמה מד * רק ע"י לימוד התורה לשמה יכול האדם להנצל

מהיצה"ר מה ♦ עיקר יצירת המזון לנפש האדם בג"ע הוא ע"י לימוד התורה מז ♦ למה גזרה חכמתו יתברך שיהא האדם לומד ושוכח מח

שונות

מהו הסיבה שגוף המת מטמא טומאת מגע מח ♦ למה אין הצדיקים מטמאים במיתתם מט

הפנימית של כל ישראל סח ♦ דברי הנפש החיים הן הן דברי האור החיים הקדוש סט ♦ ב' תועלויות כלליות שהיו לישראל ע"י ביטול זוהמת חטא אדה"ר ע ♦ ביטול הזוהמא הוא יסוד קנין הקדושה, של כלל ישראל, לעולם עא ♦ חג השבועות הוא כנגד יצחק אבינו עא

לשון קדשו של האור החיים בענין פסקה זוהמת

פרשת ויחי

הגוף של הצדיק איננו מסריח לאחר מותו והטעם לזה עג

פרשת יתרו

באמצעות הדיבור של ד' יתברך, קיבלו ישראל בגדי מלכות עג ♦ סגולת ישראל מכל העמים הוא זה שפסקה זוהמות עד ♦ באמצעות דבר זה שפסקה זוהמות, נקנית הקדושה בבנ"י לעולם עד ♦ אין הקב"ה מייחד שמו על הנבראים בחייהם עד ♦ במתן תורה ד' הפריד את הזוהמא מבנ"י בכדי לייחד את שמו עליהם בחייהם עה ♦ לפי דברי הגמ' האומרת שפרחה נשמתם, מבואר שבמ"ת לא ייחד ד' את שמו על בנ"י בחייהם עה ♦ על ידי זה שפסקה זוהמות נקבעה היראה בלבם של ישראל לעולם עו

פרשת כי תשא

הסיבה לזה שהאדם חייב למות הוא משום שיש בו זוהמא עו ♦ אע"פ שע"י חטא העגל חזרה הזוהמא לשכון בבנ"י מ"מ הזוהמא הזאת לא היתה מרובה כ"כ כמו הזוהמא שנוצרה מחטאו של אדה"ר עו

פרשת ואתחנן

הזוהמא פסקה מישראל באמצעות שמיעת הדברות מפי ד' בכבודו ובעצמו עז ♦ הסיבה לזה שכלל ישראל נשארו נאמנים לד' ולתורתו במשך כל הדורות, הוא משום שפסקה זוהמתן במתן תורה עז ♦ העברת הזוהמא נעשית על ידי שמיעת שתי הדברות הראשונות מפי ד' יתברך בכבודו ובעצמו עח

פרשת וזאת הברכה

במעמד הר סיני הזוהמא רק נפרדה ונפסקה מכלל ישראל אבל היא לא נפרדה מן הגרים עח

מדור בענין הפינטעלע איד

רצון הפנימי של ישראל

היכוהו עד שעשה מצוה נחשב לו כמו שעשאה מרצון נא ♦ פינטעלע איד נב ♦ למה פסקה זוהמתן במתן תורה נב ♦ במתן תורה, האם יראת ישראל לד' נעשית ממילא או ע"י הוספת כח חדש נג ♦ בעקירת הזוהמא קנתה היראה מקום בנפשות ישראל נג ♦ מהו הרעה שנגרם ע"י הזוהמא נג

אופן יצירת הזוהמא וביטולה

זוהמת חטא אדה"ר מיעטה את שפע קדושת אור התורה והנשמה נד ♦ אברהם אבינו נבחר להיות השורש של ישראל נה ♦ כלל ישראל יונק משורש האילן, מהאבות הקדושים נו ♦ הזוהמא מנעה את רצון הפנימי של ישראל מלצאת אל הפועל נו ♦ עבודת האבות ושיעבוד מצרים ה' הכנה למתן תורה נז ♦ במתן תורה יצא רצונם הפנימי של ישראל מן הכח אל הפועל נח ♦ במתן תורה נתחברו בחינות העליונות של נפש האדם עם הגר"ן שבאדם נח ♦ השכינה נקראת יראה מצד הגבורה נט ♦ מקום היראה הוא השכינה ואינו שורה אלא על מקום השלם ס ♦ אין סתירה בין דברי האוה"ח בפרשת יתרו לדברי האוה"ח בפרשת דברים ס

אדם הראשון, חטא העגל

למה אין בני ישראל יכולים לבטל את היראה שבנפשותם סא ♦ כל הנשמות היו כלולים באדה"ר סב ♦ אדה"ר זכה לבחינת ה'יחידה' של נשמתו סב ♦ הטעם שחטא העגל לא החשיך לגמרי את אור היראה שבנשמות ישראל סג ♦ האם נדבקה זוהמת חטא העגל בהצדיקים סד ♦ סיכום הדברים סו

היראה טמונה בבחינת הכתר של הנפש

הבחינה העליונה שבנפש מחוברת לבחינת הרוח סז ♦ בכתר של הנפש טמון היראה

חג השבועות

מתן תורה ומעמד הר סיני

לרעה במדה המסויימת הזאת לפיכך גם הם אינם יכולים לקיים את המצוה ההיא. ולכן אין הם יכולים לקבל את התורה.

ודבר זה תמוה מאד דאיזה טענה היא זו - שבגלל שאביהם הי' רשע לכן גם הם לא יוכלו לקבל את התורה. ועוד הרי הם יכולים לשוב בתשובה, וכי בגלל שהם חטאו בעבר אז הם ימשיכו לחטוא גם להבא. ועוד מקשה האוה"ח שמדברי המדרש משמע שד' הסכים לטענתם, לפי שהי' להם טענה טובה. וזה תמוה דלמה נחשבת טענתם לטענה טובה המתקבלת על הדעת.

ומבאר האוה"ח (שמות יט ה ד"ה והצצתי) שזה לעומת זה עשה האלוקים: יש את הצד הטוב ולעומתו יש את הצד הרע. וכל המעשים הנעשים בעולם העשייה הרי שהם מעוררים בעולם העליון, או את הצד הטוב או את הצד הרע, הכל כפי בחינת המעשה אשר נעשה. שאם נעשה מעשה טוב אז נתעורר עי"ז השורש הטוב שלמעלה. ואם המעשה שנעשה הי' מבחינת הרע אז נתעורר עי"ז הצד הרע שנמצא למעלה בעולמות הרוחניים.

למה סירבו שאר האומות לקבל את התורה - ההימנעות מהחטא הוי ביטולו

הנה במדרש (ספרי וזאת הברכה) מבואר שלפני שנתגלה ד' לישראל על הר סיני הלך ד' אל בני עשו ושאל אותם אם הם רוצים לקבל את התורה. ובני עשו שאלו את ד' מה כתוב בתורה ואמר להם ד' שכתוב בתורה 'לא תרצח'. "אמרו לפניו רבוננו של עולם כל עצמו של כו' אביהם רוצח הוא", לכן לא נוכל לקבל את התורה. והלך ד' להציע את התורה גם לבני עמון ומואב וגם הם שאלו מה כתוב בתורה ואמר להם ד' שבתורה כתוב 'לא תנאף'. אמרו לו הרי האומות שלנו של עמון ומואב הרי שהם נתהוו ובאו לעולם ע"י המעשה המכוער של לוט עם בנותיו ולכן אין אנו מסוגלים לקבל את התורה. וכשהלך ד' לבני ישמעאל גם הם שאלוהו כו' וענה ד' שכתוב בתורה 'לא תגנוב' אמרו לו הלא "כל עצמו של אביהם לסטים היי" ולכן לא נוכל לקבל את התורה.

הרי מבואר במדרש הזה שד' הציע את התורה לאומות העולם. אולם הם סירבו לקבלו בגלל שהם טענו שכיון שאבי האומה התייחד

ולפי שרצה ד' יתברך שכלל ישראל יתדבקו לצד הטוב, לצד הקדושה, ושהם יתרחקו מצד הרע, מצד הטומאה, לכן צוה ד' לנו בתורה רמ"ח מ"ע ושס"ה מצות ל"ת כדי שע"י עשיית המ"ע נתקשר לשורש הקדושה והטהרה ועי"ז שנמנע מעשות הרע נתרחק מצד הרע, מצד הטומאה.

[ובאמת כשנעיין בלשון האוה"ח הקדוש נראה שהוא מבליע תוך דבריו יסוד גדול ולהלן יבואר שנקודה זו הוא הנקודה העיקרית שעל פיו מבאר האוה"ח את דברי המדרש הנ"ל].

ויסוד הדברים הוא: שבשעה שהאדם נמנע מעשיית מעשה רע אז לא רק שהוא מתרחק עי"ז מן הצד הרע אלא שהוא גם 'מבטל' את כח הרע שבו (בדרגה מסויימת). וזה חיזוק גדול לאדם, שאל יחשוב האדם שבהמנעו מעשות דבר רע אין הוא פועל כלום ע"י זה אלא ידוע ידע האדם שע"י"ז שהוא נמנע מעשיית ל"ת הרי שהוא מבטל בזה את הצד הרע - את כח הרע הנמצאת בו ובבריאה.

ולפי"ז יובן מש"כ בספרים הקדושים (שערי קדושה, חיד"א, דרך פיקודין) שגם כשהאדם נמנע מלעבור על מצות לא תעשה, יכולין האדם שהוא

מקיים בזה את צווי ד'. שכמו שצריך האדם לכוין בעשיית מצות עשה שהוא מקיים את צווי ד' כמו"כ טוב לאדם לכוין כן גם בשעה שהוא נמנע מלעבור על מצות ל"ת. והביאור בזה יש לומר שהוא משום שע"י"ז שהוא נמנע מעשיית הל"ת הרי שהוא פועל פעולת ביטול - שמבטל את כח הרע, לפיכך נחשבת ההימנעות שלו כעשיית מעשה טוב בפועל. ולכן יש לכוין בעשייה זו כמו שהוא צריך לכוין בעשיית מעשה מצוה, [ושו"ר בשערי קדושה שכתב כעין זה].

ומבאר האוה"ח שכמו שבמעשיו של האדם יש מעשים הקשורים ומושרשים בצד הטוב ויש מעשים ששרשם הוא בצד הרע, כמו"כ הוא לענין נפשות בני אדם. יש בני אדם שהם מושרשים בצד הטוב ויש בני אדם ששרשם הוא מצד הרע דהיינו ששורש נפשותם נובע, קשור, ומחובר להצד הרע. ולפיכך יש בני אדם שטבעם מטה אותם לעשות את רצונו יתברך, וכל ענין טוב בא להם בנקל ומצד שני נמצאים אנשים שאצלם הוא ממש להיפך דהיינו שהם נמשכים תמיד לעשיית הרע רחמ"ל.

ועפ"י"ז מבאר האוה"ח את טענת בני עשו, ישמעאל, ועמון ומואב. שהטענה שלהם היתה, שכיון ששורש

א. וכמובן שיש בזה דרגות לאין שיעור, ובצד אחד יש את הרע המוחלט ובצד השני נמצא הטוב המוחלט וביניהם יש הרבה דרגות שבהם קיימת עירוביאי של הטוב עם הרע. והאוה"ח (בראשית מט ג, ויקרא יט ל, כ ב) מבאר את חלק ההשתדלות שיש בכוחו של האדם לעשות בכדי שהוא יזכה לזה שבס"ד יהיו צאצאיו מושרשים בצד הקדושה אכ"ר.

משמע שהוא חולק על האוה"ח בזה, וסובר הרמח"ל שבשעת מתן תורה, באמת היתה קיימת אפשרות לזה, שאומות העולם יתעלו ממדרגתם השפלה עיי"ש].

מהו כוונת הפסוק באומרו אהבת כלולותיך

"כה" אמר ד' זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולותיך" (ירמי' ב.ב.) וכתב המצודות (שם) "האהבה שהי' לי עלייך בעת היית ככלה בזמן חופתה וזהו במעמד הר סיני לקבל התורה". ועוד כותב המצודות שם, שלשון כלולותיך הוא מלשון כלה - "ותקרא כן שהוא ענין עילוי היופי כו' והכלה בימי חופתה היא כלולה בכל מיני יופי וקישוט". אמנם להלן יתבאר שהאוה"ח מפרש את ענין זה באופן אחר.

הנה האוה"ח מעורר למה אמר הפסוק 'כלולותיך' בלשון רבים שזה כולל ב' כלולות. ועוד יש לשאול, איזה דבר עשו בני' שמוגדר עם התואר הזה של 'כלולותיך', ומתי אירע ענין זה.

ומבאר האוה"ח (שמות יט ז) שכוונת הפסוק באומרו 'אהבת כלולותיך' הוא על מה שאמרו ישראל 'נעשה ונשמע'. ומסביר האוה"ח שכל ישראל אמרו 'נעשה ונשמע' ברגע אחד ממש. ולא הקדים אחד את השני וגם לא איחר אחד את חברו אלא כולם ביחד אמרו נעשה ונשמע. וכן כולם ביחד בחרו לומר נוסח אחד שזה של 'נעשה ונשמע' ולא שינה אפילו אחד מהם לומר נוסח אחר.

נפשותם הוא מבחינת הרע לכן אם הם יקבלו על עצמם להמנע מעשיית המעשה הרע הזה אז בהכרח שתתבטל הווייתם לגמרי והם יאבדו לגמרי מן העולם ולכן אין באפשרותם לקבל את התורה.

והביאור בזה הוא כנ"ל שכשהאדם נמנע מעשיית חטא מסויים אז עיי"ז הוא מבטל את בחינת הרע שכנגד החטא ההיא. ולכן אם בני עשו היו מקבלים על עצמם את צווי התורה של 'לא תרצח' הרי שהם היו מבטלים עיי"קבלה זו את בחינת הרע שכנגד הלאו הזה, וכיון ששורש נפשותם הוא הבחינה הרעה הזאת של רציחה, לפיכך עיי"קבלה זו הם היו מתבטלים ונאבדים לגמרי מן העולם ולכן הם לא היו יכולים לקבל את התורה.

וכן הוא לענין עמון ומואב וישמעאל, שכיון ששורש נפשותם הוא מצד בחינת הרע של 'לא תנאף' ו'לא תגנוב' לפיכך הם לא היו יכולים לקבל על עצמם להמנע מעשיית הלאו הזה כיון שעיי"ז הם היו מתבטלים מן העולם.

ולכן קיבל ד' את טענתם, כיון שטענה זו היא טענה מוצדקת לפי שרשם הוי שורש רע והתורה הוי שורש הטוב. ולכן הם מופקעים לגמרי מהיכולת לקבל את התורה, ואין להם כלל אפשרות להשתייך אל התורה הקדושה מצד זה שהם מושרשים בצד הרע והתורה הוי שורש הטוב. [ואציין שמדברי הרמח"ל בדרך ד' (חלק ב פרק ד)

התורה מאורסת לכולם בדרך כלל ולכל אחד בפרטיות

כתיב "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" (דברים לג ד). ודרשו חז"ל (פסחים מט:): 'אל תיקרי מורשה אלא מאורסה', שהתורה נחשבת כארוסתו של כל אחד מישראל. והאזה"ח מבאר לנו שיש בזה ב' בחינות.

בחינה אחת היא, שכלליות התורה מאורסת לכל ישראל, ובבחינה זו כל ישראל שווים זה לזה. ומכאן אירוסין אלו - מחדש האזה"ח, נובע החיוב של ערבות, שמוטל על כל אחד מישראל למנוע את חבירו מלעבור על צווי ד' ומלעשות דבר שהוא נגד צווי התורה. לפי שכהשאדם עושה מעשה נגד התורה הרי שהתורה נעלבת על ידו **ועל האדם מוטל חיוב שמירת ארוסתו לכל תהא נעלבת מהזולת**", ולכן אמר ד' שכל ישראל ערבים זה לזה (אזה"ח דברים יא כב).

והבחינה השנית שיש באירוסין אלו, הוא האירוסין הפרטי שיש לכל אחד מישראל עם התורה. דהנה הרשב"י מסביר, שיש לכל אחד מישראל חלק פרטי בתורה שרק יכולה להתגלות על ידו, ואין שום אדם

וזהו כוונת הפסוק באומרו 'כלולותיך' לשון רבים, משום שכלל ישראל עשו ב' דברים. א- כולם קיבלו עליהם את התורה ולא הי' אחד שלא נתרצה בדבר. ב- כולם אמרו נוסח אחד של 'נעשה ונשמע' ביחד ממש. וזהו 'אהבת כלולותיך' שכללו את עצמם ביחד זה עם זה בעשיית ב' דברים אלו.

ומזה מבואר שהאזה"ח מפרש את הפסוק דלא כהמצודות, שהרי המצודות ביאר שהפסוק הזה מדבר על מעמד הר סיני. אולם האזה"ח מפרש, שהפסוק הזה מדבר על אמירת 'נעשה ונשמע' שאמרו ישראל^ב. וכיון שאמירה זו היתה ביום ב' לחודש סיון (עיי' רש"י יט ח), ולא בשעת מעמד הר סיני א"כ הרי מבואר מזה שהאזה"ח אינו סובר בזה כדברי המצודות הנ"ל.

וכן לענין ביאור תיבת "אהבת" [כלולתיך] חולק האזה"ח על המצודות, לפי שהמצודות מפרש, שהפסוק מתאר את האהבה שד' אוהב את ישראל. ואולם מדברי האזה"ח מבואר, שכוונת הפסוק הוא לומר שבנ"י עשו את שני הדברים הללו - הנכללים בענין של 'כלולותיך' - באהבה.

ב. ואע"פ שבפסוק (שם יט ח) רק כתיב שבנ"י אמרו 'נעשה' מ"מ כוונת הכתוב הוא שהם אמרו 'נעשה ונשמע'. [כן מפורש בשם הרס"ג המובא באבן עזרא (שמות כ כא), וכן משמע ברבינו בחיי (שם יט ח), וכ"כ המאור ושמש (שם). ושו"ר שכך כתב הקדושת לוי (שם) בפירוש, בביאור דברי האזה"ח (שם) - שהאזה"ח סובר שכוונת הפסוק באומרו שבנ"י אמרו 'נעשה', הוא, שבנ"י אמרו אז 'נעשה ונשמע'].

מבאר, שהטעם שבחר ד' בנו הוא מצד רוב חסדיו. דהיינו שבחסד עליון ובגלל אהבתו להאבות הקדושים, בחר ד' בזרעם להיות לו לעם. וכן מבואר בספר דברים (ז ז-ח) דכתיב "בן בחר ד' אלוקין להיות לו לעם סגולה [והטעם שבחר ד' בכם הוא] מאהבת ד' אתכם". והאזה"ח יפרש את כוונת פסוק זה כמוש"כ הספורנו שם וז"ל "בהיותכם זרע אוהבו". וכן כתוב שם (י טו) "רק באבותיך חשק ד' לאהבה אותם [ובגלל אהבה זו] ויבחר בזרעם אחריהם בכם מכל העמים כיום הזה".

האם היה משה יכול להכנס לתוך ענן השכינה או לא

האזה"ח מביא ב' פסוקים שנראים כסותרים זה את זה. דהנה לענין מתן תורה כתיב (שמות כד יז-יח) "ומראה כבוד ד' כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל. ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר". ואולם אצל המשכן כתיב (שם מ לד-לה) "ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ד' מלא את המשכן. ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ד' מלא את המשכן".

ומקשה האזה"ח (שם מ לה), דמדברי הפסוקים הכתובים אצל מתן תורה משמע, שמשה הי' יכול להיכנס לתוך הענן וכמוש"כ "ויבוא משה בתוך הענן". אמנם מדברי הפסוקים הכתובים אצל המשכן משמע שמשה לא הי' יכול להיכנס לתוך הענן וכמוש"כ "ולא יכול משה

אחר בעולם שיכול להשיג ולגלות את החלק הזה שבתורה. ומגדיר האזה"ח (שם כב ג) את הענין הזה כאירוסין, דהיינו שהחלק שיש לכל אדם בתורה נחשבת כמאורסת ומיוחדת רק לו. [וזה לשון האזה"ח "חלק התורה המאורסת לכל אחד מישראל"].

ד' לא בחר בנו בגלל חכמתינו - והסיבה שבחר ד' בעם ישראל

יתרו זכה שנכתבה פרשה בתורה על ידו, ושואל האזה"ח "איך זכה יתרו שתכתב על ידו פרשה זו". ומוסיף האזה"ח שלכאורה זה פחיתות לעם ישראל ואינו לפי כבודם לפי שנראה מזה שכביכול אין הם חכמים כ"כ עד שיש צורך לחכמה של כהן מדין שרק ממנו יכולים אנו לדעת את הדרך החכמה ביותר שבו יתנהג משה עם כלל ישראל כשהם באים להתדיין לפניו.

ומתרץ האזה"ח (שמות יח כא) שהתורה מלמדת אותנו בזה יסוד חשוב מאד, והוא, שלא בחר ד' בעם ישראל בגלל שהם חכמים יותר מכל האומות. והראיה על זה, הוא כל הענין שעשה יתרו - ונתגלה לנו על ידו שגם לאזה"ע יש חכמים גדולים המכירים את דרכי החכמה ונתיבותיה באופן מעולה מאד. וזה מלמדינו שלא בחר ד' בנו בגלל החכמה והפיקחות שנמצאת בנו.

וז"ל האזה"ח "הא למדת כי לא מרוב חכמת ישראל והשכלתם בחר ד' בהם אלא לחסד עליון ולאהבת האבות". הרי שהאזה"ח

[הערה:] והנה עיין בלשון האוה"ח בתירוצו השני שמשמע מדברי האוה"ח שבמתן תורה משה רבינו לא עלה אל ראש ההר. וקצת צ"ב מלשון הפסוק (שמות יט כ), שהרי משם משמע שמשה עלה אל ראש ההר. ועי' מש"כ האוה"ח שם וצ"ת עוד].

האם היתה השראת השכינה של מעמד הר סיני מרובה יותר מהשראת השכינה ששכנה על המשכן או לא

יש לשאול באיזה זמן במשך כל ימות העולם שרתה השכינה בעולם הזה באופן הכי גדול.

והנה במתן תורה כתיב (כד טז) "וישכון כבוד ד' על הר סיני". ובמשכן כתיב (מ לד) "וכבוד ד' מלא את המשכן". וכן בבית המקדש כתוב (מלכים א, ח א) "ולא יכלו הכהנים לעמוד שם לשרת מפני הענן כי מלא כבוד ד' את בית ד'". והשאלה היא: באיזה מקום היתה השראת השכינה באופן יותר גדול, האם זה ה' במשכן, במעמד הר סיני, או בבית המקדש.

והנה האוה"ח בפרשת ויגש (מו ז) כותב מפורש שהשראת השכינה שהיתה בהר סיני היתה יותר גדולה מהשראת השכינה שהיתה בבית המקדש. אמנם לא מבאר לנו האוה"ח שם אם השראת השכינה שהיתה בהר סיני היתה גדולה יותר גם מההשראה שהיתה במשכן או לא.

ואמנם מדברי האוה"ח בפרשת פקודי (מ לה) מבואר

לבוא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן". והענין צריך ביאור, האם ה' משה יכול להיכנס למקום השראת השכינה שבו שכנה ענן הקדושה או שלא ה' בכח משה להיכנס למקום שבו שרתה השכינה בדרגה גדולה כזו של ענן הקדושה.

והאוה"ח מתרץ ב' תירוצים, תירוץ א' הוא, שבאמת לא היה כח למשה להיכנס לתוך ענן הקדושה וכמו שמבואר מהפסוקים הכתובים אצל המשכן. אולם במתן תורה נתן ד' למשה כוחות מיוחדים, וע"י כוחות אלו ה' משה יכול לעלות להר ולהיכנס לתוך ענן הקדושה.

והתירוץ השני הוא, שאע"פ שלענין הדרגה של השראת השכינה, הרי שבזה היו המשכן והר סיני שווים זה לזה מ"מ לענין ה'ענן' עצמו הרי שבזה הם לא היו שווים זה לזה. לפי שאצל המשכן כל המקום שבו היתה הענן הרי שהוא ה' המקום שבו שכן "כבוד ד'". אולם אצל הר סיני הרי שמקום הענן כלל בתוכו גם מקומות שבהם לא שרתה השכינה בדרגה גבוהה כזו של "כבוד ד'". ולכן בהר סיני ה' משה יכול להיכנס לתוך הענן משום שהוא רק נכנס לתוך החלק של הענן שבו לא נמצאת השכינה בדרגה זו של "כבוד ד'", משא"כ במשכן - שבכל המקום שבו שכן הענן היתה נמצאת השראת השכינה בדרגה גדולה כזו של "כבוד ד'" - לא ה' משה יכול להיכנס לתוך הענן כלל וכלל.

השכינה ששכנה שם. [ובב' התירוצים שכתב האוה"ח שם, לא חזר האוה"ח מההנחה הזאת שדרגת השראת השכינה של הר סיני היתה שוה לדרגת השראת השכינה ששרתה על המשכן. ועיין לעיל בקטע של "האם היה משה יכול להכנס לתוך ענן השכינה או לא", שם נתבאר שתי התירוצים של האוה"ח הקדוש].

למה כפה ד' עליהם הר כניגית

הנה בגמ' (שבת פח.) אמרו "ויתיצבו בתחתית ההר, מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כניגית ואמר להם אם אתם מקבלים את התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם". וקשה שהרי הם כבר אמרו (שמות כד ז) 'כל אשר דיבר ד' נעשה ונשמע' וא"כ מהו הצורך לכפות אותם לקבל את התורה.

שהאוה"ח סובר שהשראת השכינה שהיתה בהר סיני היתה שוה להשראת השכינה שהיתה במשכן. שהרי האוה"ח מקשה שם סתירה בין ב' פסוקים: פסוק אחד אומר שבהר סיני משה רבינו נכנס לתוך הענן וכמוש"כ "ויבוא משה בתוך הענן", ואולם בפסוק שאצל המשכן כתוב שלא הי' משה יכול להיכנס לתוך המשכן בגלל ששכן עליו הענן. הרי מבואר מקושיתו של האוה"ח, שהאוה"ח סובר שדרגת השכינה שהיתה אצל הר סיני היתה שוה לדרגת השכינה ששרתה על המשכן^א. ולכן מקשה האוה"ח סתירה משני הפסוקים הנ"ל, דאין שיין דבר זה שאצל הר סיני הי' משה רבינו יכול להיכנס לתוך השראת השכינה הזאת דהיינו לתוך הענן, ובמשכן לא הי' משה רבינו יכול להיכנס לתוך ענן

ג. והנה שו"ר שקצת משמע מדברי האוה"ח (ויקרא טז סוף פסוק ב) שהשראת השכינה שהיתה בקודש הקדשים ביום הכיפורים, היתה מרובה יותר - אפילו מהשראת השכינה שהיתה אצל המשכן ובשעת מתן תורה. דהנה האוה"ח כתב שם שהשראת השכינה של "כי בענן אראה על הכפרת", היתה בחינה גדולה יותר מהשראת השכינה ששרתה על ישראל ביום השמיני למילואים באמצעות עבודתו של אהרן הכהן. והיינו שההשראה של (שם ז ג) "וירא כבוד ד' אל כל העם", היתה פחותה יותר מההשראה של "כי בענן אראה על הכפרת". והנה לפי הנראה, הרי שדרגת אור השכינה האמורה בפסוק (שם ז ג) של "וירא כבוד ד' אל כל העם", הרי שהיא שוה לדרגת אור השכינה הנאמר אצל תחילת הקמת המשכן שנאמר בו (שמות מ לד) "ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ד' מלא את המשכן". ומדברי האוה"ח שם מבואר (וכמו שנתבאר לעיל), שהשראת השכינה הזאת של "ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ד' מלא את המשכן" הרי שהיא היתה באותה דרגה של ההשראה שהיתה במעמד הר סיני. ואם כן, [כיון שהאוה"ח כותב שהשראת השכינה שהיתה בקודש הקדשים ביום הכיפורים, היתה גדולה יותר מההשראה של "וירא כבוד ד' אל כל העם", ומסתבר מאד שההשראה הזאת (של "וירא כבוד ד' אל כל העם") הוי שוה לההשראה של "ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ד' מלא את המשכן", א"כ - כיון שדרגה זו שוה להשראת השכינה של מעמד הר סיני (וכמוש"כ האוה"ח שמות מ לה), נמצא מבואר, שדרגת אור השכינה המופיעה בבית קודש הקדשים באמצעות עבודתו של הכה"ג ביום הכיפורים, הרי שהיא גדולה ומרובה יותר, אפילו מהארת אור השכינה ששכנה על ישראל במעמד הר סיני ובמשכן העדות. ודו"ק היטיב.

שהוא משום שחרדו ורעשו הרים וגבעות אחרים שהיו סמוכים להר סיני. ומבואר מדברי המפרשים שהם פירשו את ענין זה של "רקדו" [כאילים] שהוא ענין של חרדה ופחד וכמוש"כ (שמות יט יח) 'ויחרד כל ההר מאד'. אמנם באוה"ח מבואר שיש לבאר את הענין כפשוטו - עכ"פ לענין הר סיני.

דהנה כתב האוה"ח (שמות יט כ) וז"ל "כשהתחיל להוריד שכינתו, רעש ההר ועלה לקראתו כעבד רץ לפני רבו כו' והודיע פעולת ההר הגם היותו דומם שנעשה בעל חי ועלה קודם שיגיע עדין". ומבואר מדברי האוה"ח, שהר סיני עלה לקראת השכינה. דהיינו מיד כשהתחיל ד' להוריד את שכינתו על הר סיני - ולפני שהגיעה השכינה להר סיני, קדמה ההר ועלתה לקראת השכינה. ולפי"ז יתבאר דברי הפסוק של 'ההרים רקדו כאילים' כפשוטו ממש, דהיינו שההר רקד כבעל חי, "כאילים", ועלה לקראת השכינה.

וההסבר בתופעה ניסית זאת, שנתהפך הדומם ונעשה לבעל חי, הוא משום שבכח קדושת התורה נשתנה טבע ההר ונתעלה למדרגת בעל חי. לפי שיש כח בתורה לשנות את הטבע כיון שהחיות הפנימי של כל הבריאה נובע מהתורה וכמו שמבואר מדברי האוה"ח בכמה מקומות^ד.

והאוה"ח (שמות יט ה) מביא את התירוץ של התוס' שם - "שמא היו חוזרים כשיראו האש הגדולה". וכותב האוה"ח על דברי התוס' "ואין דבריהם נראים". ולכן מבאר האוה"ח את הענין הזה באופן שונה מההסבר של התוס'.

ומבאר האוה"ח שבאמירת נעשה ונשמע כלל ישראל רק קיבלו על עצמם את התורה שבכתב, שאותו הם נצטוו מפי הגבורה. אולם התורה שבע"פ הם לא קיבלו על עצמם בעת ההיא כיון "שהם דברים שאין להם שיעור ואין גבול לקבלה זו, כי בכל דור ודור יחדשו דינים וגדרים וסייגים ותקנות". ולכן הם לא רצו לקבל על עצמם את התורה שבע"פ עד שיהא להם יכולת לשמוע את דברי החכמים ותקנותיהם ודיניהם. ורק אח"כ הם יהיו מוכנים לקבל על עצמם גם את התורה שבע"פ. ולכן הוצטרך ד' לכפות עליהם את הר כגיגית בכדי שהם יקבלו על עצמם, תיכף ומיד, גם את התורה שבע"פ.

הר סיני נתהפך מדומם לבעל חי ועלה לקראת השכינה

בתהילים (קיד ד) כתיב "ההרים רקדו כאילים גבעות כבני צאן". ופירשו המפרשים שפסוק זה מדבר על מעמד הר סיני. ואע"פ שהתורה ניתנה על הר אחד ובפסוק כתוב 'הרים' לשון רבים, מתרצים המפרשים

ד. עיין באוה"ח שמות (יד כז). וכן מפורש בדברי האוה"ח בספר במדבר (כ ח) בא"ד שכתב "או

ואז הי' ד' מתחייב ליתן להם שכר על זה שהם קיבלו על עצמם לעשות את המצוה ההיא, [אע"פ שהם לא היו מקבלים על עצמם את כל התורה כולה]. לפיכך הסביר להם ד', תיכף ומיד בתחילת דבריו, את המצוה ההיא שאין באפשרותם לקבלה על עצמם ולקיימה, ועי"ז הם לא יהיו יכולים לקבל שכר על קבלת שום מצוה, כיון שהם לא קיבלו על עצמם לקיים אפילו מצוה אחת.

האם היו כל ישראל נביאים במעמד הר סיני

האזה"ח (שמות יט ט) מבאר, שבמעמד הר סיני נעשו כל ישראל נביאים, ועי"ז הם היו יכולים לשמוע את דבר ד' במעמד הר סיני. והנה בגמ' (יבמות מט:) מבואר שכל הנביאים לא זכו להתנבאות בדרגה של אספקלריא המאירה ורק משה רבינו זכה להתנבא בדרגה זו של אספקלריא המאירה. וא"כ יש לשאול, האם כל ישראל עלו לדרגה זו במ"ת ונתנבאו בדרגה של אספקלריא המאירה או שמא אפילו במ"ת לא נתנבאו ישראל בדרגה זו של אספקלריא המאירה.

והנה כתיב (שמות יט ט) "ויאמר ד' אל משה הנה אנכי בא אילך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך". ומסביר האזה"ח את כוונת הפסוק, שד'

למה לא הסביר ד' לישמעאל שכתוב בתורה לא תרצה

כשהד' הלך לבני עשו וישמעאל בכדי לשאול אותם אם הם רוצים לקבל את התורה, הם שאלו את ד' יתברך מה כתוב בתורה. וביאר ד' לכל אחד מהם איזה מצוה מסויימת, וכיון שהם לא היו מסוגלים לקיים את המצוה ההיא לפיכך הם אמרו לד' שאין הם יכולים לקבל את התורה.

ושואל האזה"ח (שמות יט ה) הרי יש בתורה תרי"ג מצוות, וא"כ למה בחר ד' לומר להם, תיכף ומיד בתחילת דבריו, בדווקא את המצוה ההיא שידע ד' שהם לא יהיו יכולים לקיים אותה.

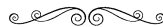
ומתרץ האזה"ח, שכל כוונת ד' בהליכתו לשאר האומות הי' בכדי שלעתיד לבוא הם לא יהיו יכולים לבוא ולטעון, שאילו הי' ד' מציע לנו את התורה אז היינו מקבלים את התורה. ולכן בכדי לבטל את הטענה הזאת הלך ד' אליהם והציע להם את התורה כדי שיוכל ד' לחייבם דינים לעתיד לבוא.

ולכן תיכף ומיד בתחילת דבריו ביאר ד' להם את המצוה הפרטית ההיא - שידע ד' שהם לא יוכלו לקיים אותה. משום שאילו הי' ד' אומר להם איזה שום מצוה אחרת אז אולי שהם היו מסכימים לקיים את המצוה ההיא,

ע"י שישנה כו' יעורר כח שבדומם" עיי"ש. ודבר זה נתבאר בקטע של "באיזה אופן רצה ד' שמשו יוציא מים מן הסלע". וע"ע בקטע "עומק ההבנה בענין שליטת הצדיקים על טבע הבריאה בכח תורתם".

אמר למשה, שבגלל שהוא רוצה שכל ישראל ישמעו בעצמם את הדברים שידבר ד' למשה לכן יש צורך לזה שד' ידבר אל משה בדרגה זו של "עב הענן". דהיינו שצורת הנבואה תהא באופן כזה שיהא קצת מסך המבדיל בין דיבורו של ד' לשמיעתו של משה רבינו. ובאמצעות דבר זה שהדיבור לא יהא יורד אליו באופן רוחני כ"כ יהיו כל ישראל יכולים לשמוע את דברי ד' מפי ד' בכבודו ובעצמו.

ודרגה זו הוא הדרגה של נבואה שנקראת אספקלריא שאינה מאירה, דהיינו שבמתן תורה עלו כל ישראל לדרגה של נביאים, והם נתנבאו בדרגה של נבואה של אספקלריא שאינה מאירה. ובזה שמעו כל ישראל בעצמם מפי ד' יתברך את שני הדברות הראשונות של העשר דברות. וזהו שאמר הפסוק (דברים ה ד) "פנים בפנים דבר ד' עמכם בהר מתוך האש".

עשרת הדברות והלוחות

אופן כתיבת עשרת הדברות בלוחות הראשונות

הנה בענין כתיבת האותיות על הלוחות, הרי שכתוב בתורה (שמות לא יח) שהלוחות נכתבו באצבע אלוקים. ולהלן שם (לב טו-טז) כתיב "לחת כתבים משני עבריהם, מזה ומזה הם כתבים. כו' והמכתב מכתב אלקים הוא חרות על הלחת". וצריך להבין את ההסבר של הפסוקים הללו, דהיינו באיזה אופן נכתבו עשרת הדברות על הלוחות.

דרגה זו לאש הקדושה של הדרגה שלמעלה ממנה, אלא אדרבה הדרגה הנמוכה יש לה פחד מהאש הגדול של הדרגה שלמעלה ממנה כיון שהיא איננה יכולה לסבול את אש הקדושה של הדרגה שמעליה.

ועל ענין זה כתיב בתורה (דברים ד כד) "כי ד' אלוקיך אש אוכלה הוא", דהיינו שאש הקדושה של ד' יתברך נקראת 'אש אוכלה' בגלל שאש הקדושה אוכלת כל אש דקדושה זולתה, מצד גודל דרגת אש הקדושה של ד' יתברך.

ולפי"ז מסביר האוה"ח את אופן כתיבת הלוחות. דהנה עצם הלוחות הרי שהם נחצבו מתחת כסא כבודו יתברך, ולפיכך האיר בהם אור

והנה האוה"ח מסביר (שמות לא יח, דברים ט י), שיש בחינות רבות בדרגות הקדושה, דהיינו שאורות הקדושה עולים זה למעלה מזה עד אין סוף. ואין דומה אש הקדושה של

יש מצות עשה שהאדם נענש על ביטולם אפילו שלא בעידן ריתחא

"וידבר" אלקים את כל הדברים האלה לאמר. אנכי ד' אלוֹקִיךָ כו' זכור את יום השבת כו' כבד את אבִיךָ" (שמות כ: א, ח, יב). ושואל האוה"ח למה השתמשה התורה בשם של 'אלקים' - ששם הזה מרמז על מדת הדין, כשביארה לנו התורה את עשרת דברות.

ומתריץ האוה"ח, שבגמ' (מנחות מא.) מבואר שאין האדם נענש על ביטול מצות עשה אא"כ הוא זמן של חרון אף. אולם בדרך כלל האדם אינו נענש על ביטול מצות עשה. ולכן בחרה התורה לומר כאן את השם של מדת הדין בכדי לחדש לנו, שאמנם יש מצות עשה מסויימים שעליהם ד' מעניש את האדם אפילו שלא בשעת חרון אף.

והיינו שעל כל המצות עשה המפורשים בעשרת דברות ייענש האדם עליהם אם הוא מבטל אותם. ולכן אם האדם מבטל את מצות האמונה שהיא המצוה של 'אנכי ד' אלקיך' או אם הוא מבטל את מצות 'זכור את יום השבת', ומצות כיבוד אב ואם, אז ענוש ייענש האדם על זה גם שלא בעידן ריתחא. ולכן נאמרו העשר דברות עם השם של אלוֹקִים - מדת הדין, בכדי ללמדנו שעל כל העשרת הדברות ענוש ייענש האיש המבטלם בין על המצות עשה שבהם ובין על המצות ל"ת שבהם.

וכן כתב האוה"ח בפרשת כי תבוא (כח סו"פ מז) שעל מצות עשה

גדול מאור הקדושה. אמנם אעפ"כ בשעה שבא ד' יתברך לכתוב עליהם את העשרת הדברות, לא יכלו הלוחות לסבול את אור קדושתו יתברך (וכמו שיתבאר).

דהנה בפסוק כתיב שהלוחות היו כתובים ב'אצבע אלקים'. ומפרש האוה"ח את ענין זה של 'אצבע אלקים' שהוא לשון מושאל. והתורה בחרה לבאר את אופן כתיבת הלוחות בלשון הזה בכדי לשבר את האוזן. והכוונה בזה הוא, שבשעת כתיבת הלוחות ה' שם בחינת אור אחד מאורו יתברך - בדמות אצבע. והאור הזה, שהיתה בדמות אצבע, ציירה על הלוחות את צורת האותיות של העשרת הדברות.

אמנם מצד תוקף קדושת אורו יתברך נתבטל ונאכל השטח של הלוחות שעליו עברה אצבע ד'. ולכן במקום שיהיו האותיות חקוקות בתוך הגוף של הלוחות - בתוך האבן, נעשה כל שטח האותיות חלל לגמרי. לפי שכל השטח של האותיות, נשרפה מכח קדושתו יתברך, ועי"ז נמצאו האותיות כתובים משני עבריהם כיון שמקום האותיות נעשה חלול.

ולכן לא כתוב בפסוק שד' חרת את העשר דברות ב"תוך" הלוחות לפי שמזה ה' משמע שד' נגע בגוף הלוחות וחרת בהם את העשר דברות, אלא אמר הפסוק חרות "על" הלוחות שד' לא נגע בגוף הלוחות אלא העביר את אצבעו מעל הלוחות ועי"ז נחרתו האותיות בלוחות.

והסבר הדבר הוא, כי עי"ז שישמעו ישראל את ב' דברות אלו מפי ד' בעצמו אז יושרו ב' מצוות אלו עמוק מאד בתוך נפשות בני ישראל ויוקבעו שם כיתד בל תמוט. לפי שע"י השמיעה מפי ד' בעצמו יכנסו ב' ציוויים אלו לתוך פנימיות נפשות בני"י ויקויים בהם לעולם, וכמוש"כ האוה"ח "לזה נטע ד' בהם מפי קל עליון שרשי ב' עיקרי המצוות שבזה לא תמוט התורה מזרעינו לעולם ועד".

הצורה שבו שמעו בני ישראל את עשרת הדברות

הנה בהר סיני שמעו בני ישראל את עשרת הדברות. ויש לשאול באיזה אופן שמעו כלל ישראל את העשרת הדברות.

ומבאר האוה"ח (שמות כ א, דברים ד יב) את צורת הענין, והוא: שד' יתברך אמר את כל העשרת הדברות בדיבור אחד. ואולם באופן כזה אין כח באוזן האדם לשמוע את כל הדברות. ולכן בני ישראל רק שמעו והשיגו את שתי הדברות הראשונות מפי ד' בעצמו ועי"ז יצאה נשמתם וכמו שכתוב (שיה"ש ה ו) "נפשי יצאה בדבור", שהנשמה שלהם פרוחה ויצאה מהם כשהם שמעו, במפורש, את הדיבור שיצא מפי ד' יתברך ממש.

ומהשמונה דברות - שלא שמעו ישראל מפי ד', נברא מכל דיבור ודיבור איזה מלאך מיוחד. והמלאכים הללו עמדו על הר סיני עד שהחי' ד' את כלל ישראל עם טל של

מסויימים, התורה אומרת בפירוש שד' יעניש את האדם המבטל אותם. וכגון מי שאינו מקריב קרבן פסח, או שאינו מקיים ברית מילה. וכן על ביטול תורה עונש ייענש האדם, וכן האדם שאינו מקיים את המצוות "בגלל" שהוא כופר בהם גם הוא ייענש על זה.

[הערה: באוה"ח מבואר שאפילו על מצות עשה שהאדם מחוייב לקיימם מ"מ לא מענישים אותו בעולם הזה אם הוא אינו מקיימם. ועי' בסוגיא דמנחות (מא.) ובילקוט ביאורים, בגמ' מהדורת מתיבתא, שמצינים שדבר זה הוא מחלוקת ראשונים].

התועלת בשמיעת הב' דברות ראשונות מפי ד' בעצמו

הנה בגמ' (מכות כד.) מבואר שאת השני דברות ראשונות, שמעו ישראל מפי ד' בעצמו. וזהו שאמרו חז"ל 'אנכי ולא יהא לך מפי הגבורה שמענום'. ושואל האוה"ח למה בדווקא את הב' דברות הללו, שמעו בני"י מפי ד' יתברך בכבודו ובעצמו. לאיזה טעם ותועלת סיבב ד' שיהא הדבר כן.

ומבאר האוה"ח (שמות כ א), דהנה יש רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות ל"ת. ומבואר שהשורש של כל המצות עשה הוא המצוה של 'אנכי ד' אלקיך'. וכן השורש והיסוד של כל הל"ת הוא הלאו של 'לא יהא לך אלקים אחרים'. ולפיכך רצה ד' יתברך שכלל ישראל ישמעו את שתי הדברות הללו מפיו, כיון שהם היסוד לכל התרי"ג מצוות.

הקדושה מכח זה שד' העביר את אצבעו מעל גבי הלוחות. ואור הקדושה הזאת, שהתנוצץ באותיות אלו - מאורו יתברך, הי' נראה כאילו הוא עומד 'על גבי' הלוחות. דהיינו שאע"פ שהאותיות היו חקוקים בתוך עצם הגוף של הלוחות מ"מ אור קדושת האותיות התפשט מחוץ למקום החקיקה והי' נראה כאילו הוא שוכן על גבי הלוחות מבחוץ. ולכן כתוב בפסוק "ועליהם ככל הדברים" כיון שאור האותיות האיר גם מעל מקום חקיקת האותיות שבגוף הלוחות.

הלוחות נשאו את עצמם עד חטא העגל

"ויתן ד' אלי את שני לוחת האבנים כו'. ואפן וארד מן ההר כו' ושני לוחת הברית על שתי ידי. וארא כו' עשיתם לכם עגל מסכה כו'. ואתפש בשני הלחת ואשלכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם" (דברים ט י-יז).

והנה יש להקשות, שהרי מבואר בחז"ל (במדב"ר ד ט) שהארון הי' נושא את נושאו ולא היו בני קהת צריכים לשאת את הארון על כתפיהם כיון שהארון הגביה את עצמו והלך מאליו לצד קדושת התורה שבו. וא"כ יש לשאול למה יגרע דרגת הלוחות עצמם מדרגת הארון והרי כל מעלת הארון נובע מצד הלוחות והתורה שבו וא"כ למה הי' משה צריך לשאת את הלוחות בידיו.

הנה האוה"ח (שם) מקשה למה כתוב בפסוקים הנ"ל "וארא כו' עגל כו'

תחי' ואז באו המלאכים האלו שנחצבו מקולו של ד' יתברך והיו מדברות לכל אחד מישראל "ואומר לו אתה מקבלני [בלשון שאלה] והוא אומר לו הן ומחבקו ומנשקו [היינו שהמלאך חיבק ונשק לישראל] ועולה ומתעטר על ראשו".

אור אותיות העשר דברות התפשט והאיר מחוץ למקום חקיקת האותיות שבלוחות

"ויתן ד' אלי את שני לוחת האבנים כתבים באצבע אלקים ועליהם ככל הדברים אשר דבר ד' עמכם מתוך האש ביום הקהל" (דברים ט י). וצריך להבין כוונת הפסוק באומרו "ועליהם ככל הדברים" שמשמעו הוא שהעשר דברות היו נמצאים מעל הלוחות, והרי דבר זה צריך ביאור כיון שבתורה מפורש שהאותיות נחקקו בתוך עצם גוף הלוחות, וכמוש"כ (שמות לב טו) "לחת כתבים משני עבריהם, מזה ומזה הם כתבים", ולא היו האותיות מונחות על גבי הלוחות מבחוץ.

ומתריך האוה"ח (שם) שבאמת האותיות נחקקו בתוך "גוף" הלוחות - ע"י אורו יתברך וכמוש"כ (שמות לא יח) "כתבים באצבע אלקים". והכוונה בזה הוא שהי' אורו יתברך נראה כדמות אצבע וע"י האור הזה, נחקקו בלוחות כל העשרת הדברות.

ואולם האוה"ח מבאר, שכמו שע"י דיבורו של ד' יתברך נוצר מלאך כמו"כ נוצר חפצא של אור

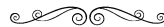
משה את העגל אז הוא שהוצרך משה לתפוס את הלוחות בידיו.

[הערה: צריך ביאור הקשר שבין ראיית משה את העגל והסרת קדושת הלוחות, שהרי העגל כבר נעשה מקודם לכן, ואם כן למה הוסר קדושת הלוחות רק בזמן שמשה ראה את העגל ולא קודם לכן. וצ"ת. ועוד נקודה שיש להעיר הוא, שלמעשה הארון נשא את נושאו אפילו לאחר חטא העגל ואם כן למה נשתנו הלוחות בזה שהם לא נשאו את עצמם לאחר חטא העגל.

ואולי יש לומר שכיון שנמחל חטא העגל בדרגה מסוימת לפיכך נשא הארון את נושאו אפילו לאחר החטא של העגל. אולם כיון שבשעת ירידת משה מן ההר עדיין לא נמחל להם החטא לפיכך לא נשאו הלוחות את עצמם. ועוד יש לומר שהלוחות הראשונות לא נשאו את עצמם כיון שקדושתם פרוה מהם לגמרי ע"י (ראיית) חטא העגל ולפיכך הם לא נשאו את עצמן. אמנם כיון שלאחר החטא, הרי שקדושת התורה חזרה אל בני" (בדרגה מועטת) וניתן להם לוחות שניות, לפיכך נשא הארון את עצמו מכח הקדושה [החדשה הזאת].

ואתפש' כו', שמזה משמע שרק לאחר שראה משה את העגל אז הוא שתפס משה את הלוחות. והרי הלוחות היו בידיו של משה כבר לפני שעשו ישראל את העגל, וא"כ למה אומר הפסוק שרק אחרי שראה משה את העגל אז הוא שתפס משה את הלוחות בידיו.

ומתריך האוה"ח שבאמת הלוחות נשאו את עצמן, וכמו שהארון הי' נושא את עצמו. והיינו שלפי האמת לא הי' שום צורך לזה שמשה יהא נושא את הלוחות כיון שמכח קדושת הלוחות הם עמדו באויר מעצמם. ולכן, כשמשה ירד מן ההר, כתיב "ושני לוחת הברית 'על' שתי ידי" ולא אמרה התורה שהם היו בשתי ידיו. לפי שהלוחות באמת לא היו בידיו של משה אלא הם היו מרחפים באויר מעל שתי ידיו. ואולם לאחר שראה משה רבינו את חטא העגל אז נסתלקה קדושתם של הלוחות והוצרך משה לתפוס את הלוחות בידיו. ולפיכך כתוב 'וארא כו' עגל כו' ואתפש' דהיינו שאחרי שראה

משה רבינו

במשה רבינו. אמנם הרמב"ם (הל' יסודי התורה פרק ח הלכה א) כתב וז"ל "משה רבינו לא האמינו בו מפני האותות שעשה כו' ובמה האמינו בו, במעמד הר סיני כו' שנאמר (שם יט ט) הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע

האם בני ישראל האמינו במשה קודם מ"ת או שהם רק האמינו בו במתן תורה
בתורה כתיב (שמות יד לא) "ויאמינו בד' ובמשה עבדו", שאפילו לפני מעמד הר סיני האמינו בני"

הם ראו שד' עושה את רצון משה ולכן כשמשה רבינו ביקש מד' שהוא יעשה לו נס - ושישנה את הטבע בשבילו, אז ממלא ד' את בקשתו.

אולם עדיין אין הוכחה מזה לענין השני הנ"ל - שד' מדבר עם משה. ועל הענין הזה הוא שמדבר הרמב"ם ואומר, שלא האמינו כלל ישראל באמונה גמורה בזה שד' מדבר עם משה עד שהם הגיעו למעמד הר סיני. ורק במעמד הר סיני האמינו בנ"י בזה שמשה רבינו הוא נביא לד'. לפי שבמעמד הר סיני נתעלו כל ישראל לדרגתו של נביא ועי"ז הם שמעו בעצמם שד' מדבר עם משה. ובאמצעות דבר זה האמינו בנ"י בענין הנבואה - שד' מדבר עם בני אדם ושמשה הוא נביא לד'. [ועי' בזה לעיל בקטע של "האם היו כל ישראל נביאים במעמד הר סיני" שם נתבאר הענין הזה]. וזהו שאמר הפסוק 'הנה אנכי בא אליך כו' בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם' דהיינו שבזה שבנ"י ישמעו את ד' מדבר עם משה אז עי"ז הם יאמינו שמשה רבינו הוא נביא לד'.

אם משה ידע את כל התורה כולה איך הי' שייך שדרש ר"ע דברים שלא ידע משה

האזה"ח (ויקרא יג לז) מביא מה שדרשו חז"ל (ויק"ר כב א) שלא הי' דבר שלא נמסר למשה רבינו בהר סיני, ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש [חוץ משער נ' שלא נתגלה למשה בהר סיני וכמוש"כ האזה"ח (שמות ג ח

העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם". ומבואר מדברי הרמב"ם שקודם מעמד הר סיני לא האמינו בנ"י במשה, אמונה נאמנת שעומדת לעולם, ורק באמצעות מ"ת האמינו בו אמונה שעומדת לעד וכמו שנאמר בפסוק הנ"ל שרק ע"י מ"ת יאמינו בך לעולם.

אמנם לפי זה צריכים אנו לבאר את הפסוק שנאמר אחרי קריעת ים סוף דכתיב 'ויאמינו בד' ובמשה עבדו', שמשמע מזה שאפילו קודם מ"ת האמינו בנ"י במשה רבינו. ומבואר מזה שהאמונה במשה באה ע"י האותות והמופתים שהוא עשה קודם מ"ת ולא היתה אמונת ישראל במשה תלוי' במעמד הר סיני. ואולם הרמב"ם כותב שמבואר בפסוק (יט ט) שרק ע"י מ"ת האמינו בנ"י במשה רבינו, ואין ניישב את שתי הפסוקים הללו.

ומתריץ האזה"ח (שמות יט ט) שיש כאן שני ענינים נפרדים. א- האמונה שהאמינו ישראל בזה שמשה רבינו הוא העבד של ד' יתברך, וד' חפץ בו, ועושה רצונו, ועונה לתפלתו. ב- האמונה שמשה רבינו הוא נביא וד' מדבר עמו.

ולפי"ז מבאר האזה"ח שהפסוק (יד לא) שאומר 'ויאמינו בד' ובמשה עבדו' הכוונה בזה הוא, שבנ"י האמינו בזה שמשה הוא העבד של ד' וד' עושה את חפצו ורצונו. והאמונה הזאת נשתרשה בישראל ע"י האותות והמופתים שעשה להם משה. כי עי"ז

מ' יום. וצריך להבין מהו הענין במספר זה של מ' יום. ולמה הוצרך משה להיות על הר סיני בשביל מ' יום.

ומסביר האוה"ח (שמות לב ו), דהנה יש בתורה ד' דרכים כלליים והם נקראים פרד"ס דהיינו פשט רמז דרוש וסוד. וכל אחד מד' דרכים אלו מכון כנגד אחד מהד' אורות עליונים המתכנים בשם אצילות בריאה יצירה עשייה. ה'פשט' אורו מאיר בעולם העשייה, 'רמז' אורו מאיר בעולם היצירה, ה'דרוש' מאיר בעולם הבריאה וה'סוד' אורו מאיר בעולם האצילות.

ומוסיף האוה"ח הקדוש וכותב "וכבר הקדמנו פעמים רבות שאין לך הדרגה בקדושה שאין גבהה עשרה". ועיין בזה באריכות בספרים הקדושים ועכ"פ מבואר באוה"ח שקדושת כל עולם ועולם משתלשל ונחלק ל" ספירות קדושה.

ולפי"ז מבאר האוה"ח הקדוש את הסיבה שהוצרך משה לשהות בהר עם ד' יתברך בשביל מ' יום, שהוא משום, שכיון שמשה למד שם את כל התורה כולה מפי ד' יתברך, לפיכך הי' צורך שהוא ישהה שם למשך ארבעים יום. לפי שרק עי"ז יוכל משה רבינו ללמוד את כל התורה כולה, כיון שהתורה נחלקת לד' חלקים כלליים וכל חלק כלול מעוד עשר חלקים א"כ כדי שיוכל משה ללמוד את כל ארבעים חלקי התורה הוצרך הוא לשהות בהר סיני בשביל מ' יום כנגד מ' חלקי התורה.

ועוד). ומקשה האוה"ח ע"ז ממה שאמרו חז"ל (במדב"ר יט ו) שר"ע הי' יושב ודורש בתורה, דברים שלא ידע משה. ולכאורה מאמרים אלו סותרים זה את זה.

ומתריץ האוה"ח שבאמת כל דבר תורה כבר נאמר למשה ואין שום חכם יכול לדעת יותר ממה שידע משה, "והגם שתצרף כל דורות ישראל מיום מתן תורה עד שתמלא הארץ דעה אין חידוש שלא ידעו משה".

אכן הביאור בזה הוא, שד' נתן למשה את התורה שבכתב ואת התורה שבע"פ, וכל התורה שבע"פ רמוזה בתורה שבכתב. "אבל לא הודיע [ד'] למשה כל מה שנתן לו בעל פה היכן הוא רמוז בתורה שבכתב כו'. וענין זה לא נמסר למשה כו' לדעת כל תורה שבע"פ היכן היא כולה רמוזה בתורה שבכתב".

וזהו הביאור במה שאמרו חז"ל שר"ע הי' יושב ודורש דברים שלא ידע משה. שאין הכוונה בזה שמשה רבינו לא ידע את עצם החידושי תורה שר"ע הי' דורש. אלא הכוונה בזה הוא שמשה רבינו לא ידע היכן הם רמוזים בתורה שבכתב. וזה הי' מה שר"ע הי' דורש, לבאר ולהסביר איפה רמוזים הדינים וההלכות בתורה שבכתב.

מהו הסיבה ששהה משה מ' יום על הר סיני - מה מיוחד במספר זה של מ' יום

הנה ד' אמר למשה שהוא יעלה אל הר סיני ושהוא ישאר שם בשביל

תורה

סודות התורה

לישראל את כל סודות התורה שד' לימד אותנו. והושוו ישראל למשה לענין ידיעת התורה ורק שמשה למד את התורה מפי ד' וישראל לא למדו את התורה אלא מפי ילוד אשה, ממשה רבינו.

מה צריך האדם לעשות בכדי שיגלו לו את סודות התורה

כתב האוה"ח (במדבר ז א) **"ויש לך לדעת כי סדר תורתנו הקדושה ותבותיה ואותיותיה ספורות מזוקקות חצובות ממחצב קדוש ונורא נפלאים המה למכיר בהם ויותר פליאות נעלמים מעין כל"**, שכל מה שיש בתורה נעשה באופן מדויקדק מאד. הן בהאופן שהדברים מסודרים הן במנין התיבות והאותיות. ורמוזות בכל תיבה ואות, סודות נפלאים מאד, **"ואין לך מצוה ומצוה שאין בה עוד סודות נעלמים"** (אוה"ח שם יט ב).

ויש לשאול מה צריך האדם לעשות כדי לעלות למדריגה העליונה הזאת שיתגלו לו סודות התורה הרמוזות באותיות התורה ובכל מצוה ומצוה.

ומבאר האוה"ח שבכדי שיתגלו לאדם סודות התורה צריך האדם

האם ידעו כל ישראל את כל הסודות שד' לימד את משה רבינו

יש לשאול האם היו איזה סודות בתורה שלא לימד משה רבינו לכלל ישראל או שמא משה רבינו לימד לישראל את כל מה שהוא למד מד' יתברך.

הנה האוה"ח הקדוש (ויקרא א סוף פסוק א) מביא את דברי חז"ל (תו"כ) שאמרו **"יכול הי' מדבר עמו לצורך עצמו ת"ל לאמר בשביל ישראל הי' מדבר עמו ולא בשביל עצמו"**. ומבאר האוה"ח שכוונת המדרש הוא שמשה רבינו הי' מחוייב ללמד לישראל את כל מה שד' לימד אותנו. **"מכאן אתה למד שלא דיבר ד' עם משה אלא דברי תורה שמסר לישראל"** (לשון האוה"ח).

ועפ"ז מבאר האוה"ח את לשון המשנה באבות (א א) של **"משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע"**, שלשון זה של **"מסרה"** משמע שמעביר דבר מזה לזה. והיינו שכל מה שמסר ד' למשה העביר משה אל יהושע ואל כל ישראל. **"הא למדת שכל מה שקיבל מסר, ומכאן אתה למד שלא הודיעו ד' סוד שלא למדו את ישראל"**. דהיינו שמשה לימד

התורה נמשלה למים ולחם - הפשט והפנימיות שבתורה

האזה"ח (בראשית יח ד) מבאר שהגוף של המלאכים שבאו לאברהם בדמות אנשים ה' גוף רוחני. ומ"מ כפי דרגת רוחניותו של המלאך הרי שהגוף הזה נחשב כדרגה רוחנית פחותה יותר מרוחניותו של המלאך עצמו.

והנה האזה"ח מבאר את מה שהתורה נמשלה למים ולחם, שזה הוי כנגד הפשט והסוד שבתורה. בחינת הפשט שבתורה הוא שנמשל למים והבחינה הפנימית של התורה נמשלה לחם.

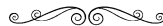
והנה אברהם אמר למלאכים שהם יקחו מעט מים ולחם. ומסביר האזה"ח שכוונת אברהם היתה שבכדי להשלים ולהאיר את חלק המגושם שבהם, שהוא בחינת הגוף שלהם, יקחו מעט מים היינו שהם ילמדו את חלק הפשט של התורה. וכדי לסעוד את חלקם הרוחני שהוא עצמיותו של המלאך, לזה ילמדו את פנימיות התורה שנמשלה ללחם ה'.

להכין את עצמו בהכנה ראויה במעלות המידות והקדושה. ומסביר האזה"ח, שחז"ל פירשו לנו את ההכנות שהאדם צריך לעשות בכדי שהוא יהא ראוי ומוכשר לזה, שיגלו לו את סודות התורה.

והענין הזה מבואר במסכת אבות (פרק ו). והיינו ששם מבואר שיש מ"ח דברים שהתורה נקנית בהם. וכותב האזה"ח, שאם יקנה האדם בנפשו את מ"ח קניני התורה, אז יגלו לו את הסודות הרמוזות בתורה הקדושה.

וז"ל האזה"ח הקדוש, "ולאדם כו' המשיג לקנות קנין התורה במ"ח דברים השנויים במשנת חסידים כו' מגלים לו רזי התורה שגילה ד' למשה בסיני".

[הערה:] וקצת צ"ב שהרי המשנה שם באבות (פ"ו) אומרת "העוסק בתורה לשמה כו' ומגלין לו רזי תורה". ומשמע מזה דלא צריך שיקנה האדם את כל המ"ח קניני התורה בכדי שהוא יהא ראוי שיגלו לו את סודות התורה אלא כל מי שלומד תורה לשמה יזכה לענין זה שיגלו לו רזי תורה. ויש ליישב].

הנה בפרשת כי תשא (לב ו) מפרש האזה"ח את ענין זה ביתר ביאור וז"ל "הפשט אורו מאיר בעולם העשייה רמז בעולם היצירה דרש בעולם הבריאה סוד בעולם האצילות". ולפי"ז נראה לומר שבחינת הגוף של מלאכים אלו "שברא להם ד' כו' מהגלדת האוירים" (לשון האזה"ח יח ד) הוא מחלק הדק שבעולם העשייה ולכן אמר להם אברהם ללמוד מחלק הפשט של התורה שמאיר אורו בעולם העשייה. כן ה' נראה לומר ע"פ חשבון אמנם צ"ת יותר ואין לי עסק בענינים אלו.

הכנה לתורה

תיקרי מורשה אלא מאורסה', דהיינו שהתורה מאורסת לכל אחד מישראל. [ועי' לעיל בקטע של "התורה מאורסת לכולם בדרך כלל ולכל אחד בפרטיות" שם נתבאר הענין הזה].

וכיון שהתורה היא "זכה וברה יסוד הקדושה והטהרה ורוחניות הרוחניות", לכן בכדי שבנ"י יוכלו להתדבק אל תורה - שיצא הקידושין לפועל, הוצטרכו כל ישראל לטהר את עצמם אפילו מהחטאים הקלים ביותר, ולחזור עליהם בתשובה גמורה משום שרק עי"ז הם יוכלו להתדבק כראוי לתורה הקדושה במתן תורה. [כנלע"ד עומק כוונת האוה"ח הקדוש ועיין עוד בדברי האוה"ח בספר דברים (יא כב, כג ג)].

מי שהוא בעל עבירות שערי דעת תורה ננעלים בפניו

"שמר" ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך" (דברים יב כח). ומקשה האוה"ח על מש"כ בפסוק "שמר ושמעת", שלא מובן כוונת הפסוק בזה שהרי ה' לפסוק לומר להיפך - 'שמע ושמרת' דהיינו שמקודם תשמע ותדע את המצוות ואח"כ 'ושמרת' את המצוות ולמה הפך הכתוב את הסדר ואמר 'שמר ושמעת'.

ומתריץ האוה"ח שאין הפסוק מדבר על שמיעת הדינים שבתורה, כדי שידע האדם להשמר מהם. אלא כוונת הפסוק באומרו 'ושמעת' הוא

קודם קבלת התורה צוה ד' לישראל שיחזרו בתשובה

הנה בחודש סיון כשכלל ישראל באו אל הר סיני, ד' אמר למשה שהוא יאמר לבני ישראל "ועתה אם שמוע תשמעו בקולי כו' והייתם לי סגולה וכו'". ומביא האוה"ח את דברי המדרש (ב"ר כא ו) שאומר "אין ועתה אלא תשובה". ועפי"ז מפרש האוה"ח, שכוונת הפסוק הוא, שד' צוה את ישראל לחזור בתשובה לפני מתן תורה בכדי שעי"ז הם יהיו ראויים לקבל את התורה. וצריך להבין מהו הסיבה שהתחייבו ישראל לעשות תשובה קודם מתן תורה.

ומסביר האוה"ח (שמות יט ה) שהסיבה שהם היו צריכים לעשות תשובה הוא משום שהם עדיין היו מלוכלכים מצד העבירות הישנות - מזמן היותם במצרים, וגם מעבירות חדשות שהם עשו לאחר יציאת מצרים, וכמו שמפורש בתורה החטאים שהם חטאו אחרי יצא"מ בענין המן וכדומה. ולכן רצה ד' לתברך שהם יחזרו בתשובה על כל חטאים לפני מתן תורה.

ופנימיות הענין בזה, מפרש האוה"ח, שהוא משום שמתן תורה היתה בגדר של קידושין. שהרי חז"ל אמרו (פסחים מט:): שהתורה מאורסת עם כל אחד מישראל. ודרשו כן מדכתיב (דברים לג ד) "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" - 'אל

יצאו ממצרים - למה התעכב ד' מליתן להם את התורה עד החודש השלישי לצאתם ממצרים.

ומתריך האוה"ח (שם, ויקרא כג טו) שאין סיבת העיכוב מצד ד' יתברך. אלא הסיבה שבגללה התעכב ד' מליתן את התורה לישראל מיד כשהם יצאו ממצרים, הוא משום שכלל ישראל עדיין לא היו ראויים לקבל את התורה, כיון שהם שהו בארץ הטמאה של מצרים למשך רד"ו שנה. ולפיכך הם הוצרכו לטהר את עצמם מטומאתם במשך ז' שבועות. ולכן נתעכב ד' מליתן להם את התורה עד שהם נטהרו מטומאתם.

ולכן אמר הפסוק (שמות יט א) "בחדש השלישי לצאת בני" מארץ מצרים כו' באו מדבר סיני". דהיינו שהסיבה לזה שמ"ת התעכב עד החודש השלישי, הוא בגלל שבנ"י יצאו כעת מארץ הטמאה של מצרים ולכן ה' צורך להמתין ז' שבועות עד שהם יטהרו מטומאתם¹.

שלשה ענינים שהם ההכנה העיקרית לקבלת התורה

"בחדש" השלישי כו' באו מדבר סיני. ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם ישראל נגד ההר (שמות יט א-ב).

לענין ההבנה הבהירה לעומקם של דברים. ולכן הקדים הפסוק לומר 'שמר' ואח"כ אמר הכתוב 'ושמעת', לפי שהאדם שרוצה לשמוע ולעמוד על דברי התורה לאמיתתם ולעומקם צריך הוא להשמר מהעבירות **"כי מי שהוא בעל עבירות שערי דעת תורה ננעלים בפניו"**. לכן מקודם צריך לקיים את הענין של "שמר", להשמר מהעבירות ועי"ז תזכה ל"ושמעת" לשמוע ולהבין את העומק של התורה הקדושה.

[הערה: אמנם בוודאי לא יאמר האדם אמתין מללמוד תורה עד שאני יהא צדיק אלא מחוייב האדם ללמוד תורה אפילו קודם שהוא חוזר בתשובה גמורה, וכמו שכתב הח"ח בספרו זכור למרים (סופ"י עיי"ש). וכ"כ הבני יששכר בספרו דרך פיקודיך, בתחילת ההקדמה שם, וכ"כ האוה"ח הקדוש בפירושו על משלי (א כ-ז) הנקרא ראשון לציון עיי"ש. וכתבו הספה"ק (ספרי החסידות, וכעין זה כתב הנפש החיים ד ד-ז) שעכ"פ יקפיד האדם להרהר בתשובה לפני התחלת הלימוד].

למה לא נתן ד' את התורה לכלל ישראל מיד כשהם יצאו ממצרים

האוה"ח שואל (שמות יט א), הרי ידוע שד' אוהב את כלל ישראל הרבה מאד והתחשק מאד (כביכול) ליתן להם את התורה. אם כן למה לא נתן ד' את התורה לישראל מיד כשהם

1. ומשמע קצת מהאוה"ח שגדר טהרה זו הוי על דרך מה שכתב האוה"ח בספר ויקרא (יד ס"ז) "נמצאת אומר שתי טהרות, טהרה הראשונה הרחקת הטומאה והשניה היא הקרבת הקדושה" עיי"ש היטב בכל דבריו הקדושים.

לומר לנו שהם נסעו מבחינה זו של רפיון ידים והכינו את עצמם לעבוד את ד' באופן של התגברות והתעצמות גדולה. כי עיקר גדול לענין לימוד התורה הוא שצריך האדם להמית את עצמו עליה ולהתחזק בה תמיד וא"א להצליח בלימוד התורה אם מתעסקים בה מתון עצלות.

העיקר השני הוא השפלות והענוה. כי אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שמשפיל את עצמו ומשים עצמו כמדבר. והיסוד זה נלמד ממש"כ 'ויחננו במדבר' - שהוא מיותר [וכקושיא ב' וג' הנ"ל]. ולכן מבאר האוה"ח שהפסוק מלמדינו שבכדי לזכות לתורה, צריך האדם להיות שפל ועניו כמדבר הזה שהכל דורכים עליו.

והעיקר השלישי הוא שאופן לימודו יהא באופן של התוועדות החכמים דהיינו בהתחברות זה עם זה בלב שלם. דהיינו שלא ילמד האדם ביחידות אלא ישתדל ללמוד בדיבוק חברים. ואפילו כשהאדם לומד בדיבוק חברים יש להיזהר שצורת הלימוד לא תהא במצב של פירוד הלבבות. אלא ילמדו כולם ביחד ובאחדות באופן שיהא לבם שלם זה עם זה. והיסוד הזה מתבאר ממש"כ 'ויחן שם ישראל', שהיו כולם ביחד ובאחדות כאיש אחד. ובאמצעות דבר זה שנתקיימו בהם כל השלשה עיקרים הללו נעשו בני ראויים לקבל את התורה.

והאוה"ח (שם) שואל ג' שאלות. א- למה כתוב 'ויסעו מרפידים' לאחר שכבר אמר הפסוק שהם באו למדבר סיני. והרי הסדר של הדברים הי' להיפך כיון שמקודם הם נסעו מרפידים ורק אח"כ הם באו למדבר סיני. ב- למה חזר הפסוק לומר ו'יבאו מדבר סיני', והרי בפסוק הקודם כבר כתוב שהם באו מדבר סיני. ג- למה הוצטרך הכתוב לפרט ולומר 'ויחננו במדבר' והרי זה פשוט שהם חנו במקום שאליו הם באו.

ומתרג' האוה"ח וז"ל "אכן כוונת הכתוב הוא להקדים שלשה ענינים שהם עיקרי ההכנה לקבלת התורה ושבאמצעותם נתרצה ד' להנחילם כו' תורתנו הנעימה". דהיינו שכוונת הפסוק הוא להודיע לנו וללמדינו, את היסודות העיקריים שצריך האדם לעשות ולקיים בכדי שהוא יהא ראוי לקבל את התורה.

ומבאר האוה"ח את השלשה עיקרים הללו שהם עיקרי ההכנה לקבלת התורה: העיקר הראשון הוא "ויסעו מרפידים". ומבאר האוה"ח שאין הפסוק בא להודיענו את המקום שממנו הם נסעו [שהרי אין זה סדר הדברים וכמו שהקשה האוה"ח בקושיא א' הנ"ל] אלא נתכוין הפסוק לומר שבני ישראל נסעו מבחינת רפיון ידים. דהנה לעיל (שם יז ח) כתיב "וילחם עם ישראל ברפידים" ודרשו חז"ל (בכורות ה:), 'ברפידים' - שרפו ידיהם מן התורה. ולכן באה התורה

קדושת התורה

אליהו לא מת - איך זכה לזה

אליהו הנביא לא מת אלא הוא עלה בסערה השמימה וכמו שכמבואר בתנ"ך ובמדרש (קה"ד ג טו). וצריך להבין ענין זה, איך השיג אליהו הנביא את הדרגה הזאת שעל ידה הוא זכה להתעלות למדרגה גבוהה כזו עד שהוא עלה לשמים ונעשה מלאך.

והנה במדרש (שם) מבואר שאליהו לא חטא כלל בהיותו בזה העולם. אמנם אין לומר שזהו הסיבה שבגללה לא מת אליהו שהרי בגמ' (שבת נה:) מבואר שאפילו אדם שאין בו שום חטא מ"מ הוא צריך למות. שהרי הגמ' (שם) אומרת 'ד' מתו בעטיו של נחש', דהיינו שאע"פ שהם לא חטאו מ"מ הם מתו. והביאור בזה הוא משום שגזירת המיתה לא הוי בגדר עונש אלא הוא חלק מהמציאות. וזה נגרם ע"י זוהמת החטא של אדה"ר דהיינו שכיון שיש זוהמא באדם אם כן א"א לו להשיג את שכרו הנצחי ליהנות מזיו השכינה אא"כ הוא ימות [כמבואר באוה"ח שמות (לב יט), ויקרא (כו ג אופן כ). וע"ע להלן בהמדור בענין הפינטעלע איד (אות יד ד"ה דהנה, ומזה)]. ואם כן א"א לומר שהטעם שאליהו לא מת הוא בגלל זה שהוא לא חטא כלל.

ומבאר האוה"ח (ויקרא כו ג אופן כ) שהטעם שאליהו לא מת הוא משום שאליהו זכה לטהר ולזכך את גופו מזוהמת חטא אדה"ר. ולכן

לא הי' שום צורך לזה שהוא ימות, כיון שגופו נזדכך ונהפך להיות כדבר רוחני. ולכן הוא עלה לשמים בחיים חיותו ולא הי' שום צורך לזה שהוא ישאיר את גופו בעולם הזה כיון שגם גופו נהפך להיות חפץ רוחני. לכן העלה אליהו את גופו למעלה עד לגלגל החמה והניח את גופו שם. וכל פעם שחוזר אליהו לעולם הזה, הוא נוטל את גופו שהוא השאיר אצל גלגל החמה, וחוזר ומתלבש בו ויורד לעולם הזה.

ויש להבין באיזה אופן זכה אליהו לדרגה זו של זיכוך הגוף, עד שנתהפך גופו לדבר רוחני כזה שהוא הי' יכול להעלותה למעלה ולהניחה אצל גלגל החמה.

ומסביר האוה"ח שסוד הדבר הוא "כי בהתעצמות האדם בעסק התורה" ישיג האדם מדרגות גבוהות מאד בזיכוך הגוף וטהרתה. "ואם יתעצם יותר הנה לך אליהו שעל ידי התעצמות תורתו לא מת". ומבואר מהאוה"ח שעי"ז שהתעסק אליהו בתורה הקדושה בכל כוחו, הוא זכה לזכך את גופו באופן נפלא מאד עד שנתהפך גופו לדבר רוחני.

ויש להקשות על דברי האוה"ח, שהרי הנפש החיים (ב יז) מביא מכתבי האריז"ל, שהאופן שבו התעלה אליהו ועלה לשמים - בחיים חיותו, הי' משום שהוא זכה לבחינה אחת מנשמת אדם הראשון, ועי"ז נזדכך

נתקדש באופן נפלא מאד עד שהוא
הי' ראוי לעלות אל העולם הרוחני.

ולפי"ז מבוארים דברי האוה"ח, ואין
האוה"ח הקדוש חולק בזה על
האריז"ל. והסבר הדברים הוא כך: ע"י
התעצמותו של אליהו בעסק התורה
הוא השיג קצת מאותה זיהרא עילאה
של נשמת אדה"ר. דהיינו שע"י
קדושת תורתו המשיך אליהו לעצמו
"רוח האצילות של אדה"ר" (שער
הגלגולים הקדמה לא). ועל ידי נשמה
קדושה זו נזדככה גופו באופן נפלא
עד שהוא נתהפך לדבר רוחני. ואז הוא
שעלה אליהו לשמים והניח את גופו
אצל גלגל החמה.

והיינו שהאוה"ח מבאר את השלב
הראשון, והאריז"ל מבאר את
השלב השני. דהשלב הראשון הוא
ה'פעולה' שאליהו עשה שעל ידה הוא
זכה לזכך את גופו. ועל שלב זה הוא
שביאר האוה"ח וכתב, שאליהו עלה
לשמים מצד התעצמותו בעסק
התורה. דהיינו שה'פעולה' שאליהו
עשה, שעל ידה הוא זכה להיות ראוי
לעלות לשמים, הרי שזה הי'
התעסקותו בתורה הקדושה.

והשלב השני הוא, הדבר ש'פעל'
ועשה את עצם מעשה
הזיכון. ועל השלב הזה הוא שכתב
האריז"ל לבאר, שהזיכון נעשה ע"י
הנשמה הקדושה שאליה זכה אליהו
הנביא.

[ובאמת בפנימיות הענין אין כאן ב'
שליש אלא הכל אחד: "כי
בחינת הנשמות הקדושות הם בחינת אור

גופו כ"כ עד שהעולם הגשמי לא הי'
יכול לסבול קדושה כזו (זוהר ויגש רט):
ולכן הוא עלה לשמים. [וכן מבואר
ברמח"ל (דרך ד' ח"א פרק ג אות יד). ועי'
בדעת תבונות (סי' עב) שכתב שאם יכנס
לגוף האדם בחינה גבוהה של הנשמה
יזדכך הגוף באופן מופלא עיי"ש].

ומבואר מהאריז"ל שהאופן שזיכך
אליהו את גופו הי' ע"י
בחינת נשמתו הקדושה, שע"ז נתהפך
גופו מדבר חומרי לדבר רוחני. ואם כן
צ"ב מה שכתב האוה"ח שזיכון גופו
של אליהו נעשה ע"י התעצמותו
בעסק התורה.

והתירוץ לזה הוא עפימש"כ האוה"ח
(שמות כא ד, וכן מפורש בזה"ק
- עי' בזה בנפה"ח (ד טו, כג) שם מבואר
הענין באריכות), שע"י התעצמותו של
האדם בתורה ומעשים טובים יכול
האדם לקנות לעצמו נשמה קדושה.
דהיינו שהאדם יכול להוריד לעצמו
נשמה קדושה מאד שלא היתה עמו
בשעת לידתו. ועל ידי נשמה זו תזדכך
גופו ותיטתר מאד עד שהיא תתהפך
להיות דבר רוחני שאינו צריך להפרד
מן הנשמה.

והביאור בדברי האוה"ח הללו הוא
כמוש"כ האוה"ח בענין
אליהו הנביא - שהטעם לזה שלא
נתפרדה גופו מנשמתו פירוד גמור, הי'
משום שגם גופו הי' בגדר של דבר
רוחני. ולכן לא הי' שום צורך להשאיר
את גופו בעולם הגשמי, כשנשמתו
עלתה לעולם הרוחני, כיון שגופו

שהם ילמדו את התורה הקדושה. ומבאר לנו האוה"ח שעיקר הקדושה המושפעת להם נובע מצד העסק בתורה הקדושה ולא מעשיית המצוות והשמירה מעבור על ל"ת.

וענין זה צריך ביאור שהרי האוה"ח (ויקרא יט ב ועוד) מבאר שע"י עשיית המצוות שורה על האדם קדושת שם הוי"ה. ולהלן (כח ט) כתב האוה"ח שע"י המניעה מעבירות נקרא האדם קדוש. וא"כ מהו הביאור בדברי האוה"ח כאן שכתב שהפסוק ייחס לישראל את התואר של 'קדוש' דווקא בגלל העסק בתורה ולא בגלל עשיית המצוות או משום שמירת הלאווים.

והתירוץ לזה הוא, שבוודאי האדם מתקדש ע"י עשיית המצוות והמניעה מעבירות. אמנם יסוד הקדושה ומקורה, הוא לימוד התורה. כי הקדושה שנוצרת מהלימוד והעסק בתורה, היא גדולה לאין ערוך מהקדושה שנוצרת ע"י עשיית המצוות והמניעה מהעבירות. ולכן התואר של 'קדוש' מתייחס ונובע מהלימוד והעסק בתורה הקדושה.

ויסוד זה מפורש באוה"ח בהרבה מקומות. ואציין בקיצור שלשה ענינים שבהם מבאר האוה"ח שהקדושה שנוצר מהעסק בתורה גדולה לאין ערוך מאור קדושת המצוות.

א- דהנה מדברי האוה"ח בפרשת צו (ז לז עיי"ש טוב כי קצת) מבואר, שלימוד התורה יש בכוחו להתגבר על

התורה ובעל נפש הוא בעל תורה" (אוה"ח בראשית א א אופן כ). "דע כי בחינת הנשמות אשר נטע ד' בעמזו הם אותיות התורה כידוע לידועי חן" (במדבר טז א). וכמו שאמרו חז"ל הקדושים (עי' זוהר פרשת אחרי עג) 'ישראל ואורייתא חד הוא'. ולפי זה מה שכתב האוה"ח, שאלוהו זכה לדרגתו ע"י תורתו ומש"כ האריז"ל שאלוהו זכה לזה ע"י נשמתו הקדושה, הכל אחד הוא. ואציין שהמראי מקומות בקטע זה נלקחו מהפירוש חזון יואל שעל ספר שער הגמול להרמב"ן (הערה תתר"ו).

אין קדושה נקדושת הלומד תורה

בפרשת כי תבוא (כו יז-יט) כתיב "את ד' האמרת היום כו' ולשמע בקלו. וד' האמריך היום כו'. ולהיתך עם קדוש". דהיינו שע"ז שבנ"י יעשו את הששה דברים המבוארים בפסוק שם אז כנגד זה יזכה ד' אותם בששה מעלות טובות. ומסביר האוה"ח שע"ז שכלל ישראל יקיימו "ולשמע בקלו" אז יזכה ד' אותם בענין של "ולהיתך עם קדוש". ומבאר האוה"ח שהענין של "ולשמע בקלו" הוא לימוד התורה. ולפי"ז מבואר שד' הבטיח לישראל שעל ידי לימוד התורה הם יזכו לתואר של 'קדוש', "כי ע"י עסק התורה יתייחס להם שם זה של קדוש" (לשון האוה"ח שם).

והנה בפסוקים שם מבואר שחוץ מקיום הענין של 'ולשמע בקלו', כלל ישראל גם יקיימו את הענינים של "ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו". ואולם אף על פי שהם יקיימו את כל הענינים הללו מ"מ הם רק יזכו לתואר של 'קדוש' מצד זה

**אור הקדושה מהתורה והמצוות
יאירו לנפש בעלותה לעולם העליון
- ובענין עבירה מכבה מצוה**

הנה כתיב (משלי ו כג) "כי נר מצוה ותורה אור". ומבאר האוה"ח (ויקרא יח ז) שבעלות נפש האדם, לאחר מיתתה, לעולם העליון יאירו תורתו ומצוותיו את דרכו כדי שהוא לא יכשל וימנע בחשיכת כוחות הטומאה המשוטטות בעולם.

אמנם יש יתרון בזה לכח התורה מהכח של המצוות, שהרי התורה נמשלה לאור עצמו והמצוות נמשלו רק לנר. ולכן אם יחטא האדם אז חושך טומאת חטאיו ימנעו את כח מצוותיו מלהאיר את דרכו. לפי שחושך החטא הוא כענן המבדיל, בין אור הנר - שנברא ממצותיו, להדרך שבו נשמתו מהלכת בעלותה לעולם העליון. ואין יכולת לאור הנר להאיר את דרכו מכח מסך טומאת חטאיו המעכבו.

אולם לענין הכח של התורה הרי שהתורה נמשלה לעצמיות של האור וכוחה גדול הרבה יותר מהאור של המצוות. ולכן אין יכולת לחושך החטא למנוע את אור התורה מלהאיר את דרכו ויש כח לאור קדושת התורה לבקוע דרך מסך הטומאה שמסך ומסבב את אור תורתו ועי"ז היא מאירה את דרכו של האדם בעלות נפשו לעולם העליון. ויסוד זה נכלל ומבואר מתוך מה שאמרו חז"ל 'עבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה'. [כל הנ"ל מתבאר

כוחות הרע שבבריאה באופן נורא מאד, באופן כזה שאין קדושת המצוות יכולות לפעול את הפעולות הנפלאות הללו. ורק מכח קדושת התורה יש אפשרות להתגבר על כוחות הרע באופן מופלא כזה. [וכ"כ האוה"ח בפרשת יתרו (פרק יט סו"פ ה)].

ב- עוד מבואר באוה"ח (שמות ל יג) שכפרת העוונות שנעשה ע"י העסק בתורה מופלא הוא עד מאד, והוא בגדר כופר נפש לאדם. ודבר זה שייך רק ע"י לימוד התורה, (כמבואר ממש"כ האוה"ח שם דת"ת נגד כולם). [ודברי האוה"ח הללו נתבארו בקטע של "לימוד התורה הוא כופר נפש לאדם". ועי' במה שכתב האוה"ח, בראשון לציון (משלי א כ-ז), ובחפץ ד' (שבת קנב)].

ג- וגם מבואר מעלת קדושת אור התורה מקדושת אור המצוות, ממה שאמרו חז"ל (סוטה כא, זוה"ק ח"ג כח): שעבירה מכבה מצוה ואין עבירה מכבה תורה. דהיינו שאין ביכולת העבירה לכבות ולמנוע את אור קדושת התורה מלבקוע דרך חציצת טומאת העבירות, כיון שקדושת התורה עצומה כ"כ עד שאין חושך הקליפות יכולים למנוע את אורה מלבקוע דרך החושך ולהאיר לתוך נפש האדם. [עי' אוה"ח ויקרא (כו ג אופן י). ויש לציין שרחמ"ל יש אופנים שעבירה מכבה גם את אור התורה וכמוש"כ רבינו יונה בשערי תשובה (ג רט). ועי' בקטע הבא של "אור הקדושה מהתורה והמצוות יאירו לנפש בעלותה לעולם העליון - ובענין עבירה מכבה מצוה".]

שבו יוכלו העבירות לכבות את אור התורה הוא "כשירבה להשחית, תשחת תורתו וידעך נרה ותיהפך שליתו על פניו רחמנא לצלן".

[הערה:] ולכאורה דברי האוה"ח הם חידוש גדול שהאוה"ח מחדש ששייך לעבירה לכבות את אור התורה שהרי חז"ל אמרו בסתמא 'אין עבירה מכבה תורה'. אמנם מצאתי תנא דמסייע ליה להאוה"ח והוא בשערי תשובה לרבינו יונה (ג רט). ואע"פ ששיטת רבינו יונה איננה ממש כדברי האוה"ח מ"מ ביסוד הדברים מבואר ברבינו יונה שיש ענין של עבירה מכבה תורה. (ושיטת האוה"ח בזה צ"ח בכמה מקומות בפירושו בזה ואכמ"ל).

מתוך דברי האוה"ח (ויקרא יח ד, כו ג אופן י, כד).

אמנם האוה"ח כותב (בראשית ב טו) שאין הכוונה במה שאמרו חז"ל שאין עבירה מכבה תורה, שאין כלל אפשרות למעשיו הרעים של האדם לגרום כיבוי לתורה בשום אופן כלל. אלא בוודאי יש אפשרות שהעבירה תכבה את אור התורה רחמ"ל. אמנם כוונת חז"ל במאמר הזה הוא "שאינ כח בעבירה אחת לכבות התורה", אבל בהחלט שייך לפעמים שהעבירות של האדם יכבו את אור התורה. ומסביר האוה"ח, שהאופן

השפעת התורה על האדם ועל הבריאה

בדברים הכרחיים לחיות הנפש, בין בדברים הסגוליים בעולם, בין בדברים שהם תענוגי אדם, שורש הכל והיווי [פ' התהוות] הוא מהתורה אשר היא אם הכל כו'. כי כל האוכל אשר יאכל יסוד חיותו שבה נתהווה וגדל הוא מיניקת הקדושה שהיא התורה".

ומבואר מדברי האוה"ח שיסוד כל הבריאה היא התורה הקדושה, ולכן הכח שממנו יונקים כל המאכלים את חיותם הוא מקדושת התורה. [דהנה כח הטומאה אין לה מעצמה שום חיות כלל וכל חיותה הוא מכח הקדושה. ולכן נקראת כח הטומאה

ותורתך בתוך מעי - התורה נכנסת למעיים ע"י האכילה

דוד המלך אמר "לעשות רצונך אלוקי חפצתי ותורתך בתוך מעי" (תהלים מ ט). ועיי"ש במפרשים שפירשו, שכוונת הפסוק באומרו 'בתוך מעי' הוא שדברי התורה נכנסו לתוך לבבו של דוד. ו'מעי' היינו קירבי - לבבי. אמנם מפשטות לשון הפסוק משמע שהענין הזה נאמר על המעיים ממש. וצריך ביאור, דאיך שייך שתכנס התורה לתוך המעיים של האדם.

ומבאר לנו האוה"ח (ויקרא יח ד) יסוד גדול "דע כי כל הצומח בין

איך מקרבים אנשים שאמונתם רפויה בידם

יש לשאול מהו הדרך הרצויה שעל ידה נוכל לקרב את אותם אנשים שטעונים חיזוק באמונה - שיש להם ספיקות באמונה וכדומה.

הנה כתיב (דברים כד ב) "ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו ואספתו אל תוך ביתך". ומבאר האוה"ח שהפסוק מדבר על זמן הגלות האחרון שהוא גלות ארוך מאד ואין אנו יודעים מתי יהא קץ הגאולה, "וזה יסובב הרחקת הלבבות מהאמונה כו' כאשר עינינו רואות בדורות הללו" (לשון האוה"ח).

ומבאר האוה"ח (שם) שהאופן לתקן את זה הוא ע"י 'ואספתו אל תוך ביתך' - זה בית המדרש, דהיינו שנלמד עמהם תורה, והתורה הקדושה תשמר עליהם שהם ינצלו ממחשבות כוזבות ודעות רעות ושלא יטו מדרך התורה "כי אור התורה תצילהו" (וכן מבאר ברעיא מהימנא (קלד:) עיי"ש היטיב).

באמצעות התורה תגדל מעלת האדם עד למעלה מן המלאכים

הנה ידוע הכלל של 'מעלין בקודש ואין מורידין' (מנחות צט.). ושואל האוה"ח (שמות יט ו) הרי לפני מתן תורה מקום השכינה הי' בעליונים וע"י מתן תורה, שבחר ד' בישראל להיות

"מות" והקדושה נקראת "חיים" בגלל שהיא החיות של כל העולם. ולפיכך מי שהוא דבוק להקדושה הוא נקרא 'חי' וכמוש"כ (דברים ד ד) "ואתם הדבקים בד' אלקיכם חיים כלכם היום". ולכן צדיקים אפילו במיתתם קרויים חיים והרשעים אפילו בחייהם קרויים מתים, כי הדבק לקדושה נקרא 'חי' והדבק לטומאה נקרא 'מת'.

ולכן התהוותם של כל הדברים החדשים שגדלים וצומחים בבריאה הכל הוא מכח הקדושה, משום שכולם יונקים את חיותם מן הקדושה. וכיון שהתורה היא ה'עץ החיים' ושורש כל הקדושה לפיכך כותב האוה"ח שכל דבר הצומח בבריאה, יונק את חיותו מהתורה הקדושה^ז.

ולפי"ז מבאר האוה"ח את כוונת הפסוק באומרו 'ותורתך בתוך מעי'. דהיינו שדוד המלך אומר לנו שבאמצעות המאכלים הגשמיים שהוא אכל, הרי שבזה נכנס לתוך מעיו אור הקדושה של התורה, שהיא השורש והחיות של כל המאכלים הללו שדוד המלך אכל. אמנם האוה"ח מדגיש שכל זה רק נאמר באופן שהאדם אוכל בדווקא את הדברים המותרים [ובאופן הראוי]. "וז"ל "ולזה כשאדם אוכל דבר מותר כאילו נהנה מאור עליון ממאורי אור התורה".

ז. וכנראה שטמון בדברי האוה"ח הללו דברים עמוקים. ועומק כוונתו תלויה בההבנה בענין הד' יסודות המשתלשלים מד' אותיות שם הוי' ב"ה, שהוא השם שהוי המקור והשורש לכל השמות הקדושות. והתורה היא כולה שמותיו יתברך ואכמ"ל.

מעשה בראשית כו' כפופים לתורה ועמליה ולעשות כל אשר יגזרו עליהם וממשלתם עליהם כממשלת הבורא ברוך הוא". ומבואר שיש כח לעוסקים בתורה לשנות את הטבע. וצריך ביאור למה נתן ד' כח עצום כזה להלומדי תורה, ומאיפה נובע כח הזה של הלומדי תורה.

ומבאר האוה"ח (שם, בראשית א א אופן 1) דיסוד כח זה הוא משום ש'אסתכל באורייתא וברא עלמא' (זוהר תרומה קסא). דהיינו שהקב"ה ברא את העולם ע"י התורה. וכמבואר במדרשים (עי' ב"ר א א) שהבריאה נבנית ע"י התורה, דהיסוד שעליו בנוי העולם הוא התורה הקדושה.

ועפ"ז מבאר האוה"ח הקדוש מהיכן נובע כח השליטה שיש לעוסקי התורה, על הבריאה. ומבאר האוה"ח שלא רק התחלת הבריאה נעשית מכח התורה אלא גם כל המשך קיום הבריאה הוא ע"י התורה, והחיות של כל העולמות תלוי בתורה הקדושה. ולכן יש להלומדי תורה שליטה על כל הבריאה כיון שהם בעצמם נותנים חיות וקיום לעולם ע"י לימוד תורתם. לפי שמבלי לימוד התורה הי' העולם נחרב לגמרי וכל קיומו הוי ע"י הלומדי תורה וא"כ בדין הוא שייחשבו הלומדי תורה כבעלים על העולם כיון שקיומה של כל העולם

לו לעם סגולה, הוריד ד' את שכינתו למטה לעולם הזה ובחר לו למקום משכן שכינתו את ישראל עם קרובו, שתשכון שכינתו בתוך עם ישראל. ולכאורה קשה, והרי הסברא נותנת שהמלאכים הם יותר קדושים מכלל ישראל שהרי אין להם גוף וחומר גס ועבה כמו שיש לישראל הדרים בעולם הגשמי וא"כ - כיון שהכלל הוא 'מעלין בקודש ואין מורידין', איך עזב ד' את מקום משכנו שהיה אצל המלאכים הקדושים והוריד את שכינתו לעולם הזה לשכון בתוך בני".

ומתריץ האוה"ח שלומדים אנו מזה את גודל מעלת התורה וכח קדושתה, ולא יזיה מדרגות גדולות וגבוהות יכול האדם להגיע באמצעות התורה הקדושה. "כי באמצעות התורה תגדל ותעלה מעלת האדם עד אין קץ למעלה מן המלאכים". ולכן הוריד ד' את שכינתו לשכון בתוך ישראל כיון שע"י התורה מתעלים ישראל עד למעלה מן המלאכים וא"כ מתקיים בזה הכלל של מעלין בקודש ואין מורידין^ה.

קיום הבריאה תלוי בעסק התורה ולכן העוסק בתורה יש לו שליטה על הבריאה

כל הבריאה משועבדת להלומדי תורה וכמוש"כ האוה"ח (שמות יד כז) "כל

ח. כל זה מבואר באוה"ח (בראשית א א אות ט), וע"ע באוה"ח (ויקרא כו ג אופן כ - במדבר כא יז ד"ה ומבמות הגיא). וכל זה אירע במתן תורה כמפורש באוה"ח (שמות יט ו, במדבר כא יז ד"ה ומנחליאל במות). ויש לציין ג"כ מש"כ האוה"ח בפרשת בשלח (יד כז) עיי"ש. ועפ"ז י"ל שכיון שהמלאכים נבראו

פעולתו. ולמשל - כותב האוה"ח - "יש עשב שטבעו קר וסגולתו לרפאות חולי הקרירות וזה אינו כפי הטבע אלא דבר סגולה". וזהו שאמר ד' לישראל במתן תורה, שע"י מתן תורה, יתן ד' לישראל כח סגולי שאינו מובן על פי הטבע. וצריך להבין מהו הכח הסגולי הזה שנתן ד' לישראל במתן תורה.

ומביא האוה"ח (שמות יט ה) את דברי הגמ' (סנהדרין נח: נט.) האומרת שעכו"ם שעוסק בתורה או שומר שבת חייב מיתה. וכן הוא לענין שאר המצוות שאין לו לעכו"ם לעשות אותם. ומקשה האוה"ח על זה למה יהא הדבר כן, והרי אם הפעולה מצד עצמה היא פעולה טובה א"כ כל מי שעושה פעולה זו הרי הוא עושה פעולה טובה שראוי לו לעשותה ולקבל שכר עליה וא"כ למה אומרת הגמ' שאין לו להגוי לעשות את המצוות.

ומבאר האוה"ח, דע"י עשיית המצוות נברא מלאך טוב - סניגור, ונתעורר שורש קדושת המצוה למעלה. וגם נשפע על האדם שפע של קדושה באמצעות עשיית המצוה וכמו שמבואר באוה"ח בהרבה מקומות (בראשית א א אופן כב, שם כח יד ועוד). ומחדש האוה"ח שהכח הזה שיש לאדם לפעול תיקונים בעולמות העליונים ע"י עשיית המצוות - לעורר את שפע הקדושה, הוא כח

נעשה על ידיהם. [כן מבואר באוה"ח הנ"ל להמע"יין ומדקדק היטיב בדבריו הקדושים. וכן מבואר בדברי האוה"ח ויקרא (כו ד), דברים (כב יג)].

ומסביר האוה"ח שלפיכך מבואר בגמ' (ברכות סד, שבת קיד.) שהת"ח נקראים 'בונים' כיון שהם בונים את הבריאה ע"י לימוד תורתם. וכיון שהת"ח הם ה'בונים' של הבריאה לפיכך "וממשלתם עליהם כממשלת הבורא" (שמות שם) "זכה בכל העולם" (בראשית שם, וכע"ז בויקרא שם), כיון שנחשב הדבר כאילו הם הם הבוראים של הבריאה, וכמו שמביא האוה"ח (שמות שם) מהמדרש "ואמרו ז"ל שאמר הקב"ה לעולמו מי בראך ומי יצרך [היינו ששאל ד' את עולמו מי ברא ויצר אותך. והתשובה לזה היתה] ישראל [שישראל בראו את העולם] והכל בכח התורה" [היינו שהלומדי תורה שבישראל הם המקיימים את העולם בכח תורתם].

סגולת ישראל הוא שרק הם יכולים לפעול בעולמות העליונים

"והייתם לי סגלה מכל העמים" (שמות יט ה). ומבאר האוה"ח שסגולה פירושו דבר שאין לו הסבר בטבע. דהיינו שע"פ הטבע לא צריך להיות הדבר כן ורק שיש כאן איזה כח סגולי. דהיינו שרק על פי מהלך של סגולה הוא שפועל דבר זה את

רק ביום ב', והתורה הרי שהיא קדמה לעולם, לכן המתעצם ומתדבק בתורה הקדושה הרי שהוא מתעלה בזה עד למעלה מדרגת המלאכים].

ע"ז איזה דבר טוב כיון שעשיית מעשה המצוה הוי מעשה טוב מצד עצמו. אולם אעפ"כ אמר ד' "והייתם לי סגלה", שרק בני ישראל יכולים לפעול בעולמות ע"י מעשיהם ט.

איזה השפעה משפיע ד' על כל בחור בשעת הבר מצוה

יש להבין מהו פנימיות הענין של בר מצוה. וצריך להבין האם נשתנה משהו בפנימיותו של ילד זה כשהוא נעשה בן י"ג שנה או שבאמת לא נשתנה כלום במהותו של הילד ורק שתורה אמרה שכשהוא נעשה בן י"ג שנה אז הוא מתחייב לשמור ולקיים את כל התרי"ג מצוות.

ומבאר האוה"ח (בראשית א א אות כ) שבאמת שינוי גדול חל בפנימיותו של כל ילד מישראל כשהוא נעשה בן י"ג שנה. דהנה תכלית האדם בעוה"ז הוא להגביר את הצורה על החומר דהיינו להגביר את כח נשמתו על כח גופו. והצדיקים זוכים לזכך את גופם כ"כ עד שהגוף עצמו נחשב כדבר רוחני. ועיקר הכח שעל ידו הם יכולים להפך את החומר לצורה הוא כח התורה

מיוחד שנתן ד' רק לכלל ישראל עם קרובו אבל העכו"ם אין להם את הכח המיוחד הזה, "כי אין פעולה טובה יוצאה אלא מידכם שאין סגולת התורה והמצוות אלא מכם", שרק כלל ישראל יש בכוחם לפעול תיקונים באדם ובעולמות ע"י עשיית המצוות אבל אם גוי עושה מצוה "לא יעשה מעשיהם רושם" [בעולמות העליונים ובתיקון הבריאה] וזו היא סגולתם של ישראל" [והדברים הללו מבוארים גם בנפש החיים (ריש שער א עיי"ש פרק ד), וכ"כ הרמח"ל בדעת תבונות ובדרך ד' (ב ד). וכן הוא בבן יהוידע (ע"ז ב:)].

ומבואר שאע"פ שעשיית המצוה הוי מצד עצמותו עשיית מעשה טוב. ואם כן הסברא נותנת שכל מי שיעשה את המעשה הטוב הזה, יזכה לעורר את שורש הקדושה של המצוה, מ"מ אין הדבר כן. אלא רק כשאיש מישראל מקיים את המצוות הוא שנתעורר הכח העליון של המצוה. לפי שרק בנ"י יכולים לעורר את מקור ושורש הקדושה של המצוות. ולכן נקרא ענין זה 'סגולה' כיון שהוא אינו דבר טבעי. לפי שעל פי דרך הטבע ה' צריך להיות, שכל מי שיעשה איזה מצוה יעורר ויפעול

ט. אולם עי' בנפש החיים (שער א), ומשמע שם שגם ענין זה יש לו הסבר ע"פ הטבע הרוחני. וההסבר בזה הוא, לפי שרק בני ישראל יש להם נר"נ דקדושה דהיינו שנשמתם הוי חלק אלוק ממעל. ובאמצעות דבר זה הם מושרשים בהקדושה. ולכן יכול כל איש מישראל לפעול תיקונים בעולמות העליונים כיון ששורש נשמתו נובעת משם. משא"כ העכו"ם ששרשם הוא בטומאה לפיכך אין להם קשר לעולמות דקדושה. ולכן אין הם יכולים לפעול שום שינוי בעולמות דקדושה. וכן מפורש בדרך ד' (ח"ב פרק ד) שמעשה העכו"ם משפיע על שרשם שהוא השר שלהם ורק ישראל בגלל ששרשם הוא מהקדושה לפיכך הם יכולים לעורר את העולמות שמשם הם באים.

אור התורה נבלע ונעשה לחלק מהאדם - ואופן הנאת הנשמה בעולם העליון

הנה האוה"ח (ויקרא כו טז) מבאר לנו את התועלות שבאים להאדם ע"י לימוד התורה. ואחד מהתועלות של לימוד התורה הוא, שהתורה מאירה את עיני האדם וכמו שמסביר האוה"ח "והאדון באהבתו אותנו נתן לנו התורה שנקראת אור דכתיב (משלי ו כג) 'ותורה אור', כדי שבאמצעותה יגדל כח אור עינינו".

ומבואר מדברי האוה"ח שאור התורה מושפעת על הלומד תורה ומאירה את עיניו בהארה רוחנית שעל ידה יוכל האדם לראות וליהנות מזיו השכינה בעולם העליון. וכל מי שלא לומד תורה ואין לו את האור הזה הרי שרחמ"ל הוא יהא עוור בעולם העליון ולא יוכל לראות וליהנות מזיו השכינה.

ומבואר מדברי האוה"ח שאופן ההנאה מזיו השכינה בעולם העליון הוא ע"י העיניים וכמוש"כ האוה"ח (שם) וז"ל "כי יש לך לדעת כי צריך אור גדול לעיני כל ישראל כדי שיוכלו ליהנות מזיו השכינה למעלה". [אציין שבבן איש חי (פרשת ואתחנן שנה ראשונה), מבוארים הדברים באופן מפורט יותר. ומבואר שם שבגן עדן התחתון תהא הנאת האדם ע"י חוש הריח, וכשיעלה האדם לגן עדן העליון אז תיהנה הנשמה שם עם חוש הראיה - שיראה בעיניו הרוחניות את זיו השכינה ויהנה מזה. ולפי זה הרי שהאוה"ח הקדוש מדבר כאן על ההנאה של הנשמה בג"ע העליון].

והנה כשנעשה הנער בן י"ג שנה והוא נכנס לתוך עול המצוות הרי צריך שיהא בידו הכלים הנצרכים לו - שעל ידם הוא יוכל לקיים את תפקידו ותכליתו בעוה"ז, ללחום את מלחמת ד' ולהפך את החומר לצורה. ולפיכך נותן ד' לכל נער בר מצוה, בעת הכנסו לעול המצוות, את כח התורה שעל ידו יוכל הנער להבחין בין טוב לרע ולהתגבר על הרע. אמנם צריך להבין איך נותן ד' לנער בן י"ג שנה את כח התורה - מהו האופן שבו מושפעת כח התורה אל תוכו של הנער הבר מצוה.

ומסביר האוה"ח שאופן השפעת כח התורה בנער הבר מצוה הוא עי"ז שד' נותן בנער זה נשמה קדושה וטהורה. ועי"ז נשרש הבחור הבר מצוה בתורה הקדושה ויש לו כח על ידי זה להבחין בין טוב לרע ולהתגבר על יצרו.

והביאור בזה הוא "כי בחינת הנשמות הקדושות הם בחינת אור התורה" (שם), "כי בחינת הנשמות אשר נטע ד' בעמו הם אותיות התורה כידוע ליודעי חן" (במדבר טז א). וכמו שהסביר הנפש החיים (ד יא) את הענין הזה ביתר ביאור, וזה לשונו "שכל אחד מישראל שורש נשמתו העליונה מודבק ונאחז באות אחת מהתורה והיו לאחדים ממש". וכן אמרו חז"ל (עי' זוהר פרשת אחרי עג) 'ישראל ואורייתא חד הוא'. וע"י אור התורה הזאת יכול הנער הבר מצוה להבדיל בין הטוב והרע ולהתגבר על יצרו (כמבואר באוה"ח שמות יט ה).

במי מריבה ד' ביקש ממשה שהוא ישנה את הטבע של הדומם - הסלע, ויהפכנו מהיסוד של עפר להיסוד של מים. ובאמצעות שינוי זה, יצאו מים מתוך הסלע, וכמוש"כ בתהילים (קיד ח) "ההפכי הצור אגם מים", שהסלע דהיינו הדומם נהפך למים. [כך שמעתי מהרה"ג ר' מתתיהו סלומון שליט"א, וכן מבואר באוה"ח (במדבר כ ח)].

והנה צריך להבין איך רצה ד' יתברך שמשה רבינו יפעול פעולה נפלאה כזאת. ומבאר האוה"ח שד' אמר למשה, שבכח התורה יוכל משה לפעול את הפעולה הנפלאה הזאת. וז"ל האוה"ח "ע"י שישנה עליו פרק אחד של תורה שהוא חיי עולם מפה קדוש יעורר כח שבדומם ומזה יתעורר לתת מים". דהיינו שע"ז שמשה ידבר דברי תורה אצל הסלע אז מצד הכח של התורה, שנאמרה מפיו הקדוש של משה רבינו, ה' מתהפך הדומם למים. לפי שהתורה הוא החיות של כל הבריאה הרוחנית והגשמית, לפיכך שולטת התורה על כל הבריאה. ולפיכך ה' משה רבינו יכול להפוך את יסוד הדומם ליסוד המים בכח תורתו.

עומק ההבנה בענין שליטת הצדיקים על טבע הבריאה בנח תורתם

באוה"ח מבואר (ע"י בראשית א א אופן ו, שמות יד כז) שבכח התורה יכול האדם לשלוט על הבריאה ולשנות טבעה. וצריך להבין איך נעשה דבר זה דהיינו מהו ההסבר השכלי שיש בדבר זה. באיזה אופן יכולים לשנות את הבריאה דהיינו איך יש

והאופן היחידי שעל ידו יוכל האדם לזכות באור זה ולפקוח את עיניו הרוחניים בכדי לראות את זיו השכינה בעולם העליון, הוא אך ורק ע"י העסק בתורה הקדושה. אולם מבלי העסק בתורה הקדושה לא יוכל האדם לפקוח את עיניו וליהנות מזיו השכינה. ואפילו אדם ששמר את עיניו בקדושה ולא פגם אותם וגם עשה הרבה מצוות, אע"פ שבוודאי ישלם לו ד' שכרו בשביל זה מ"מ אם האיש הזה לא למד תורה (או החזיק ותמך בהלומדי תורה) א"כ הוא לא יוכל ליהנות מזיו השכינה בעולם העליון כיון שיחסר לו מאור עיניו הרוחניים רחמ"ל. [כן מפורש באוה"ח שענין זה תלוי בעסק התורה בלבד ולא בקיום המצוות].

באיזה אופן רצה ד' שמשה יוציא מים מן הסלע

הנה רבו הדיעות בענין החטא של משה במי מריבה. והאוה"ח גם יש לו שיטה בזה כדי לבאר מה היה חטאו של משה במי מריבה. ומתוך דברי האוה"ח הקדוש יתבאר לנו גודל הכח של קדושת התורה.

דהנה במצרים ד' הכה את המצריים בעשר מכות מופלאות. אולם בכל העשר מכות לא שינה ד' את אחד מהארבעה יסודות של הבריאה. דהנה ידוע שיש ד' יסודות שמהם נברא העולם והם עפר, מים, רוח, אש. ואע"פ שאצל העשר מכות נעשו ניסים נפלאים מ"מ לא נעשה שינוי בעצמיותם של היסודות, דהיינו שלא נשתנה יסוד אחד ליסוד אחר. אולם

הבריאה נובע מהתורה. ואם כן אז גם הדומם הרי שהמקור הפנימי של חיותו הוא מהתורה. [פנימיות הדברים כפי הנראה הוא, ד'קוב"ה ואורייתא חד' והתורה היא כולה שמותיו של הקב"ה וכל הבריאה נבראה מד' היסודות שנשתלשלו מד' אותיות שם הוי"ה ודו"ק].

ולכן מי שהוא בעל תורה כראוי, יכול להטות את טבע הבריאה כרצונו כיון שיש לו קשר ושלטה על הכח הפנימי שבבריאה שהיא התורה. ולכן רבי פנחס בן יאיר ושאר חכמי הדורות הי' בכוחם לפעול שינויים בטבע הבריאה מכח תורתם.

לתורה אחיזה בדברים טבעיים שעל ידי זה יוכלו הלומדי תורה לשנות את טבע הבריאה.

ההסבר לדבר זה מפורש באוה"ח הקדוש (ויקרא יח ב, ועי' היטב במדבר כ ח ד"ה ומשכיל). וז"ל האוה"ח "דע כי כל הצומח בין בדברים הכרחיים לחיות הנפש בין בדברים הסגוליים בעולם בין בדברים שהם תענוגי אדם שורש הכל והיוויו [היינו התהוותו] הוא מהתורה אשר היא אם הכל כו'. כי כל האוכל אשר יאכל יסוד חיותו שבה נתהווה וגדל הוא מיניקת הקדושה שהיא התורה" (ויקרא יח ב). ומבואר שהחיות הפנימי של

גודל ענין לימוד התורה

ומצלא'. דהיינו שע"י העסק בתורה הקדושה, התורה מצלת את האדם מהיצה"ר. אולם האוה"ח לא מבאר את המקור למש"כ, שלימוד התורה תגרום לאדם לקיים את המצוות עשה.

[ואין] לומר שכוונת האוה"ח הוא, שכיון שילמד האדם את דיני התורה אז עי"ז הוא ידע איך לקיים את כל מצוות התורה. שהרי מדברי האוה"ח משמע, שדבר זה נובע מצד סגולת התורה, וכמו שהענין השני (שכתב האוה"ח שם) של השמירה מלעבור על ל"ת - הצלת האדם מהיצה"ר, נובע מכח סגולת וקדושת [התורה].

לימוד התורה הוא יסוד הכל
"והי' עקב תשמעון כו' ושמרתם ועשיתם אתם" (דברים ז יב). ומבאר האוה"ח שכוונת הפסוק הוא, שאם תלמדו תורה אז עי"ז תשיגו את הענין של 'ושמרתם ועשיתם אתם', משום שבכח העסק והלימוד בתורה הקדושה תזכו להשמר מהל"ת ולקיים את המ"ע.

והנה האוה"ח (שם) מבאר את המקור למש"כ, שע"י לימוד התורה האדם נשמר מלעבור על ל"ת. והמקור לזה הוא מה שאמרו חז"ל (סוטה כא.) שלימוד התורה 'מגנא

והאמת הוא שהמקור לזה מבואר בדברי האוה"ח שבפרשת ראה (יא כז). דהנה כתיב "ראה אנכי נתן לפניכם כו' ברכה כו'. את הברכה אשר תשמעו כו'". וכתב ע"ז האוה"ח וז"ל "ותלה הכתוב הברכה בשמיעה ולא הזכיר לא מעשה ולא שמירה. לפי שהשומע דברי אלוקים חיים, התורה מטיבה נפשו ומיישרתו כי יש בה סם חיים כאומרם ז"ל וז"ל המאור שבה מחזירם למוטב, לזה תלה הכל בשמיעה" עכ"ל.

ההסבר בדברי האוה"ח הוא, שהפסוק לא כותב שהשפעת הברכה תלויה בעשיית המצוות או המניעה מהעבירות, אלא הפסוק אומר שהברכה תלוי' בלימוד התורה. לפי שבה שהאדם לומד תורה הרי שאור קדושת התורה - שהוא סם החיים, תיישר את ארחותיו ללכת בדרך הטוב - לקיים את כל המצוות ולהימנע מן העבירות.

ומבואר מדברי האוה"ח, שיסוד הכל הוא שילמד האדם את תורת ד'. ומכח קדושת התורה תתיישר נפשו ויתאווה האדם לילך בדרך ד', לקיים מצוותיו ולהשמר מכל דבר שהוא נגד רצונו יתברך אכ"ר.

עיקר הסיבה שהכניס ד' את כלל ישראל לארץ ישראל הוא כדי שיעסקו בתורה

יש לשאול מה היתה עיקר כוונת ד' בנתינתו את א"י לכלל ישראל. ובמה רצה ד' יתברך שבנ"י יתעסקו בארץ ישראל.

וכותב האוה"ח, שכוונת ד' רמוזה בפסוק שבפרשת קדושים. דהנה כתיב "וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל" (יט כג). ומסביר האוה"ח שהבני תורה נקראים 'עץ מאכל'. ולפי"ז הפסוק אומר לנו שעיקר כוונתנו בכניסתנו לארץ ישראל תהא בכדי להתעסק בתורה בקדושה ובטהרה, ולנטוע ולגדל כמה שיותר תלמידי חכמים. כי א"י הוא המקום הכי מסוגל לזה "כי אוירה של א"י מחכים ומטהר הנפש". וזהו שאמר הפסוק "וכי תבאו אל הארץ", אז עיקר עבודתכם תהא 'ונטעתם כל עץ מאכל', דהיינו לנטוע ולגדל תלמידי חכמים. וזה יהא נעשה ע"י העסק התמידי בתורה הקדושה. [וע"ע באוה"ח (ויקרא כה לז), ויש ליישב ואכמ"ל בזה].

והטעם שהפסוק מגדיר את הבן תורה כעץ מאכל, הוא משום שע"י לימוד התורה נברא ונוצר המאכל העיקרי של הנפש. דהנה האוה"ח (בראשית ב טו ועוד) מבאר לנו שגם כשהנפש הולכת לעולם העליון היא עדיין צריכה מזון להחיות אותה. ועיקר מזון הנפש בעולם העליון הרי שהוא נוצר ע"י לימוד התורה. ולכן נקרא הבן תורה 'עץ מאכל' משום שעיקר מאכלו הרוחני של האדם בעולם העליון נברא ונוצר ע"י עסקו בתורה.

נאולה העתידה תלויה בעסק התורה כתב האוה"ח (בראשית מט יא) "כי גלות הרביעי שבו יגלה הגואל העצום,

הצדיק הוי ככופר נפשם של כלל ישראל ומיתתו מכפרת עליהם.

ומסביר האוה"ח, שכיון שחטאים של כלל ישראל גרמו לזה שהצדיק ילקח מן העולם, לפיכך הם צריכים לתת כופר נפש על זה שהם גרמו למיתת הצדיק. והחיוב של נתינת הכופר נפש הזה, נתבע מהם מיד לאחר מיתת הצדיק. ולכן אם בני"א אינם נותנים, תיכף ומיד, את הכופר נפש הזה אז שורה עליהם מדת הדין והם נענשים מיד לאחר שנלקח הצדיק מן העולם. וז"ל האוה"ח "וכן תמצא שבכל עת שיסתלק הצדיק, רעה הבאה אחרינו היא סמוכה לפטירתו כו' וכמו שראינו בעינינו בדורות הללו".

והנה יש לשאול מהו הכופר נפש שצריכים ישראל להביא ולתת בכדי להתכפר על זה שהם גרמו להצדיק להסתלק מן העולם.

ומחדש לנו האוה"ח, שלימוד התורה הוא הכופר נפש של בני ישראל. כי לימוד התורה תגן עליהם והיא תכפר על עוונותיהם ותרבה זכויותיהם, וכמו שאמרו חז"ל (פאה א א) 'ות"ת כנגד כולם' (כך כתב באוה"ח). ואפילו אם יש ביד האדם עבירות

צריך שתהא ביד ישראל מצות עסק התורה וזולת זה יתעכב מבוא". וצריך להסביר ענין זה, למה דווקא בגלות הרביעית צריך שימצא בנו מצות עסק התורה בכדי שנגאל.

ומתרץ האוה"ח (שם, שמות כז כ) שסיבת דבר זה הוא משום שהגאולה העתידה תבוא בזכות משה רבינו. ומוסיף האוה"ח לזה שמשה בעצמו יהא הגואל. ולכן, כיון שמשה הוא שר התורה (לשון השפ"א) ו"כוחו כו' הוא בחינת עסק התורה שיתעסקו ישראל ביינה של תורה", לפיכך צריכים ישראל להתעסק בתורה כראוי כדי שיושפע למשה הכוחות הנצטרכים לו בכדי שהוא יוכל לגאול את ישראל'.

לימוד התורה הוא כופר נפש לאדם למה מביא ד' רעה על הדור מיד לאחר שנלקח הצדיק מן העולם ומה שייך לעשות בכדי למנוע את הדבר הזה.

ומסביר האוה"ח (שמות ל יג) שלפעמים לוקח ד' את הצדיק מן העולם קודם זמנו, כדי לכפר בזה על בני ישראל שלא ימותו כל ישראל בסיבת החטאים שלהם. ולכן נלקח הצדיק מן העולם, ומיתת

י. הנה האוה"ח (בראשית שם) מקשה, איך שייך לומר שמשה יגאלנו לעתיד והלא מבואר (בראשית מט י) שמלך המשיח הוא משבט יודא - מזרעו של דוד וי"א (סנהדרין צח:) שדוד בעצמו הוא הגואל עיי"ש מש"כ האוה"ח לתרץ בזה. ועוד יש להעיר דהרי האוה"ח (שמות כ כז) כתב שהגאולה השלישית היתה בזכות יעקב אבינו והרי כוחו של יעקב הוא ג"כ מכח התורה וא"כ למה כותב האוה"ח שדווקא בגאולה הרביעית צריכים אנו את כח התורה ולא בגאולה השלישית גם כן. ויש לפלפל ואכמ"ל בזה.

וכמוש"כ (ירמ' כג כט) 'הלא כה דברי כאש'. והאזה"ח (שמות יז א, ח) מסביר שכיון שהתורה נמשלה למים ואש לפיכך כשבנ"י רפו ידיהם מן התורה העניש ד' אותם, במדה כנגד מדה, ע"י מים ואש.

וזהו שאמר הכתוב (שם יז א) "ויחנו ברפידים ואין מים לשנת העם". ופירשו חז"ל (בכורות ה:) אין 'רפידים' אלא רפיון ידים מן התורה. ולכן העונש הי' מדה כנגד מדה - שלא הי' להם שום מים.

וכן להלן (שם יז ח) כתוב "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים". ומבאר האזה"ח שכיון שהם התעצלו בלימוד התורה שנמשלה לאש ולא נתעסקו במלחמתה של תורה לפיכך הענישם ד' בזה שהוא הביא עליהם את אש המלחמה של עמלק.

[הערה:] הנה ז"ל האזה"ח "לזה הענישם ד' בצימאון כנגד בחינת המים ובאש המלחמה של עמלק". ולעיל שם כתב האזה"ח "ולא נתעסקו במלחמתה של תורה". ומבאר מדברי האזה"ח, שדמיון התורה למים, הוא לענין זה שצריך להיות לאדם צימאון לדברי תורה. ולכן כשלא צמאו בני"י לתורה, הם נענשו עי"ז שהביא ד' עליהם הצימאון למים, כדי שע"ז הם יתעוררו לחזור ולצמאות למים של תורה ובזה יתוקן חטאם.

והדמיון של התורה לאש, הוא לענין התעסקות האדם בתורה ברוב עוז, בגדר של מלחמה. ולכן כשלימודם הי' בגדר של עצלות ולא בגדר של מלחמה, הביא ד' עליהם את מלחמת עמלק כעונש, כדי שע"ז הם יתעוררו ללחום את מלחמתה של תורה ברוב עוז ולא מתוך

רבות ח"ו מ"מ ע"י לימוד התורה יתכפר לו הכל כאילו הקריב את כל הקרבנות המכפרים על האדם (מנחות קי. ואכמ"ל בזה).

וממשיך האזה"ח וכותב שאיש שאינו בן תורה ישתדל לתמוך בהלומדי התורה ויעשה עמהם עיסקת יששכר זבולון ובזה יהא לו קשר עם התורה ויקנה עי"ז את זכות התורה הקדושה. ומוסיף האזה"ח וכותב **"ורבים הם אשר יחצון כספם לעמלי תורה"**, דהיינו שלא רק שהם תומכים בהלומדי תורה אלא הם נותנים את מחצית הכסף שלהם להחזקת התורה. ועל פי הביאור הנ"ל בכוונת הפסוקים כותב האזה"ח לבאר את כוונת הפסוק (שם) באומרו "זה יתנו כו מחצית השקל". דהיינו שהכופר נפש של האדם שאינו בן תורה, הוא מחצית מכספו. שצריך האיש הזה לחצות את כספו, חציו לעצמו וחציו להחזקת התורה, ובזה יתכפר לו חלקו בזה שהוא גרם להצדיק להסתלק מן העולם. [וכ"כ הח"ח להלכה ולמעשה בספרו אהבת חסד (ח"ב פרק כ אות ד), שלענין תמיכה להלומדי תורה לא נאמר הדין של 'אל יבזבז יותר מחומש' עיי"ש].

התורה נמשלה למים ואש, והעונש על ביטולה הוא במדה כנגד מדה

הנה התורה נמשלה למים וכמו שמבאר בגמ' תענית (ז). שאמרו, למה נמשלו דברי תורה למים דכתיב (ישעי' נה א) 'הוי כל צמא לכו למים' כו'. וגם נמשלה התורה לאש

'ולא ראה עמל בישראל' (במדבר כג כא) שהכוונה בזה הוא שהצדיקים כשהם עוסקים ומתמידים בלימוד התורה אין להם עמל בעסק התורה. דהיינו שאין לימוד התורה נחשב להם כדבר כבד או קשה ואדרבה התורה נותנת להם כח וגבורה וכמו שאמרו חז"ל (אבות ו א) שהתורה אומרת על עצמה 'אני בינה לי גבורה' (משלי ח יד), [וכ"כ האוה"ח בדברים יא ח עזה"ד]. וצריך לדעת מהו הדרך שבה ילך האדם כדי שהוא יזכה להשיג את הדרגה הנפלאה הזאת.

ובאמת כשנדייק בדברי האוה"ח נראה שמבואר בדבריו הקדושים מהו הדרך שעל ידו ישיג האדם את המדריגה הזאת. וזה לשון האוה"ח "כי כשהצדיקים עוסקים בתורה ומתמידים בה [אין להם עמל בעסק התורה, שאדרבה היא נותנת לו גבורה]" היינו שע"י ההתמדה שהם התמידו בתורה ועסקו בה יום אחר יום, שנה אחר שנה, עי"ז הגיעו הצדיקים לדרגה זו.

וההסבר לזה - שבאמצעות ההתמדה האדם זוכה לקנות את הדרגה הזאת, מבואר בדברי האוה"ח (שם כד ו) על הפסוק של "כאהלים נטע ד". כי האוה"ח מסביר שהפסוק הזה מדבר על הלומדי תורה. וזה לשונו "ואמר לשון נטיעה, כנטיעה הזאת שכל שהיא מתיישנת מוסיף שרשים ואחיזה ביניקתה. כמו כן לומדי תורה כל זמן שמאריך בעסק התורה תוסיף להשתרש נפשו בה".

עצלות. וע"ע בהקדמת הח"ח לליקוטי הלכות (זבחים בהג"ה שם), מש"כ הח"ח לבאר את ענין הזה שהתורה נמשלת למים ואש, שזה מרמז על ב' סוגי הטהרה שבהם התורה מטהרת ומקדשת את לומדיה].

נשיא יששכר הקריב לפני שאר השבטים בגלל התמסרותו שבטו ללימוד התורה

בפרשת נשא התורה מבארת לנו שכל הנשיאים הקריבו קרבן לחנוכת המשכן. וביום הראשון הקדים הנשיא של שבט יודא להקריב את קרבנו לפי שלו בחינת המלוכה. וביום השני הקריב הנשיא משבט יששכר. ושואל האוה"ח (במדבר ז יט) למה זכה שבט יששכר לזה שהנשיא שלו יקריב את קרבנו לפני שאר השבטים, באיזה זכות ניתנה לו זכות קדימה זו.

ומסביר האוה"ח ששבט יששכר זכה להקדים ולהקריב את קרבנם לפני שאר השבטים משום שהם היו עמילים בתורה באופן יותר נשגב משאר השבטים, והם התייחדו במעלה זו של העמל והיגיעה בתורה, וכמו שאמר יעקב אבינו בברכתו ליששכר (בראשית מט טו) 'ויט שכמו לסבל' את עול התורה, 'ויהי למס עבד', ששבט יששכר העמיד לישראל את המורי הוראה של כלל ישראל (רש"י שם).

איך יגיע האדם להדרגה שלא תיחשב לו לימוד התורה לדבר קשה וכבד

הנה האוה"ח מבאר את הפסוק של

הסביבה הגשמית הנמצאת בסביבתו כיון שהוא נמצא שמור ומסובב ע"י התורה הקדושה יא.

רק מכת התורה יש לנו רשות ליהנות מעוה"ז

הנה זה לשון הבני יששכר (מאמרי השבתות מאמר ז' אות טו"ב) "דהנה יעקב ועשו חלקו את נחלת עולם הזה ועולם הבא ונטל עשו לחלקו עולם הזה ויעקב [נטל לחלקו את] עולם הבא. והנה לפי זה יקשה איך רשאים אנחנו ליהנות מן תענוגי עולם הזה אפילו בשבתות וימים טובים זולת ההכרח לחיות [כי אין עוה"ב בלא עוה"ז וא"כ בהכרח שד' שייר לנו חלק קטן בעוה"ז בכדי חיותינו] כיון שהעוה"ז הוא של עשו".

והיינו שהבני יששכר שואל מאיזה טעם מותר לנו להשתמש בעוה"ז יותר מכדי חיותינו והרי העוה"ז ניתן לעשו ולא ליעקב. ואף על פי שאנו שואפים ומתאווים להשיג את דרגת הפרישות של 'צדיק אוכל לשובע נפשו' וכדומה מ"מ כל זמן שאין האדם אוזז בדרגה זו הרי שהוא אינו עובר על שום "איסור", בזה שהוא משתמש בעוה"ז כיון שמותר לאדם ליהנות מעוה"ז בצורה הראויה וכפי גדרי התורה.

וביאור הדברים הוא, שהלומדי תורה נמשלים לנטיעות. וכמו שלענין הנטיעה, הרי שברבות הימים היא מתדבקת יותר ויותר למקור חיותה, שהוא האדמה שבו היא נטועה, ומתחזק אחיזתה בקרקע ע"י התרבות השרשים שלה והתחזקותם, כמו"כ הוא לענין הבן תורה. לפי שכלל שהוא ממשיך ללמוד תורה, נפשו תתדבק יותר ויותר אל תורה, משום שהרמ"ח ושס"ה ענפים של נשמתו יכנסו יותר ויותר לתוך אדמת התורה עד שהוא לא ירגיש שום כבידות וקושי בלימוד התורה כיון שכל הרמ"ח ושס"ה (איברים וגידים) שלו נשתרשו עמוק עמוק בתורה עד שלימוד התורה נעשה לו כטבע שני.

ולבאר הדבר ביתר ביאור נראה להסביר: דהנה כיון שהרמ"ח ושס"ה (איברים וגידים) שלו מושרשים כ"כ בתורה, כדוגמת שרשי האילן הקבורים בקרקע, א"כ האדם הזה נכנס לכלל הגדר של "חישבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדתיך" (תהילים קיט נט), שרגליו מוליכות אותו מעצמם ללמוד תורה. והיינו שהוא לא נמשך כלל אחר דברים גשמיים כיון שנפשו טמונה באדמת הקודש של התורה הקדושה. ולכן הוא לא מושפע מכל

יא. ולפי הסבר זה של האוה"ח הקדוש יתבאר לנו בבהירות גדולה ענין זה שהתורה מגנא ומצלאל וכן הענין שחיות הצדיקים נובע מהתורה הקדושה ממש. ולכאורה היסוד הזה מבואר בדברי הגמ' (קידושין ל:) האומרת שהתורה הוי רטי' לאדם וכל זמן שהרטי' נמצאת עליו אומר לו ד' "אכול מה שהנאתך ושתה מה שהנאתך כו". ואכמ"ל בזה.

א"כ מבואר שהבריאה נבראה בשביל הלומדי תורה. ולכן מי שלא לומד תורה אינו יכול ליהנות מהעולם הזה כלל אא"כ יהא לו שייכות לתורה עי"ז שהוא יסייע להלומדי תורה באיזה אופן שהוא י"ב.

וביאור הדברים הוא, שב'עצם' העוה"ז שייך לעשו בלי שום תנאים, כיון שהמהות של עשו הוא זה שהוא 'בן עוה"ז'. אולם כלל ישראל בעצמיותם אינם שייכים כלל לעוה"ז משום שמהותם הוא מהות של 'בן עוה"ב' (מהר"ל). ולכן זכות ההשתמשות של בני' בעוה"ז הרי שהוא תלוי ועומד בלימוד התורה. ואם הם אינם לומדים תורה הרי ששוב אין להם זכות ליהנות מעולם הזה י"ג.

**"שיהא עסק התורה בחשק גדול
ויתאזהר ללמוד עוד"**

האזהרה מבאר לנו את האופן שבו יש ללמוד תורה. דהנה כתוב בתורה "ויאמר אם שמוע תשמע לקול ד' אלקיך והישר בעיניו תעשה כו'" (שמות טו כו). ומבאר האזהרה שכוונת

ולפיכך שואל הבני יששכר הרי כיון שעשו נטל את העוה"ז לחלקו א"כ למה באמת לא "נאסר" לנו להשתמש בכל חלק של עוה"ז שהוא יותר מכדי צרכי חיותינו ההכרחיים.

והנה הדברים מבוארים בדברי האזהרה הקדוש ריש פרשת בראשית (א א אופן ה). דהנה חז"ל (ב"ר א א) דרשו את תיבת 'בראשית' שהכוונה בזה היא, 'בשביל התורה שנקראת ראשית', שהבי"ת של בראשית היא בי"ת הסיבה, דהיינו שסיבת בריאת העולם הי' בשביל התורה - כדי שילמדו בני ישראל את התורה.

ולפי"ז מתרץ האזהרה את שאלה הנ"ל וז"ל "ומעתה מי שזכה בתורה זכה בכל העולם ומי שלא זכה בתורה אין לו ליהנות מן העולם עד מדרך כף רגל זולת אם ישמש הכשר עמליה". ומבאר מדברי האזהרה שהזכות שלנו ליהנות מן העולם הוא בגלל שאנו לומדים תורה. שכיון שתכלית הבריאה הוא בשביל התורה

יב. מלשון האזהרה שכתב **"הכשר עמליה"**, משמע שהאזהרה סובר שעיקר כוונת המדרש באומרו שהבריאה נבראה בשביל התורה היינו בשביל הלומדי תורה, ורק עי"ז יש לנו זכות ליהנות מהעוה"ז. אמנם עדיין צ"ת נקודה זו שהרי משאר דברי האזהרה שם לא משמע שהוא דווקא בגלל 'לימוד התורה' אלא אפשר שהוא גם מצד 'קיום התורה' - התרי"ג מצוות. וצ"ת עוד. **יג.** ואציין בקיצור עוד תירוץ להשאלה הנ"ל, והוא על פי מה שנתבאר בקטע של "קיום הבריאה תלוי בעסק התורה ולכן העוסק בתורה יש לו שליטה על הבריאה". שכיון שהחיות והקיום של כל הבריאה הוא ע"י לימוד התורה של ישראל, לכן קנו ישראל את העוה"ז לעצמם ונעשה העולם הזה כהחפץ שלהם - **"כי ישראל קנו העולם וכל אשר בו"** (ויקרא כו ד). ושור' שכך כתב הבני יששכר (שם) בשם מהר"ש פרימו זצ"ל. ועיין בפירוש קודש הילולים על תהילים (קט לח), שם מבואר עוד כמה תירוצים להשאלה הנ"ל.

לומר שעי"ז שהאדם יחשיב את התורה באופן נפלא כזה יוכל האדם להשיג את הדרגה הנפלאה הנ"ל של "שיהא עסק התורה בחשק גדול כו' יתאוה ללמוד עוד".

אורך ימים למיימינים בה - ומהו לימוד התורה לשמה

בגמ' (שבת סג.) דרשו את הפסוק (משלי ג טז) "אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד". דהיינו שלמיימינים בה יש עושר וכבוד וגם אורך ימים ליום שכולו ארוך, ולמשמאלים בה יש רק שכר בעוה"ז - שיהא להם כאן בעוה"ז עושר וכבוד. ולענין ההגדרה של ה'מיימינים' ושל ה'משמאלים' הנה רש"י (שם) מפרש את הענין בב' אופנים. הפירוש הראשון של רש"י הוא שהגמ' מדברת לענין העמילות בתורה. והמיימינים בה היינו האנשים שעמילים הרבה בתורה, והמשמאלים בה הם האנשים שאינם יגעים בתורה כראוי. והפירוש השני של רש"י הוא שהגמ' מדברת לענין לימוד התורה לשמה, שהמיימינים בה לומדים תורה לשמה והמשמאלים בה לומדים תורה שלא לשמה. [ולפי הפירוש השני ההסבר בגמ' הוא כך: הלומד תורה לשמה זוכה לשכר גם בעוה"ב והלומד שלא לשמה זוכה לשכר בעוה"ז. וכן הוא בזהר המובא בנפה"ח (פרקים פרק ב)].

והנה ז"ל האוה"ח (ויקרא כו ג אופן יא) **"אם בחקתי שיהא עסק התורה, תהא כוונתכם בעסק זה לא לתכלית עולם הזה והיא כת המשמאלים בה אלא 'תלכו' תהא**

הפסוק באומרו "אם שמוע תשמע לקול ד'", היינו לענין לימוד התורה. ושואל האוה"ח למה כפל הפסוק את דבריו ואמר אם 'שמוע תשמע' ולא אמר הפסוק 'אם תשמע' בקול ד'.

ומתרץ האוה"ח "וכפל השמיעה כו' לרמז להם שיהא עסק התורה בחשק גדול, שהגם שעודנו לומד יתאוה ללמוד עוד, וזה יגיד שאינו שבע וקץ בלימודו". פירוש, שהפסוק כפל ואמר 'אם שמוע תשמע' בכדי ללמדנו את הצורה שבו אנו צריכים ללמוד תורה. דהיינו שלימוד התורה יהא נעשה בחשק גדול ולא רק כדי לצאת ידי חובה. אלא תמיד יתאוה האדם ללמוד יותר ויותר. ולפי זה הביאור בדברי הפסוק הוא כך: שאפילו כשהאדם נמצא במצב של "שמוע" דהיינו שהוא לומד תורה כראוי, מ"מ הוא צריך להיות ג"כ בגדר של "תשמע" (לשון עתיד), שהוא יתאוה ללמוד עוד ולא יסתפק במה שהוא לומד עכשיו.

[הערה:] ואפשר להסביר את האופן שבו יוכל האדם להשיג את הדרגה הזאת, על פי מה שכתב האוה"ח על הפסוק של "ולשמע בקלו" (דברים כו יז). וזה לשון האוה"ח **"ולשמע בקולו, זו תלמוד תורה. ודקדק לומר בקולו ע"ד אומרים** (ספרי עקב יא ג) **וז"ל מנין לשומע מפי קטן וכו' כשומע מפי הגבורה דכתיב** (שם טו ה) **אם שמוע תשמע בקול ד' אלוקיך**". ומבואר באוה"ח שמוטל על האדם להחשיב את כל דיבור ודיבור של תורה, ואפילו מה שילד קטן מחדש, כאילו הוא שומע אותו מפי ד' בעצמו. ואפשר

לשמה לגדל ולפאר שם כבודו". [ועיין בהערה (יד) שם נתבארו דברי האוה"ח הלל].

ומבואר מדברי האוה"ח שהלומד ע"מ לקבל שכר בעולם העליון אין זה נקרא לימוד לשמה. ואם כן מה שכתב האוה"ח שהמיימינים בה היינו האנשים שלומדים תורה ע"מ לקבל שכר בעולם העליון, הרי שאין זה כפירושו של רש"י שכתב ש'המיימינים בה' היינו אלו שלומדים לשמה.

ועל כרחק צריכים אנו לומר שהפירוש שהאוה"ח כתב בביאור הענין של ה'מיימינים בה' וה'משמאילים בה' הרי שהוא אינו כפירושו של רש"י אלא הוא פירוש חדש של האוה"ח הקדוש. דהיינו שהאוה"ח מפרש את דברי הגמ', שה'מיימינים בה' היינו אותם הלומדים תורה ע"מ לקבל שכר, רק, בעולם העליון. וה'משמאילים בה' היינו האנשים שלומדים תורה ע"מ לקבל שכר בעוה"ז. [ולפי"ז מבואר, שהאוה"ח סובר, שגם מי שלומד תורה שלא לשמה - המיימינים בה - יקבל שכר בעוה"ב. וקצת צ"ע בזה מדברי הזוהר, שהרי הנפה"ח (פרקים פרק ב) כותב ששיטת הזוהר הוא שאין מקבלים שכר בעוה"ב על לימוד כזה].

רק ע"י לימוד התורה לשמה יכול האדם להנצל מהיצה"ר

בגמ' (קידושין ל.) אמרו "בראתי יצה"ר ובראתי לו תורה תבלין". וכותב האוה"ח (ויקרא כו יד) שלומדים אנו מגמ' זו "שאין תקוה לינצל מהיצר ע"י

כוונתכם לתשלומים כשתלכו לעולם העליון והיא כת המיימינים בה". ומפשטות דברי האוה"ח משמע שהמשמאילים בה לומדים עם כוונה כדי לקבל שכר בעולם הזה, והמיימינים בה כוונתם הוא כדי לקבל שכר בעולם העליון.

וכפשוטו ה' נראה לומר שדברי האוה"ח הם כפירוש השני של רש"י, שנידון הגמ' הוא לענין לימוד תורה לשמה או שלא לשמה. ועל זה מפרש האוה"ח שלימוד לשמה פירוש, שהאדם אינו לומד בכדי לקבל שכר בעוה"ז אלא הוא לומד בכדי לקבל שכר בעוה"ב. ולימוד שלא לשמה הוא, שהאדם לומד תורה בכדי לקבל שכר בעוה"ז.

אמנם לכאורה אי אפשר לומר כן בכוונת האוה"ח שהרי מהאוה"ח מבואר שאין זה הביאור בלימוד לשמה. דהנה האוה"ח (ויקרא ז) כותב "כאילו אמר זאת התורה אשר צוה ד' וגו' שצריכים ללמוד על מנת כן [היינו בגלל שצוה ד'] ולא לתכלית אחר זולתו". ואע"פ שהאוה"ח שם לא כתב בפירוש שזהו הגדר של תורה לשמה מ"מ מצאנו במקו"א שהאוה"ח כותב, שלימוד שלא לשם קבלת שכר הוי חלק בלתי נפרד מלימוד תורה לשמה. דהנה בפסוק (דברים לב ג) של "כי שם ד' אקרא הבו גדל לאלקיננו", כתב האוה"ח, שלא ילמוד אדם תורה ע"מ לקבל שכר בעוה"ז אלא ילמוד האדם תורה כדי ליתן גודל לאלוקינו "וזו תקרא תורה

עסק [אחר] זולת התורה, וכשיושלל מהתורה יטה אזנו ליצרו הרע". דהיינו שרק על ידי לימוד התורה יצליח האדם במלחמת היצר. אולם אם אין האדם לומד תורה אז בוודאי שהוא יטה אזנו לדברי היצר הרע.

אמנם מבאר לנו האוה"ח שאין כח בכל סוג של לימוד התורה להציל את האדם מיד יצרו הרע. אלא דוקא הלימוד בתורה שנעשה לשמה הוא שמציל את האדם מליפול ליד יצרו. וצריך להבין ולדעת מהו הגדר של לימוד תורה לשמה. איזה כוונה

צריך להיות לאדם בכדי שלימודו יכנס לכלל גדר זה של לימוד התורה לשמה.

והנה האוה"ח (ויקרא ז' לז בסופו, שם כו יד, דברים לב ג) מבאר, שלימוד התורה לשמה הוא שהאדם ילמד תורה לשם ד' דהיינו שאין הוא לומד תורה להנאת עצמו. אלא יכין האדם שהוא לומד תורה בגלל שכן צווהו ד'. [וכ"כ רש"י (תענית ז' ד"ה לשמה) וזה לשונו "לשמה. משום כאשר צונו ד' אלוקי, ולא כדי להקרות רבי"]. ויכין ג"כ לזה, שע"י לימודו יתגדל ויתפאר שם כבודו".

יד. הנה בפרשת האזינו (דברים לב ג) כתיב "כי שם ד' אקרא הבו גדל לאלקיני". וכתב האוה"ח (שם), וזה לשונו "עוד רמז שהגם שתלה להם עסק התורה בטל ומטר [וכמוש"כ לעיל שם (פסוק ג)] "יערף כטל כו" ועיי"ש מש"כ האוה"ח "וממוצא דבר כו" לא תהי' הכוונה בלימוד על זה, אלא לקרות בספר תורת ד'. והוא אומרו 'כי' פירוש יהי' טעם, 'שם ד' אקרא', פירוש לקרות בתורה שהיא שמו יתברך, [היינו שהפסוק בא לבאר לנו שהסיבה לזה שהאדם לומד תורה הוא] כדי שיתן 'גדל לאלקיני'. וזו תקרא תורה לשמה, לגדל ולפאר שם כבודו". ואולי אפשר לומר שעומק כוונת האוה"ח הוא כמו שכתב החסד לאברהם (ז' כח), שלימוד התורה לשמה היינו שהאדם לומד תורה בכדי לקשט את השכינה - לייחד קוב"ה עם שכינתו. דהנה זה לשון האוה"ח (שמות כה ב), "ודע כי שם הוי' ב"ה יתייחס אליו כינוי התפארת כידוע (זוה"ק ח"ב רנה). ושם אדנות יתייחס אליו כינוי הכבוד" (שם ח"א כה). ולפי"ז יש לומר, שכוונת האוה"ח במש"כ "וזו תקרא תורה לשמה לגדל ולפאר שם כבודו" הוא כך: שהלומדי תורה צריכים לכון, להכליל ולקשר את 'שם כבודו', שהוא השם של אדנות - השכינה, [לפי ש"בחינת השכינה כו' תתכנה בשם אדנות" (אוה"ח שמות כו טו)], ביחד עם מדת התפארת דהיינו קוב"ה. ולפיכך כתב האוה"ח לשון של 'לפאר' כו' את 'שם כבודו', כדי לרמז לנו את הענין הזה, שהלומדי תורה צריכים לכון להגדיל [היינו 'להגדיל'] את בחינת השכינה ['שם כבודו'] באופן שהתוצאה מזאת הכוונה תהא 'לפארו', היינו 'להכליל ולקשר את בחינת השכינה ['שם כבודו'], יחד עם בחינת 'פארו' דהיינו מדת התפארת - קוב"ה. ולפי"ז כוונת הפסוק של "כי שם ד' אקרא הבו גדל לאלקיני" הוא כך: כשאני קורא בתורת ד', אני מכין להגדיל עי"ז את הבחינה של אלוקינו. והיינו שע"ז שאנו מכוונים (בלימוד התורה) לייחד את השכינה עם קוב"ה, הרי שבזה אנו מגדילים את בחינת השכינה ומקשטים אותה בתכשיטי תפארתה. ולפי"ז אפשר להבין את דברי הגמ' (תענית טז) שרש"י הקדוש מביא על הפסוק הזה. וזה לשון רש"י (ד"ה כי שם ד' אקרא) "הרי 'כי' משמש בלשון 'כאשר' כו'. כשאקרא ואזכיר שם ד', אתם הבו גדל לאלקיני וברכו שמו. מכאן אמרו (תענית טז): שעונין ברוך שם כבוד מלכותו אחר ברכה שבמקדש". ולפי מה שנתבאר בדברי האוה"ח הקדוש - שיסוד כוונת הפסוק הוא צווי לנו להשתדל בענין של יחוד קוב"ה ושכינתו - הרי יבואר היטיב, הטעם לזה שהגמ' לומדת מהפסוק הזה את החיוב של אמירת ברוך שם כבוד מלכותו. לפי שהאמירה הזאת של ברוך שם כבוד מלכותו, ענינה ופנימיות כוונתה, הוא ג"כ על התייחדות

כמעשה של זריעה באדמת גן עדן. וע"י הזריעה הזאת, מתהווה וגדל בגן עדן נטיעות רוחניים. והנטיעות הללו הם המזון של הנשמה בעת שהיא עולה ושוכנת בגן עדן.

ולפי"ז מבואר שעשיית המצוות עשה הוא המעשה זריעה שמייצר את המזון להנשמה בגן עדן. אולם ענין שמירת הל"ת הוא, שבזה שהאדם שומר את עצמו מלעבור על הל"ת, עי"ז נשמרים הנטיעות הרוחניים שבג"ע מכל פגע רע, והם ימשיכו להתקיים שם בג"ע עד לזמן שבו תעלה נשמת האדם לשכון בג"ע.

אמנם האוה"ח מסביר, "הגשמה המיוחדת לה היא עסק התורה כמו שאמר הכתוב (דברים לב ב) יערף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי". ועוד כתב האוה"ח "וה'עבודה' - היא התעסקות גדול והסתכלות נמרץ בתורה שהיא עיקר מצותה". דהיינו שהדבר שגורם את ההשפעה הגדולה ביותר, ומייצר את המזון הרוחני המרובה ביותר, הוא העסק והלימוד בתורה הקדושה. ולכן אמרה התורה 'יערף כמטר לקחי תזל כטל אמרתי' משום שהתורה הוא הגורם העיקרי שעל ידו יצמחו ויגדלו כל אילני הגן.

[ואציין] שהח"ח בשם עולם (ח"ב פרק י בהג"ה) מסביר ומתאר את הענין הזה. וע"ע בדרך פיקודין (בתחילת ההקדמה) מה שכתב הבני יששכר לבאר על פי זה,

עיקר יצירת המזון לנפש האדם בג"ע הוא ע"י לימוד התורה

כתיב "ויקח ד' אלקים את האדם וינחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה" (בראשית ב טו). ושואל האוה"ח מהו ענין זה של 'לעבדה ולשמרה' הרי א"א לפרש שהכוונה בזה הוא כפשוטו שיש צורך לזה שימצא תמיד אדם בגן עדן בכדי לעבוד בה ולשמור עליה שהרי מאז שנסתלק אדה"ר מג"ע הרי אין מי שנמצא שם בכדי לעבוד בה ולשמור עליה.

ומבאר האוה"ח (שם), שכמו שבעוה"ז הגוף צריך מזון בכדי לחיות כמו"כ הוא לענין הנשמה שבגן עדן, שגם בהמצאה בג"ע היא צריכה מזון רוחני להחיותה ולקיימה. וצריך לדעת מאיפה יוצר ויתהווה לה מזון רוחני זה שעל ידו היא תוכל להתקיים בעולם העליון. והאוה"ח מסביר שהתהוות מזון זה נעשה ע"י עשיית המצות ולימוד התורה שאנו עושים בעוה"ז. לפי שע"י העסק בתורה ועשיית המצות, נברא ונוצר מזון רוחני להנשמה, בכדי להחיות אותה בעולם העליון.

ובאופן יותר מפורט האוה"ח מסביר את הצורה שבו נתהווה המזון הרוחני הזה. דהנה גן עדן הוא כמו 'אדמה רוחנית', ועשיית מעשה מצוה בעולם הזה הרי שהיא הו

קוב"ה עם שכינתו' באופן נורא מאד עד שיתגלה לכל העולם שד' אחד ושמו אחד בב"א. (עי' בזה בצל"ח (פסחים נו), ובסידור יעב"ץ על סדר ק"ש).

בענין החיוב, המוטל על האדם, לשוב בתשובה לפני עשיית המצוות ולימוד התורה].

וכעין זה כתב האוה"ח (ויקרא כו ג אופן יט) שהשגת המדריגה העליונה שאין למעלה ממנה - בגן עדן, הוא אך ורק ע"י העסק בתורה. לפי שרק ע"י לימוד התורה שייך לזכות להמדריגה העליונה ביותר שבגן עדן.

למה גזרה חכמתו יתברך שיהא האדם לומד ושוכח

הנה ידוע שהטבע של האדם הוא, שאין הוא זוכר את כל מה שהוא לומד אלא הוא לומד ושוכח. ולכן פרש"י במסכת ע"ז (נ) שבתפלת שמו"ע - בברכת אתה חונן, יבקש האדם סייעתא דשמיא כדי לזכור את

תלמודו. ויש לשאול למה קבע ד' את טבע הבריאה כך, שיהא האדם לומד ושוכח.

הנה כתב האוה"ח (שמות טו כו) שהאופן שבו צריך האדם ללמוד תורה הוא "שיהא עסק התורה בחשק גדול". ועוד כתב האוה"ח (דברים ז יב) "שילמוד תורה בשמחה". ולפי זה, אם האדם לא ה' שוכח את מה שהוא לומד אז ה' חסר לו החשק והשמחה מלימודו. וזה ה' גורם לאדם להמנע מללמוד תורה ולחזור על תלמודו. ולכן גזרה חכמתו יתברך שיהא האדם לומד ושוכח כדי שע"ז יהא לאדם תמיד חשק ושמחה בלימוד התורה ועי"ז הוא ידבק תמיד לתורה וילמוד את התורה מתוך חשק ושמחה.

שונות

ולכן מצד זה נתרבה טומאת הגוף של ישראל.

והנה מדברי האוה"ח (ויקרא כו יא) משמע, שיש עוד אופן שבו הטומאה שולטת על גוף המת, והוא ע"י חרבו של מלאך המות. דהיינו שכיון שהמלאך המות 'שוחט' את האדם בחרבו הפגומה לפיכך עי"ז נעשית הגוף של האדם ל'נבילה' - כיון שהיא נשחטה עם סכין פגום, ולכן גוף האדם מטמא במגע כטומאת הנבילה שמטמא במגע.

מהו הסיבה שגוף המת מטמא טומאת מגע

בתחילת פרשת חקת (יט ב) כתב האוה"ח את הסיבה לזה, שישראל שמת מטמא טומאת אהל. ומסביר האוה"ח שהוא מצד הקדושה העצומה ששכנה בהם בחייהם. ולכן, כיון שבמיתתם הקדושה הזאת עוזבת את גופם ורק נשארים שם רשמי קדושה מועטים, לפיכך החיצוניים תאבים להדבק להקדושה הזאת שנשארה מדובקת לגופו של הישראל.

ומסביר האוה"ח (ויקרא שם) שהצדיק, בכח קדושת תורתו ומצוותיו הרי שהוא זוכה לזה שלא תשרה בו טומאה כלל לאחר מותו, כיון שאין מלאך המות יכול לגעת בו ולשחוט אותו בחרבו, וגם לאחר מותו אין החיצונים יכולים להתדבק בגופו מצד ריבוי קדושתו. ולכן במיתתם, אין הצדיקים מטמאים בטומאת מת. [ועי' עוד במש"כ בקטע "למה אין הצדיקים מטמאים במיתתם"].

למה אין הצדיקים מטמאים במיתתם בגמ' (כתובות קג:) אמרו שביום שמת רבי בטלה טומאה [כמבואר בתוס' (ד"ה אותו) שם]. וכן מבואר בתוס' במסכת בבא מציעא (דף קיד:) ובזוהר הקדוש, שהצדיקים אין מטמאים טומאת מת במיתתם. וצריך ביאור ענין זה באיזה אופן נשתנה הצדיק שלא יטמא גופו לאחר מותו.

ומסביר האוה"ח (ויקרא כו יא) שטומאת המת נובעת מרוח הטומאה השורה על הגוף לאחר מיתת האדם. ולכן הצדיקים שהתעצמו בחייהם בתורה ובמצוות אין רוח הטומאה שורה על גופם לאחר מיתתם.

והביאור בזה הוא כמוש"כ האוה"ח בפרשת חוקת (יט ב) שהטעם שכח הטומאה תאבה לשכון על גופו של ישראל שמת, הוא משום שיש בגופו רשמי הקדושה שנשארו שם לאחר מותו. לפי שבמשך ימי חייו שרתה בו קדושת התורה והמצוות ולאחר מיתתו מסתלקת עיקר קדושה

וצריך להבין את דברי האוה"ח בשני המקומות הללו - האם יש כאן סתירה בדברי האוה"ח או שהאוה"ח מדבר על ב' ענינים נפרדים. דהיינו, האם סיבת טומאת המת נובעת מזה שהחיצוניים נמשכים אל הקדושה הנשארת בגופו של ישראל שמת, או שמא סיבת הטומאה הוי מצד זה שמיתת האדם נעשית על ידי חרבו הפגומה של מלאך המות.

ההסבר בזה הוא שהאוה"ח מדבר על שני ענינים נפרדים: בפרשת חוקת האוה"ח בא לבאר לנו את הטעם לזה שישראל שמת מטמא גם בטומאת אוהל ולא רק בטומאת מגע. ועל זה כתב האוה"ח שסיבת דבר זה הוא מצד הקדושה העצומה שהיתה בו במשך ימי חייו ולכן כיון שבמיתתו נסתלקה רוב הקדושה לפיכך מתרבה הטומאה.

אולם בפרשת בחוקתי האוה"ח בא לבאר את הסיבה לזה שגוף האדם מטמא במגע. ועל זה כתב האוה"ח שסיבת דבר זה הוא משום שגופו נעשה נבילה עי"ז שהוא נשחט בחרבו הפגומה של המלאך המות.

ולפי"ז מבואר שאין שום סתירה בדברי האוה"ח הקדוש, משום שהאוה"ח מדבר על ב' ענינים נפרדים. במקום אחד האוה"ח מבאר את הדבר שגורם לטומאת אוהל ובמקום שני האוה"ח מסביר את הדבר שגורם לטומאת מגע.

זו, והגוף העכור נשאר כפגר מת. לכן משתוקקים כוחות הטומאה להידבק ברשמי הקדושה הללו שנשארו מדובקים להגוף של המת.

אולם הצדיקים, באמצעות קדושת תורתם ועבודתם הקדושה הרי שהם פעלו בחייהם שהגוף הגשמי שלהם נתהפך מדבר גשמי וחמרי לדבר רוחני וקדוש. ולכן כוחות הטומאה אינם יכולים להידבק לגוף של הצדיק כיון שהקדושה עדיין שורה שם בתוקפו, [כמבואר כל זה באוה"ח בראשית (א א אופן כ)].

וצריך להוסיף עוד (וכן מפורש באוה"ח ויקרא שם), שלא רק לענין טומאת אוהל הוא שאמרו שאין הגוף של הצדיק מטמא. אלא אפילו הטומאה הקלה של טומאת מגע איננה שורה על גופו. לפי שבכח קדושת התורה והמצוות שבו, אין יכולת לחרבו של היצה"ר לגעת בו. ולפיכך אין גוף הצדיק מטמא בטומאת מגע וכל הנוגע בגוף הצדיק שמת, יעמוד בטהרתו ^{טו}. [ועי' במש"כ בקטע "מהו הסיבה שגוף המת מטמא בטומאת מגע"].

טו. כך כתב האוה"ח (ויקרא כו יא), וכן הוא בתורת חיים (סנהדרין קיב ד"ה מהו). ורעק"א בגליון הש"ס למסכת חולין (כז). מציין לעיין בדברי התורת חיים הנ"ל. וכן מביא הנפש החיים (ד) (י) מהזוהר הקדוש והמדרשים, שעל ידי העסק בתורה הקדושה יכול האדם להינצל מהמלאך המות. דהיינו שהוא יכול להינצל מלמות על ידי הסכין הפגום של המלאך המות, וכמו שכתב האור החיים הקדוש.

מדור בענין הפינטעלע איד

רצון הפנימי של ישראל

הגט" ממילא מתקיים הדין הזה שנתנת הגט צריכה להיעשות מרצון הבעל.

ומסביר הרמב"ם שאע"פ שהבעל רק הסכים לומר "רוצה אני" בגלל ההכאות שהב"ד היכו אותו - וא"כ יש צד לומר שאין זה רצונו האמיתי והוא רק אומר "רוצה אני" כדי שהב"ד יפסיק להכותו, מ"מ מחדש לנו הרמב"ם שאין אנו אומרים כן, אלא אנו אומרים שזהו באמת רצונו האמיתי.

והרמב"ם מסביר שהטעם שאנו אומרים שזהו באמת רצונו האמיתי, הוא משום שבאמת רצונו של כל יהודי הוא לעשות את רצון ד', ורק שיצרו מונע אותו מלעשות את המצוות. ולכן ע"י ההכאות שהיכו אותו ב"ד נחלש כח היצר ונתגלה רצונו הפנימי של הבעל - שהוא הרצון לעשות את רצון ד'. ולכן, כיון שמן הדין הוא מחוייב לגרש את אשתו - וזהו רצון ד', לפיכך אנו אומרים שהגירושין הללו נעשו מרצונו הטוב. ולפיכך הגט כשר משום שהוא נעשה מרצון הבעל.

היכוהו עד שעשה מצוה נחשב לו כמו שעשה מרצון

(א) כתב הרמב"ם (הל' גירושין ב כ) "מי שהדין נותן שכופים אותו לגרש כו' מכין אותו עד שיאמר רוצה אני כו', שאין אומרים אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו מחוייב מן התורה כו' אבל מי שתקפו יצרו לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה כו' אין זה אנוס לפיכך כו' זה שאינו רוצה לגרש כו' רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני אזי כבר גירש לרצונו" עכ"ל, והיינו שאע"פ שהבעל צריך לתת את הגט מרצונו הטוב מ"מ גם באופן שהב"ד כופין אותו לתת את הגט עדיין יהא הגט כשר.

דהנה הדין הוא שנתנת הגט צריכה להיעשות מרצון הבעל ולא בעל כרחו. אמנם אם על פי דין הבעל מחוייב לגרש את אשתו, אז יכולים הב"ד להכותו עד שהוא יסכים לתת את הגט, משום שכיון שע"י ההכאות הללו הבעל אומר "רוצה אני ליתן את

פינטעלע איד

ב) הנה הרמב"ם ביאר לנו יסוד חשוב, והוא, שבאמת רצונו הפנימי של כל אחד מישראל הוא לעשות את רצון ד', אבל היצר הרע מכסה את הכח הזה ומטמטם את לבו של האדם. אולם כשמסירים את כח היצר, אז מתגלה הכח הפנימי הזה, שהוא הרצון לעשות את צווי ד'.

היסוד הזה הוא מה שאנו קוראים ה"פינטעלע איד" זהו התואר וההגדרה שניתנה לכח הפנימי הזה שמצוי אצל כל אחד מישראל - שיש בכל אחד מישראל, בפנימיותו, נקודה אחת שאינה נכבית, והנקודה הזאת מאירה בכל מצב ובכל עת. ונקודה זו היא השאיפה והרצון לעשות את רצון ד'.

ויש לשאול איפה נמצאת נקודה זו בתוכי האדם דהיינו מאיזה מקום בפנימיות האדם נובע כח זה. ועוד צריך להבין מתי נתהווה ונברא כח זה, ומתי יצא ענין זה לפועל.

למה פסקה זוהמתן במתן תורה

ג) א- כתיב (דברים ד ט-י) "רק השמר לך כו' פן תשכח כו' יום אשר עמדת לפני ד' אלקיך בחורב כו' ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה אתי כל הימים אשר הם חיים על האדמה כו'". ומביא האוה"ח (שם) את דברי הגמ' (שבת קמו). האומרת שישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן. ומסביר האוה"ח שביטול הזהומא הזאת נעשית ע"י דיבורו של

ד', לפי שמכח הדיבור של ד' יצאה נשמתם ועי"ז נתבטלה מהם זוהמתן.

ומסביר האוה"ח שהטעם שד' הסיר מישראל את זוהמתם הוא משום שד' רצה שתהא יראתו על פניהם כל הימים. וזהו שאמר הפסוק 'ואשמיעם את דברי' היינו שד' השמיע לישראל את עשרת הדברות מפי קדשו, ועי"ז ששמעו ישראל את הב' דברות הראשונות מפי ד' בעצמו, פסקה זוהמתן. וביאר הפסוק את הטעם שעשה ד' כן, הוא משום שרצה ד' שיקויים בהם הענין הזה של "ליראה אותי כל הימים". ולכן הסיר ד' מהם את הזהומא כי באמצעות הסרת הזהומא ייראו ישראל את ד' כי הזהומא הוא המונע את האדם מלירא את ד'.

וכותב האוה"ח שם וז"ל "זה סיבה שישראל לא מרו את כבודם, וסבלו כמה צרות ימים רבים אין מספר, ועל משמרת יראת ד' עומדים כי פסקה זוהמתן. ו[לכן] טבע נפשם [הוא] ליראה את ד' כי כל שאין זוהמא מבדלת בינו לבין ד' מטבעו לירא את ד' הנכבד ברוך הוא" עכ"ל. ומבואר מדברי האוה"ח שהזהומא היא חציצה המבדלת בין האדם לד' והיא מעכבת את האדם מלירא את ד'. ולכן ע"י הסרת החציצה - הזהומא, מתעורר האדם "ממילא" לירא את ד', משום שהטבע הפנימי של כל אחד מישראל הוא לירא את ד'. וזהו ה"פינטעלע איד" שנמצא בתוך כל אחד מישראל, ומכח נקודה פנימית זו נשארו ישראל

וז"ל האוה"ח שם (שמות כ יז) "ובעבור תהא וגו'. פירוש כי בעקירת הזוהמא מהם הנה קנתה היראה, שהיא שכינתו יתברך, מקום להיות בתמידות על פניהם, כי צלם אלוקי אשר יצר ד' את האדם בצלמו חזר לקדמותו" עכ"ל. ומבואר מדברי האוה"ח הללו שבאמצעות עקירת הזוהמא, יכלה היראה - השכינה, להקבע בנפשות ישראל ובזה נעשית יראת ד' קבועה בלבבו של כל אחד ואחד מישראל.

והנה דברי האוה"ח הקדוש עמוקים מאד, אמנם אשתדל בס"ד לבאר קצת את דבריו כפי קוצר השגתי, כדי שיהא לנו עכ"פ אחיזה כל שהוא בהבנת דבריו.

מהו הרעה שנגרם ע"י הזוהמא

(ד) - והנה כדי שנוכל להבין את דברי האוה"ח הללו שבפרשת יתרו, אנחנו צריכים לבאר מקודם את דברי האוה"ח - שכתבנו לעיל (אות ג/א) - שבפרשת דברים. הנה מדברי האוה"ח בפרשת דברים מבואר ב' נקודות, א- הזוהמא מונעת את האדם מלירא את ד' ב- הטבע של כל איש מישראל הוא לירא את ד'. וכדי שנוכל לעמוד על אמינות כוונת האוה"ח בזה צריכים אנו לחקור ולעיין בשרשם של ב' דברים אלו.

ולכן צריכים אנו לשאול מהו הזוהמא הזאת שעליו מדבר האוה"ח, ומהו ההשפעות והתוצאות שנגרמים ע"י הזוהמא הזאת.

נאמנים לד' במשך כל הדורות ומסרו נפשם על קדושת שמו.

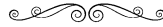
במתן תורה, האם יראת ישראל לד' נעשית ממילא או ע"י הוספת כח חדש
(ג) ב- הנה נתבאר לנו, שמדברי האוה"ח בפרשת דברים (ד י) משמע, שיראתם של ישראל לד' נתהווה "ממילא" דהיינו שבשעת מתן תורה לא נתן ד' להם איזה שום כח חדש שעל ידו הם נהפכו ונעשו ליראי השם, אלא ד' רק הסיר מהם את זוהמתם ועי"ז "ממילא" נמשכו כל ישראל אחר הטבע הרוחני שלהם, שהוא ליראה את ד'.

אמנם מדברי האוה"ח בפרשת יתרו - שנביא להלן בסמוך, משמע לא כן, אלא משמע שד' נתן להם איזה שום כח חדש, ורק ע"י הכח החדש הזה נתהווה בהם היראה הזאת שייראו ישראל את ד' כל הימים וצ"ע.

בעקירת הזוהמא קנתה היראה מקום בנפשות ישראל

(ד) א- כתיב (שמות כ א, טז-יז) "וידבר אלוקים את כל הדברים האלה לאמר. אנכי ד' אלקיך כו' וכו'. ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו כו' ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות. ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים ובעבור תהי' יראתו על פניכם לבלתי תחטאו". וכותב האוה"ח שהפסוק אומר לנו את הטעם שד' בעצמו דיבר עם ישראל, שהוא כדי שתהא "יראתו על פניכם לבלתי תחטאו".

וכן יש לשאול על ענין הטבע הזה את ד': איך נוצר טבע זה בלבבם, ומי
שקבוע בלבבם של ישראל ליראה גרם שיהא זה הטבע של ישראל.

אופן יצירת הזוהמא וביטולה

היתה שאור קדושת התורה לא יכלה להאיר לתוך הבריאה, משום שטומאת הזוהמא עיכבה ומנעה את אור התורה מלהאיר לתוך הבריאה באופן שיוכלו הבריאות להשיג ולהבין את דברי התורה.

וגם האור המאיר ממקור ושורש הנשמות, לא יכלה להאיר כראוי לתוך הנר"ן של מין האנושי, משום שזוהמא זאת חצצה ועיכבה את אור קדושה זו מלירד ולהכנס לתוך האדם. ועל ידי זה ירדה דרגת מין האנושי ירידה מופלאה כ"כ עד שלא הי' בהם מספיק כח רוחני, שמכוחו הם יהיו יכולים לזכות לחיי נצח. שהרי נצחיות האדם, דהיינו היותו ראוי לזכות לחיי העוה"ב, נובע מכח נשמתו הקדושה שהיא נצחיית - מכח היותה חלק אליו"ק ממעל - וע"י חטא אדה"ר נתמעטה כמות אור הנשמה שנשפעה לתוך האדם עד שמצד מיעוט אור נשמתו לא היתה המין האנושי ראוי לזכות לעוה"ב. (כל זה מבואר בדרך ד' ח"ב פרק ד).

זוהמת חטא אדה"ר מיעטה את שפע קדושת אור התורה והנשמה

(ה) א- הנה כל נפשות הנבראים שמצד הקדושה, היו תלויים וכלולים בנשמת אדם הראשון (אוה"ח ויקרא יג ב, דברים לב ח), ועל ידי חטאו נוצרה טומאה עצומה וזוהמא מרובה שנתפשטה ונדבקה בכל הנפשות האלו שהיו תלויים וכלולים בו. וזהו הזוהמא שהיתה דבוקה בנפשות ישראל עד מתן תורה.

ומסביר האוה"ח (ויקרא יט ב, כו יא ועוד) שזוהמת החטא הוא מסך המבדיל בין מקור הקדושה למקבלי הקדושה. ולכן, כיון שזוהמת חטא אדה"ר היתה מרובה כ"כ לפיכך גם החציצה שנתהווה - בגללה - בין מקורות הקדושה למקבלי הקדושה הי' נורא מאד. ויסוד זה מבואר בפסוק (ישעי' נט ב) שאומר "כי עוונותיכם היו 'מבדילים' ביני לביניכם".

ומבאר האוה"ח (במדבר כא יז) טז שהתוצאה מחציצה זו

טז. ועוד עיין בפירוש אור התורה (להגריא"ח) שעל ספר מעלות התורה (אות כ"ט).

אברהם אבינו נבחר להיות השורש של ישראל

(ה) ב- מין האנושי נשאר במצב שפל הזה עד שבא אברהם אבינו: דאברהם אבינו ע"י עבודתו הקדושה והתעצמותו במעשים טובים התגבר על הזוהמא הזאת - החלק הרע שבו¹, והוא מיעט את חציצת הזוהמא הזאת, עד שמכח עבודה זו זכה אברהם אבינו שתאיר בו אור נשמתו בשיעור המספיק שיהא הוא ראוי לזכות לחיי הנצח - עוה"ב, מכח נשמתו הקדושה י"ל. וכן התחיל אברהם אבינו להפריד את החציצה המבדלת בין אור התורה ובין כללות הבריאה, כדי שתוכל אור התורה להאיר לתוך הבריאה ויוכלו בני אדם להשיג ולהבין את דברי התורה. ולכן אומרת הגמ' (ע"ז ט.) שב' אלפים תורה התחילו בימי אברהם אבינו י"ט. ועל ידי זה האירה, ביתר שאת, אור קדושת התורה ושפעת קדושת הנשמה לתוך כללות הבריאה והאדם

אמנם לא הי' אברהם אבינו מובטח בזה שגם זרעו ישאר בדרגה זו, שהם יהיו ראויים לחיי נצח בעוה"ב, עד שבחר ד' בו וקבע ד' את אברהם בחלק הטוב ועשאו לשורש של האילן הטוב (דרך ד' שם). והביאור בזה הוא, שהרי גם לפני זמנו של אברהם אבינו היו צדיקים שנתעלו לדרגות גבוהות מאד אולם לא הי' לקדושתם קיום לדורות שבאו אחריהם, כיון שכל דור הי' חלק נפרד לעצמו ולכן לא הי' המשך וקיום לעבודתם. אמנם אברהם אבינו נבחר ע"י ד' יתברך שהוא יהא ההתחלה של האומה הישראלית ובזה קבע ד' וקשר את אברהם באילן הטוב של ישראל. ולפי ששורש ועיקר האילן (אברהם) הי' טוב לכן הבטיח ד' לאברהם שכל ענפי האילן ישארו ג"כ בדרגה זו כי שהם יהיו ראויים לחיים נצחיים בעוה"ב, וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין פרק י משנה א) כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב².

יז. אוה"ח בראשית (כח ה, מט ט), דברים (כא יא). יח. רמח"ל בדרך ד' (ח"ב פרק ד) ועיי"ש כי קצתו. יט. אוה"ח במדבר (כא יז), אור תורה (אות כ"ט). כ. שם. כא. שם. כב. עי' להלן בפנים (אות ה/ג), ובזה נבין את דברי החידושי הרי"ם שהביא השפ"א (לך לך תרל"ה סוד"ה במדרש אנכי מגן לך) וז"ל "ופירש מו"ז [החידושי הרי"ם] מה שאומרים מגן אברהם שהקב"ה הבטיח לו שיהא ממנו נקודה בכל איש ישראל אשר הוא יתברך מגין עליה שלא יוכל לקלקל אותה". וביאור דבריו הוא כמו שנתבאר בפנים, שד' הבטיח לאברהם שהוא יהא מגין על החלק הזה של אברהם הנמצא אצל זרעו, שהוא לא יאבד. ומבואר בדברי החידושי הרי"ם ב' נקודות, א- שיש חלק מאברהם הנמצא אצל זרעו, לפי שכיון שהוא השורש של האילן ע"כ שהענפים יונקים ממנו וכמוש"כ הראשית חכמה בשער היראה (פרק יד אות יב). ב- לא תשחת ותאבד שום אחד מזרעו של אברהם אלא כולם יתקיימו במצב כזה שהם יהיו ראויים לנצחיות. [ודלא כמו נח, שאע"פ שהוא הי' צדיק מ"מ לא נתקיימו זרעו לנצח, שהרי חם ויפת לא עמדו במצב זה ולא נתקיימו לנצח אלא הם יאבדו משום שהם נשארו במדרגה השפלה שאינה ראויה לנצחיות]. ודו"ק. וע"ע במש"כ השפ"א בפרשת תולדות (תרל"ד ד"ה גס), ובפרשת וירא (תרס"א ד"ה בפסוק), שהאבות נטעו תשוקה בישראל כו', ועיי"ש עוד (בסוד"ה והנה) שבמ"ת יצאה נשמתם "ונחנק

זוהי ה' כל עבודת האבות הקדושים, שבמשך כל ימי חייהם הם השתדלו ועמלו לבטל את זוהמת חטא אדה"ר, וכל אחד מהאבות תיקן בחינה מסוימת^{כג} בפגם הזה, ועי"ז הם מיעטו את החציצה שהיתה מבדלת בין אור התורה לכללות הבריאה ובין בחינות העליונות של הנשמות לנר"ן שבאדם כמו שיתבאר להלן^{כד}.

מעשיהם הטובים גרמו האבות הקדושים שאור הנשמה תאיר לתוך נפשו של כל אחד מישראל באופן מרובה כ"כ עד שמכח הנשמה שבתוכו רוצה כל איש מישראל - בפנימיותו, לעשות את רצון ד'י^כ.

הזהמא מנעה את רצון הפנימי של ישראל מלצאת אל הפועל

ו) אמנם רצון הפנימי הזה שנקבע בנשמות ישראל ע"י האבות הקדושים לא ה' בגדר של הלכה למעשה דהיינו שהרצון הפנימי הזה שהאבות הכניסו לתוך שורש המציאות של כלל ישראל לא ה' ביכולתו לצאת מן הכח אל הפועל כיון שהיא היתה מכוסה וטמונה מתחת למסך המבדיל של זוהמת חטא אדה"ר.

ולכן קודם מ"ת לא היו דברי הרמב"ם - שכתבנו באות א - תואמים עם המציאות^{כז} כיון שאפילו אם הב"ד

כלל ישראל יונק משורש האילן, מהאבות הקדושים

ה) ג- והנה באילן הטוב יש ס' רבוא ענפים והם הס' רבוא נשמות כוללות שיש בישראל, ושאר הנשמות הם רק פרטים באחד מהענפים האלו (דרך ד' שם). וההשפעה להענפים נובע מעיקרו של האילן ושרשיו. ולפי שהאבות הקדושים היו השורש של האילן ועיקרו לפיכך הם השפיעו לטובה על כל נפשות ישראל, והם קבעו את מהותם ותכונתם של כל נפשות ישראל^{כח}, כיון שעל ידי

בנפשותם דביקות הבורא". וכשתעיין בכל מש"כ להלן במדור הזה יתבאר לך שהן הן דברי השפ"א ודו"ק מאד כי קצרתי מאד, וע"ע בזה להלן (הערה מח). **כג.** שם. **כד.** ולכן משנבחר אברהם אבינו בזמן דור ההפלה, התחיל הזמן שנקרא בגמ' (ע"ז ט) ב' אלפים תורה. וע"י המילה ביטל אברהם אבינו את בחינת הטומאה - הערלה, מעל חמשה איברים שלו, והוסיף לו ד' אות ה' בשמו, משום שהוא קנה קנין רוחני בכל רמ"ח איברי נשמתו והיינו שהאיר אור הנשמה לתוך איברים אלו ביתר שאת ע"י המילה. **כה.** ראשית חכמה שער היראה (פרק יד אות יד), תניא (א יח), קדושת לוי פרשת וירא (יח ז-ט). ובמהדורא חדשה צויין שם עוד הרבה מקורות לזה. **כו.** אגרא דפרקא (רמז קעח), משך חכמה (וירא כב יד), ויקרא (א י-יא). ועיין עוד בכל דברינו במדור הזה ותבין שאין האגרא דפרקא והמשך חכמה חולקים על דברי האור החיים, משום שהאגרא דפרקא והמשך חכמה רק כותבים שהאבות הם נשטעו את הכוחות הללו בתוך נשמות ישראל. ואמנם מתוך דברי האוה"ח מתבאר שעדיין לא ה' הכח הזה בגלוי דהיינו שהכח הזה לא ה' יכול לצאת אל הפועל וכמו שיתבאר להלן במדור הזה. ולכן האוה"ח מסביר איך יצא כח זה אל הפועל וכמו שיתבאר להלן בס"ד. ודו"ק כי קצרתי. **כז.** וכ"כ החת"ס (או"ח סי' קפה). ועיין להלן (הערה נ) שם מבואר שיש להחת"ס מהלך אחר בביאור דברי הרמב"ם.

ישראל לזה שהם יוכלו להיפרד לגמרי מן הזוהמא באמצעות מתן תורה. ולכן, עי"ז שבמתן תורה השמיע ד' יתברך להם את דברות קדשו, נתבטלה מהם לגמרי זוהמת חטא אדה"ר מנפשותם, והוסרו כל המסכים המבדילים בין ישראל לאביהם שבשמים וראו שד' אחד. ועי"ז האירה בהם אור נשמתם הארה עצומה מאד עד שהם זכו לזה שיכנס לתוכם (מהנר"ן ח"י) כט גם החלק של הנשמה הנקראת "חיי". [והבחינה הזאת נמצאת מעל בחינת ה'נשמה', ולכן היא מוכתרת עם התואר של "נשמה לנשמה" (לשון האוה"ח ויקרא כב יב)].

והנה הסרת הזוהמא שפעל ד' במ"ת עי" דברות קדשו, לא הי' שייך להיעשות לולא ההכנות הגדולות שנעשו עי" האבות הקדושים והשעבוד במצרים, משום שרק עי"ז שנחלשה הזוהמא מתוקפה הי' שייך שתבטל הזוהמא לגמרי במ"ת אבל מבלי ההכנות האלו לא היתה הזוהמא מתבטלת מהם במ"ת.

הי' כופה את איש מישראל לעשות את רצון ד' ולתת גט לאשתו לא הי' האיש ההוא מתעורר לעשות את רצון ד' עי" הכפי' ההיא. והטעם לזה הוא, משום שהזוהמא היתה דבוקה דיבוק גמור בנפשות ישראל עד שלא היתה יכולת לרצון הפנימי של ישראל לצאת מן הכח אל הפועל כח. ומזה הטעם ירדו כלל ישראל למצרים כדי שע"י השיעבוד הקשה תתמעט הזוהמא ויחלש הדיבוק העצום שבו היתה הזוהמא דבוקה לנפשות ישראל [דרך ד' שם] וכמדומה שהרמח"ל כתב כן גם במאמר החכמה].

עבודת האבות ושיעבוד מצרים הי' הכנה למתן תורה

ז א- והנה כל ענינים אלו היו הכנה למתן תורה דהיינו שעבודת האבות ושיעבוד מצרים הי' הכנה למתן תורה, שהרי האבות מיעטו את זוהמת חטא אדה"ר וכן השיעבוד במצרים ג"כ ביטל קצת את זוהמא זו והחליש את הדיבוק שבו היתה הזוהמא דבוקה בנפשות ישראל. וכל זה הכשיר את

כח. דרך ד' (חלק ד פרק ד אות ט), וכן יתבאר להלן (אות י) בדברי האוה"ח (שמות כ יז). **כט.** נר"ן ח"י היינו חמש חלקי הנשמה שהם נפש רוח ונשמה ח' יחידה, ובמ"ת זכו בני" לבחינת החי'. אמנם בחינת היחידה לא זכה בה שום נברא אחרי חטאו של אדה"ר כמבואר בנפש החיים (שער ב פרק יז ושער ד פרק כח) מהזוהר הקדוש וכתבי אריז"ל, וע"ע בזה באוה"ח (ויקרא כב יב), ולהלן (הערה לה). אולם בבאר מים חיים (פרשת קרח טז ג) משמע שבמתן תורה כלל ישראל זכה גם לבחינת היחידה. וזה לשונו " וגם יאמר 'ובתוכם ד' על בחינת סוד נשמתם בכל חמשה חלקים הנמשכים מארבע אותיות שם הוי' ב"ה עם הקוצו של יו"ד כנודע. כו' שבשעת מתן תורה נשלמו בכל הבחינות [לפי] שפסקה זוהמתן ונטהרו נשמתם מכל וכל בכל הבחינות". ויש לעיין וליישב את דבריו הקדושים באופן שהם לא יחלוקו עם מה שמבואר בזה"ק (בהעלותך קנב, הובא בנפח"ח ד כח) ובכתבי האריז"ל הנ"ל, שאמרו, שאפילו במ"ת לא זכו ישראל לבחינת היחידה ואכמ"ל.

במתן תורה יצא רצונם הפנימי של ישראל מן הכח אל הפועל

ז) ב- ועפ"י כל הנ"ל יתבארו לנו דברי האוה"ח (בפרשת דברים) שכתב, שע"ז שפסקה מהם הזוהמא נתקיים הענין הזה שיהיו ישראל יראים מד' לעולם. וביאר האוה"ח שם שכיון שנסתלקה הזוהמא מהם שוב אין שום דבר המונע אותם מלירא את ד', וכיון שטבעם הוא לירא את ד' לפיכך ע"י הסתלקות הזוהמא מהם נמצא שהם ממילא היו יראים את ד'.

והביאור בזה הוא כנ"ל, שע"י עבודת האבות נשרש בישראל הטבע לירא את ד' מצד נשמתם הקדושה. אולם עדיין היתה הזוהמא מכסה את הכח הזה ולא היתה מנחת אותו לצאת אל הפועל. ולכן ע"י ביטול הזוהמא, במתן תורה, נתגלה הכח הפנימי הזה ויצא מן הכח אל הפועל. ומכח הרצון הפנימי הזה נמצאו ישראל יראים את ד' מצד הטבע שלהם.

במתן תורה נתחברו בחינות העליונות של נפש האדם עם הנר"ן שבאדם

ח) א- ועדיין צריכים אנו לבאר את דברי האוה"ח בפרשת יתרו. והנה ז"ל האוה"ח הקדוש "כי בעקירת הזוהמא מהם הנה קנתה היראה שהיא שכינתו יתברך מקום להיות בתמידות על פניהם כי צלם אלוקי אשר יצר ד' את האדם בצלמו חזר לקדמותו" עכ"ל. ומשמע מדברי האוה"ח שענין היראה שנחדש במ"ת לא נתהווה ע"י הסרת

הזוהמא בלבד אלא שנוצר יראה זו ע"י הוספת כח חדש, שנתן ד', בתוך נפשות כלל ישראל.

ולכאורה יש כאן סתירה בין דברי האוה"ח בפרשת יתרו לדברי האוה"ח בפרשת דברים. לפי שבפרשת דברים כותב האוה"ח שקניית היראה שאירעה במתן תורה נתהווה "ממילא" - ע"י הסרת הזוהמא. אולם בפרשת יתרו משמע מדברי האוה"ח שאופן קניית היראה הזאת נעשית על ידי זה שד' הוסיף לתת להם איזה שום כח נוסף וכמו שיתבאר. והנה נקדים לבאר את דבריו הקדושים של האוה"ח בפרשת יתרו ובזה נוכל להתאים וליישב אותם עם דברי האוה"ח שבפרשת דברים.

הנה הביאור בדברי האוה"ח הללו בפרשת יתרו הוא כך: דהנה אצל אדה"ר היתה אור הנשמה מאירה בו כראוי, ומצד טבעו הוא ה' נוטה לעשות את רצון ד' (אוה"ח ויקרא א ב). אמנם ע"י החטא נפגם הכל ונתכסה תחת הזוהמא, ולפיכך רצון זה נטמן ולא ה' כלל בהשגת ידו של האדם להשיגו מצד תוקף וריבוי הזוהמא שסובב וכיסה אותו. ואולם אברהם אבינו פעל, שיחזור כח זה להיות בהישג יד של הבריות. אמנם עדיין נשאר רצון פנימי זה טמון תחת הזוהמא ולא ה' יכול לצאת מן הכח אל הפועל וע"י עבודת האבות ושיעבוד מצרים נתברר זוהמא זו בירור אחר בירור עד לזמן מתן תורתנו.

של הנפש עם הבחינה העליונה שלה. ועיין להלן (ח/ב) שם נתבאר הענין יותר. עם הבחינות התחתונות דיבוק גמור ובזה קנתה ה'שכינה' מקומה בתוככי לבם של ישראל לא.

השכינה נקראת יראה מצד הגבורה

(ח) ב- אמנם עדיין צריך להסביר מש"כ האוה"ח שם "קנתה היראה שהיא שכינתו יתברך מקום להיות בתמידות על פניהם", דמהו ההסבר בענין זה שכתב "היראה שהיא שכינתו יתברך".

והנה אציין מקורות קדושים לדברי האוה"ח, שביארו ביתר ביאור את ענין זה שבו קיצר האוה"ח מאד, ובזה נבין את דברי האוה"ח ביתר ביאור. דהנה הראשית חכמה (שער היראה פרק יד אות מג) כתב וז"ל "על דרך שפירשו בתיוקנים (הקדמה, י ב) שהשכינה נקראת יראה מצד הגבורה" לב עכ"ל, ומבואר מזה שהשכינה והיראה קשורים זה בזה. ולכן כתב האוה"ח שע"י הסרת המסך המבדיל של הזוהמא, שכנה היראה בנפשות ישראל, משום שכיון שהיראה משתייכת ומתחברת עם השכינה לפיכך כשנתחברה השכינה -

והנה במ"ת, ע"י דברות קדשו ששמעו ישראל מפיו של הקב"ה, נגמר התיקון הזה ונתבטלה הזוהמא ביטול גמור וחזרו ישראל להיות טהורים כאדה"ר קודם החטא והיינו שלא הי' שום מסך מבדיל בין אור נשמתם לבחינות העליונות שבנשמתם וכמו שיתבאר.

דהנה כנגד הג' בחינות של הנר"ן שבאדם יש כנגדם בשורשם העליון ג' בחינות שנקראים "קוב"ה ושכינתיה ואם הבנים" (נפש החיים א יט). והנה בחינת 'שכינתיה' הוא כנגד בחינת ה'נפש' שבאדם, ובחינת 'קוב"ה' הוא כנגד בחינת ה'רוח', ו'אם הבנים' הוא כנגד ה'נשמה'.

וזהו שכתב האוה"ח "וקנתה כו' שכינתו יתברך מקום להיות בתמידות על פניהם", דהיינו שע"י ביטול הזוהמא נתבטל המסך המבדיל בין בחינות הנר"ן שבאדם לבחינות העליונות שלה בשרשה העליון, ונתחברו בחינות העליונות של ה'נפש' [וגם שאר חלקי הנר"ן נתחברו דהיינו בחינת הרוח והנשמה עם בחינות קוב"ה ואם הבנים. אולם כיון שהאוה"ח מדבר רק על ענין הנפש לפיכך הדגשנו רק את ענין

ל. אוה"ח ויקרא (כו ל), במדבר (כו יט), תניא (אגה"ק כא). לא. ואפשר דזהו כוונת השפ"א (ויקהל תרמ"ג ד"ה במדרש) במש"כ "ובעת קבלת התורה נתקדשו בני' ועלו למקומם האמיתי כו' אבל מקודם הי' ממש אחדות גמור כמו למעלה כו' אבל קודם החטא היו דבוקים תמיד בהאחדות כו' כי גם עתה נמצא בהם האחדות כשמעוררין את לבם להשי"ת". ולהלן שם (תרנ"ד ד"ה ומ"ש במדרש) כתב "כי קודם החטא הי' כל מעשיהם למטה דבוק בשורש הנסתר והאחדות". לב. ועיי"ש עוד (אות ב, לד). ובפירוש אור תורה (אות טו) כתב הגרי"ח ש'גבורה' היא בגימטריא 'יראה'.

הצלם האלוקי להיות כדוגמת צלמו של אדה"ר קודם החטא.

אין סתירה בין דברי האוה"ח בפרשת יתרו לדברי האוה"ח בפרשת דברים

(י) ולפי"ז מבואר שאין שום סתירה מהאוה"ח בפרשת יתרו לדברי האוה"ח בפרשת דברים. דממש"כ האוה"ח בפרשת יתרו - שהיראה של ישראל נתהווה עי"ז שנקבעה בהם השכינה מהבחינה העליונה של נשמתם, אין סתירה למש"כ האוה"ח בפרשת דברים, שבנ"י יראו את ד' מצד הטבע שלהם, לפי ששתי הביאורים הללו תואמים זה את זה וכמו שיתבאר.

והסבר הדברים הוא כך: בפרשת דברים האוה"ח מבאר את ההסבר הכללי לאופן שבו נקבעה היראה בלבבם של כלל ישראל. ולכן כתב האוה"ח, שבעצם הטבע של כל אחד מישראל הוא לירא את ד', ורק בגלל הכיסוי של הזוהמא, שהיתה בהם, לא ה' הכח הזה יכול לצאת אל הפועל, ולפיכך ע"י ביטול הזוהמא הזאת נעשו ישראל ליראי ד'.

אמנם ההסבר הפרטי בזה הוא מה שכתב האוה"ח בפרשת יתרו. דבפרשת יתרו האוה"ח מסביר ביתר ביאור ובאופן מפורט יותר, את האופן שבו נקבעה היראה בלבבם של ישראל עי"ז שהוסרה מהם זוהמת החטא. ולכן בפרשת יתרו מבאר האוה"ח את אופן קביעת היראה בלבבם באופן עמוק יותר, וכמו שנתבאר לעיל (אות ח-ט).

שהיא הבחינה העליונה של הנפש, עם חלק הנפש שבתוך האדם אז גם היראה ירדה בעקבותיה ונקבעה בנפשות ישראל לעולם ועד.

מקום היראה הוא השכינה ואינו שורה אלא על מקום השלם

(ט) והנה עדיין צריך להבין את דברי האוה"ח שכתב שהטעם שהיראה נקבעה על פניהם - ע"י ביטול הזוהמא, הוא משום "כי צלם אלוקי אשר יצר ד' את האדם בצלמו חזר לקדמותו", מהו כוונת האוה"ח בזה.

והביאור בזה הוא כמוש"כ הראשית חכמה בשער היראה (פרק יד אות לד) "כי מקום השלימות הוא קוב"ה ושכינתיה כו' ולכן בכל מקום שיש שלימות שהוא היחוד, שורה היראה כנודע (זוהר וירא קיב ב, שלח קעה א) שמקום היראה היא השכינה כו' והוא אינו שורה אלא על מקום השלם וכסא מתוקן כנודע (הקדמת התיקונים ג ב) עכ"ל.

והן הן דברי האוה"ח הנ"ל: שע"י ביטול הזוהמא נתבטלה ההפרדה שבין בחינת הנר"ן שבאדם ובחינתם העליונה ועי"ז נתייחדה בחינת קוב"ה - בחינת הרוח, עם שכינתיה היינו בחינת הנפש, חיבור גמור. וע"י החיבור הזה נעשית נשמת ישראל "מקום השלם" דהיינו מקום שראוי שתשרה עליו היראה. ולכן שרתה בהם היראה ונקבעה בהם לטבע קיים ליראה את ד' כל הימים. וזהו עומק הכוונה במה שכתב האוה"ח שבמתן תורה חזר

זה אל הפועל ונקבעה היראה בישראל ונעשו כל ישראל יראי שמים "מצד טבעם". לפי שבאמת זהו הטבע שלהם ורק שקודם ביטול הזוהמא לא הי' הטבע הרוחני הזה קבוע בהנר"ן שנמצא בתוך הגוף שלהם. אמנם באמצעות ביטול הזוהמא ירדה הטבע הרוחני הזה לשכון בתוכם, ומכח הטבע הרוחני הזה נקבעה יראת ד' על פניהם עד עולם.

דהיינו שהזוהמא חצצה בין הבחינות העליונות של הנפש לבחי' הנר"ן שבאדם. ולכן היראה שהיתה קבועה בבחינות העליונות של הנפש לא היתה יכולה לצאת אל הפועל כיון שהיא לא היתה נמצאת בנר"ן שבתוך האדם בעולם המעשה. ולכן כשנתבטלה החציצה של הזוהמא ויכלה היראה להיכנס לנפש האדם שבעולם העשייה, אז ממילא יצאה כח

אדם הראשון, חטא העגל

האפשרות שכלל ישראל יחטאו ח"ו ויווצר ע"י החטאים הללו זוהמא חדשה שתשוב לכסות את היראה הזאת - ותמנעהו מלצאת מן הכח אל הפועל.

ובאמת יש להוסיף ביאור בקושיא זו ולחזק את הקושיא, שהרי גם אדה"ר קודם החטא הי' במצב כזה שטבעו הי' לירא את ד' ואעפ"כ ע"י חטאו נפגם הכל והזוהמא כיסתה את כח היראה הזאת ומנעה אותו מלצאת מן הכח אל הפועל, ורק ע"י עבודת האבות, שיעבוד מצרים, ומתן תורה, נתבטלה חציצת הזוהמא הזאת. ואם כן איך אומרת התורה שיראה זו תשאר קבועה בנפשות ישראל עד עולם, והרי יש לטעון שכמו שאדה"ר ביטל את היראה הזאת כמו"כ יש אפשרות שהחטאים של ישראל יגרמו

למה אין בני ישראל יכולים לבטל את היראה שבנפשותם

יא) הנה נתבאר לנו שע"י מ"ת נקבעה היראה בנפשות ישראל קביעות עולמית דהיינו שלעולם יהיו בני ישראל יראים מד', וא"א להם לעקור את הרצון הפנימי הזה - הפינטעלע איד, מתוך נפשותם. וכמו שאמר הכתוב (דברים ד') "ואשמעם את דברי כו' ליראה אתי כל הימים", דהיינו שע"י דברות קדשו של ד' יתברך נקבעה היראה בלבב כל ישראל לנצח נצחים.

ויש להקשות על זה שאלה גדולה, והוא, דהנה הבחירה נתונה ביד האדם להיטיב את דרכיו או להרע אותם ח"ו וא"כ איך שייך לומר בוודאות שהיראה הזאת תשאר קבועה בישראל לעולם. והרי קיימת

לזה שכח היראה שבהם תתכסה ותטמן תחת זוהמת החטאים ולא תוכל לפעול פעולתה - לצאת מן הכח אל הפועל.

כל הנשמות היו כלולים באדה"ר

(יב) א- התירוץ לזה לג הוא שיש חילוק גדול בין מצבו של אדה"ר קודם החטא למצבם של כלל ישראל בשעת מתן תורה, ולאחר מ"ת. דהנה לענין אדה"ר הרי שכל הנפשות הקדושות היו כלולים ותלויים באדה"ר. ולכן כשחטא אדה"ר נתפשט זוהמת החטא על כל הנפשות הכלולות בו עד שהוחשך אור הנפש של כל הנפשות ונתלכלכו כולם בזוהמת החטא. ולכן כח היראה שהאיר באדם מכח הנר"ן שלו נחשך ונטמן תחת זוהמת החטא ולא יכלה לפעול עוד את פעולתה באדם, והכח הזה נשאר טמון באדם במצב של "בכח" - ולא הי' יכול לצאת מן הכח אל הפועל.

אמנם לענין כלל ישראל - בשעת מ"ת ולאחריו - הרי שלא הי' להם כח גדול כזה, שהם יהיו יכולים לפגום את נפשותם באותו אופן וצורה שבו פגם אדה"ר את כל נפשות

הכלולים בו. שהרי לא היו כל נפשות ישראל כלולים ותלויים בנפשו של שום איש פרטי מישראל בעת ההיא ל"ד. ורק אם היו כל הס' רבוא ישראל חוטאים ביחד, מיד אחר מ"ת, אז הי' שייך לגרום פירוד כזה שהי' "קצת" דומה להחציצה והפירוד שאדה"ר גרם בחטאו (וכמו שיתבאר להלן בסמוך) אבל כיון שלא חטאו "כל" ישראל מיד לאחר מ"ת לכן שוב לא נעקר מהם היראה לעולם.

אדה"ר זכה לבחינת ה'יחידה' של נשמות

(יב) ב- ונסביר יסוד זה ביתר ביאור דהנה האוה"ח (ויקרא כב יב) מבאר שאין פגם החטא שוה בכל אדם, אלא הצדיק שיש בו נשמה גבוהה יותר הרי שע"י חטאיו הוא גורם פגם יותר גדול מהפגם שנגרם ע"י החטאים של איש כזה שאין בו נשמה כ"כ קדושה. ולכן מי שזכה לזה שיכנסו לתוכו ה'נפש רוח ונשמה' שלו, הרי שאיש כזה גורם פגם גדול יותר ע"י מעשיו הרעים ממי שיש בו רק חלק ה'נפש והרוח' של הנר"ן שלו.

והנה קודם החטא זכה אדה"ר שיכנסו לתוכו כל חמשה חלקי הנשמה

לג. כל דברינו בתירוץ זה מבוארים או נלמדים מדברי האוה"ח ויקרא (א ב, יב ג), שמות (לב יט) - [במדבר (ה טו)], בראשית (נ ב). **לד.** ואפילו במשה רבינו לא היו תלויים כל הנשמות באותו אופן וצורה שבו הם היו אצל אדה"ר שהרי נשמת הגרים שהיו תחת יד הקליפה כגון רות ואונקלוס לא היו תלויים בנשמת משה רבינו כמו שהם היו תלויים בנשמת אדה"ר. וגם לא זכה משה רבינו לזה שתיכנס ל'תוך' גופו כל חלקי הנר"ן ח"י, כמו שזכה לזה אדם הראשון קודם החטא, וכמו שכתב הנפש החיים (א טו, ב יז). ולענין ההסבר המפורט בענין החילוק שהי' קיים בין נשמת משה רבינו לנשמת אדה"ר, עיי' בזה בנפה"ח (שם) ואכמ"ל בזה).

"היחידה". ולכן אפילו אם היו כל ישראל חוטאים ביחד מ"מ הם לא היו גורמים פגם גדול כ"כ כמו פגמו של אדה"ר כיון שלא הי' בהם בחינת היחידה של הנשמה.

הטעם שחטא העגל לא החשיך לגמרי את אור היראה שבנשמות ישראל

יג) ולפי"ז נוכל להסביר למה לא נאבד כח היראה הזאת ע"י חטא העגל, כמו שנאבד כח זה ע"י חטאו של אדה"ר (וכמוש"כ האוה"ח שמות לב יט).

והנה ענין זה יבואר על פי מה שנתבאר לעיל, והסבר הדבר הוא שרק אדה"ר הי' יכול לבטל את הכח היראה הזאת מלצאת מן הכח אל הפועל, כיון שהי' לו כח עצום - שנבע מצד גודל נשמתו ומצד שהיו כל הנפשות כלולות בו, משא"כ כלל ישראל, שלא זכו לקבל את בחינת היחידה של נשמותיהם, ולא היו כל הנפשות כלולות בשום איש אחד מישראל, לפיכך לא נוצר ע"י החטא שלהם - חטא העגל, זוהמא בגודל כזה שהיא תוכל לבטל את כח היראה הזאת מלצאת מן הכח אל הפועל.

ועוד הרי שבחטא העגל לא נשתתפו כל הס' רבוא של ישראל שהרי

שלו דהיינו הנפש רוח ונשמה חי' יחידה, שהם ה' חלקי הנשמה, [והטעם שהאוה"ח (שם) רק מחלק אותם לד' חלקים הוא משום שהיחידה נחשבת ביחד עם חלק החי', וכמו שמבואר בנפש החיים (ב יז) ואכמ"ל בזה]. ולכן הפגם שנגרם ע"י חטאו הי' פגם עצום מאד ונוצר עי"ז זוהמא מרובה מאד משא"כ כלל ישראל, במתן תורה, אע"פ שפסקה זוהמתן מ"מ הם לא זכו לבחינת "היחידה" הנ"ל כיון שהחלק הזה לא זכה בה שום אדם, אחר חטאו של אדה"ר לה, ולפיכך לא הי' ביכולתם של כלל ישראל לגרום פגם גדול כ"כ כמו הפגם שנגרם בחטאו של אדה"ר לי'.

ועל פי זה נמצא מבואר, שהחטא שנעשה ע"י אדה"ר הי' בכוחו לפגום באופן מרובה יותר מכל חטא אחר שהי' נעשה ע"י אחד מישראל לאחר מ"ת, מצד שני טעמים. א- כל הנפשות היו כלולים באדה"ר משא"כ לאחר מ"ת לא היו הנפשות כלולות בשום אדם כדוגמת מה שהם היו כלולים ותלויים באדה"ר. ב- מצד נשמתו הקדושה של אדה"ר שהי' בה כל הבחינות של הנר"ן ח"י. ומצד זה הי' אדה"ר יכול לפגום פגם עצום מאד משא"כ ישראל, אפילו מיד לאחר מתן תורה, הרי שלא הי' בהם בחינה זו של

לה. נפש החיים (ב יז, ד כח ועוד), בשם הזוהר וכתבי האריז"ל. וכן נראה מדברי השפ"א (פרי תרגי"ט) "כי בקבלת התורה כו' מיתה", ומשמע מדבריו שהם רק זכו לבחינת החי' עיי"ש ודו"ק. (וע"ע הערה כט). **לו.** ועוד טעם לזה שלא היו ישראל יכולים לפגום כמו אדה"ר, הוא משום שאדה"ר חטא בהיכלו של מלך, בגן עדן, וחטא שנעשה במקום מקודש פוגם הרבה יותר מחטא שלא נעשה במקום מקודש.

הרבה מהם לא לקחו חלק בו (אוה"ח שמות לב ב, ו, ה, יא). ובפרט הצדיקים שלא ה' להם שום שייכות לחטא העגל (אוה"ח שמות לב ד). ולכן הזוהמא שנוצרה ע"י חטא העגל לא ה' בכוחה להחשיך את אור היראה שנקבעה בנפשות כל ישראל לז'.

האם נדבקה זוהמת חטא העגל בהצדיקים

(יד) ולפי"ז מבאר לנו האוה"ח לח שזוהמת חטא העגל לא

נתפשטה בשוה לכל נפשות ישראל אלא היא נתפשטה כפי דרגת השייכות שה' לאיש ההוא בחטא העגל. ולכן לאותם אנשים שה' להם הרבה שייכות לחטא העגל הרי שנתפשטה בהם הזוהמא באופן מרובה ביותר, ולאלה שה' להם רק מעט שייכות לחטא העגל אז בהם לא נתפשטה הזוהמא באופן מרובה כ"כ. ולכן הצדיקים שלא חטאו כלל בעגל הרי שלא נכנס בהם מזוהמת חטא העגל אלא מעט מזעיר דהיינו חלק קטן מאד לט'.

ל. אמנם בוודאי שזוהמת החטא מכסה קצת את היראה עד שצריך האדם לעשות פעולות כדי שתתגלה היראה ותצא לחוץ. **לח.** אוה"ח בראשית (נ ב) וז"ל "**לצד ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתו, ולזה צדיקי ישראל מאז והלאה לא היו מסריחים אחר מותם**" עכ"ל ועי' להלן ביאור הדברים. **לט.** עי' להלן (הערה מג), מה שנתבאר שם. אמנם אם נלמד שכוונת הגמ' (שבת נה; ב"ב יז.) האומרת שארבעה אנשים מתו בעטיו של נחש, הוא, כמוש"כ רש"י (שם), דהיינו שהם מתו מצד חטאו של אדה"ר, א"כ לכאורה ה' נראה לומר שכוונת האוה"ח (בראשית נ ב) הוא שלא נכנס זוהמת חטא העגל כלל וכלל לתוך הצדיקים וסיבת מיתתם היא רק בגלל חטא אדה"ר. אמנם א"א לומר כן שהרי הגמ' אומרת שרק ארבעה אנשים מתו מצד חטאו של אדה"ר והאוה"ח הרי מדבר על כל הצדיקים שנפטרו במשך כל הדורות. [וגם על הביאור שנתבאר בפנים (ד"ה ולכן) קצת קשה, שהרי איך נאמר שכל הצדיקים מתו רק בגלל זוהמת חטא העגל בלבד, והרי מדברי הגמ' משמע שרק היו ארבעה בני אדם שסיבת מיתתם לא היתה תלויה במעשיהם]. ולכן ה' נראה לחדש ולומר שוודאי הצדיקים נתחייבו למות בגלל מעשיהם. ומש"כ האוה"ח שהם לא הסריחו לאחר מיתתם בגלל שפסקה זוהמת אדה"ר במ"ת - ולכאורה ענין הסרחון צריך להיות תלוי במעשיהם, וכפי ערך הזוהמא יתחייב סרחון גופם. לפי שמי שיש בו ריבוי זוהמא הרי שיתחייב גופו להסריח משא"כ מי שיש בו רק זוהמא מועטת הרי שלא יצטרך גופו להסריח - הביאור בזה הוא כך: עד מ"ת כל חטא שנעשה יצר זוהמא חזקה ביותר. אמנם לאחר מ"ת הזוהמא שנוצרה מעשיית החטא לא היה כ"כ חזק כמו הזוהמא שנוצרה מהחטאים שנעשו קודם מ"ת. ולכן כתב האוה"ח, שכיון שפסקה זוהמת אדה"ר במ"ת, לפיכך הצדיקים - שמתים בגלל זוהמת חטאיהם, אין גופם מסריח לאחר מיתתם. לפי שהזוהמא של החטאים, הנעשים לאחר שפסקה הזוהמא במ"ת, אינו חזק כ"כ בכדי שהוא יגרום סירחון לגופו של הצדיק. אמנם עדיין צריך להוסיף ביאור בזה, שהרי לפי הביאור הנ"ל יש לשאול: למה כותב האוה"ח את היסוד הזה דווקא לענין הצדיקים והרי היסוד הזה שייך גם אצל כל אדם - כיון שלאחר מ"ת נחלשה ונתמעטה הכח של הזוהמא הנוצרת מחטאי בני אדם, א"כ נוכל לומר ששוב לא יסריח גוף האדם לאחר מיתתו מצד זוהמת החטא. יש לומר שההסבר בענין הזה הוא כך: שהכח של הזוהמא שנוצרת מחטאי בני אדם הרי שהיא תשתנה כפי השייכות שה' לו לחטא העגל. ולכן כיון שלא ה' להצדיקים שום שייכות וקשר לחטא העגל, לפיכך הזוהמא שנוצרת מחטאיהם הוא מועט ביותר. אמנם גם על זה יש להקשות ואין פנאי להאריך. כל זה כתבתי לפלפולא בעלמא להעיר את לב המעיין ועדיין צ"ת כל הענין ותן לחכם ויחכם עוד.

נמצאת בתוך הגוף הרי שהיא איננה יכולה לעלות למעלה בכדי לקבל שכרה וליהנות מזיו העליון. ולפיכך צריך האדם למות בכדי שנסמיתו תפרד מגופו והיא תוכל לעלות לעולם העליון לקבל שכרה (אוה"ח שמות לב יט, במדבר כא יז).

ומזה הטעם צריך גוף האדם להתעכל בקבר לפי שעי"ז מתבטל ממנה הזוהמא (דרך ד' ח"א פרק ג אות ט). ובאמצעות הביטול הזה נעשה הגוף ראוי לזה שהוא יהא יכול לחזור ולהתחבר ולחיות עם הנשמה לעוה"ב מא - ולהזדכך זיכור גמור ע"י אור הנשמה מ^ב. אולם כיון שיש להצדיקים רק זוהמא מועטת, לכן מתבטלת הזוהמא הזאת באמצעות המיתה בעצמה ושוב אין צורך לזה שיתעכל גופם לאחר מיתתם, ולפיכך אין גופם מסריך לאחר מותם מ^ג.

ולכן כותב האוה"ח (בראשית נ ב) "כי לצד שישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתו, ולזה צדיקי ישראל מאז והלאה לא היו מסריחין לאחר מותם". דהיינו שכיון שנכנס בהם רק זוהמא מועטת מחטא העגל^ל לפיכך ע"י המיתה בעצמה מתבטלת מהם הזוהמא הזאת ושוב אין צורך לזה שגופם יתעכל בקבר ויסריח בכדי שתבטל מהם זוהמתם, כיון שכבר נתבטלה הזוהמא מגופם באמצעות המיתה בעצמה (וכמו שיתבאר עוד להלן בסמוך), [ועיין בהערה לט לענין מה שנתבאר עוד בזה].

דהנה הסיבה שהאדם צריך למות הוא כדי שתוכל נשמתו לעלות לעולם העליון וליהנות מזיו השכינה. לפי שכיון שהגוף אינו ראוי לעלות למעלה מצד זה שיש בו זוהמת החטא, לפיכך כל זמן שהנשמה

מ. שו"ר מפורש בנועם אלימלך (שמיני ד"ה וישחט) שבכל צדיק יש זוהמת חטא העגל, ומבואר מדבריו שזוהמת חטא העגל נכנסה גם לתוך הצדיקים. **מא.** כדעת המקובלים הסוברים שגם הגוף יהא בעוה"ב עם הנשמה וכמוש"כ השל"ה הקדוש (בית דוד טז): וזהו שיטת הרמב"ן בסוף שער הגמול, ודלא כהרמב"ם שסובר שעוה"ב הוא מקום תענוג הנשמות בלבד. **מב.** דרך ד' (א ג ט). וע"ע אוה"ח בראשית (ב טז), דברים (לב יב). **מג.** ובענין זה יש לשאול שאלה גדולה, דהנה בגמ' (שבת נה:) אמרו, 'ארבעה מתו בעטיו של נחש' דהיינו שארבעה בני אדם לא חטאו כלל וסיבת מיתתם היתה רק בגלל הזוהמא שנמצאת בהם מצד חטאו של אדה"ר. כך ביארו המפרשים (רש"י שם) שם את דברי הגמ', וכן מבואר בנפש החיים (א ו בהג"ה). ויש להקשות על זה, דהנה בגמ' אמרו (שם קמו). 'ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתו'. ומבאר האוה"ח (שמות לב יט), שלפי שפסקה זוהמתו לכן נתבטל מהם לגמרי כל ענין המיתה. אמנם כיון שהם חטאו בעגל לפיכך נוצרה זוהמא חדשה מכח החטא החדש הזה שהם עשו ולכן חזר להם ענין המיתה. לפי שעי"ז שנדבקה בהם הזוהמא מחטא העגל אז הם שוב הוצרכו למות בכדי שתפרד מהם זוהמא זו ע"י מיתתם. ולפי זה יש להקשות על דברי המפרשים הנ"ל שכתבו שהארבעה אנשים הנ"ל מתו בגלל שעדיין נמצא אצלם הזוהמא מחטאו של אדה"ר. והרי כיון שמתוך הארבעה אנשים הללו, הרי ששנים מהם חיו לאחר מתן תורה, א"כ - לפי מה שנתבאר - הרי כבר נתבטל מהם זוהמת אדם הראשון וצ"ע. [ודוחק לומר שברייתא זו סוברת כשיטת התנא במסכת ע"ז (דף ה). האומר שאפילו במתן תורה לא נתבטל מישראל ענין המיתה ועדיין נשאר

סיכום הדברים

"בכח" - ולא הי' יכול לצאת מן הכח אל הפועל.

טו) א- מקור הזוהמא שהיתה בתוך כלל ישראל נבע מחטאו של

ב- תכלית עבודת האבות ושיעבוד מצרים הי' כדי להחליש ולמעט את הזוהמא הזאת, ועי"ז נתחזק כח הקדושה ונחלש כח הטומאה, וחזרה אור הנשמה להאיר בתוך האדם הארה

אדה"ר. והזוהמא הזאת הפרידה בין הבחינות העליונות של הנר"ן להנר"ן שבתוך האדם. ולכן אור היראה לא האיר לתוך עולם המעשה, ורצון הפנימי של ישראל נשאר במצב של

ענין המיתה בעולם מצד זוהמת אדה"ר]. ולכן - לולא דברי המפרשים - הי' שיין לומר שכוונת הגמ' באומרה 'ארבעה מתו בעטיו של נחש' הוא, שסיבת המיתה של האנשים הללו שחיו לאחר מתן תורה, נבעה מצד הזוהמא שנוצרה ע"י חטא העגל. שהרי גם הזוהמא הזאת נכללת תחת ההגדרה של "מתו בעטיו של נחש" וכמוש"כ הראשית חכמה (שער היראה פרק יד אות יט), וז"ל "כי ישראל בנתינת התורה פסקה זוהמת עוונותיהם כו' וכאשר חטאו בעגל חזרו להמשיך עליהם ערלת הנחש והיצה"ר" עכ"ל. ולכן י"ל שכוונת הגמ' הוא ששתיים מתוך הארבעה אנשים הללו, מתו מצד זוהמת חטא העגל ולא בגלל זוהמת החטא של אדה"ר. [ולענין ב' האנשים שחיו לפני מתן תורה, הרי שצריך לבאר ולומר, שסיבת מיתתם היתה מצד זוהמת חטאו של אדה"ר]. [ועיין ברמב"ן ריש פרשת חקת שכתב "וטעם טומאת מת, בעטיו של נחש, כי הנפטרים בנשיקה לא יטמאו מן הדין, והוא שאמרו צדיקים אינם מטמאין". דהיינו שטומאת המת נובעת מצד זה שהאדם מת ע"י הנחש - מלאך המות, ולכן אין הצדיקים מטמאין לפי שהם מתים ע"י מיתת נשיקה. (וכן כתב האוה"ח (ויקרא כו יא), וכמו שנתבאר לעיל בקטע של "מהו הסיבה שגוף המת מטמא טומאת מגע" ובקטע של "למה אין הצדיקים מטמאים במיתתם"). הרי שהרמב"ן השתמש בלשון הזה של "בעטיו של נחש" אע"פ שאין זה מכוון לחטאו של אדה"ר]. והנה האוה"ח (דברים לב יב) כותב שעד התיקון השלם עדיין נמצא בתוך בני"א איזה שום חלק רע מצד חטאו של אדה"ר. וצ"ע על זה שהרי בגמ' אמרו שבמתן תורה נתבטל מהם זוהמת חטאו של אדה"ר. וגם בספר ויקרא (יב ג) משמע כן מדברי האוה"ח שם, שהרי האוה"ח מבאר שם שסיבת הערלה שבאדם, וסיבת דם טומאה, והקליפות שצומחים מסביב לכל הדברים הגדילים מן הקרקע, הכל נובע מחטאו של אדה"ר. ומשמע מזה שאפילו לאחר מ"ת המקור של הטומאות הללו הוי מצד החטא של אדה"ר. וצ"ע כנ"ל שהרי אם במ"ת פסקה זוהמתן לגמרי, ורק שע"י חטא העגל נוצרה טומאה חדשה בבריאה, א"כ כל הטומאות הנ"ל של הערלה וכו' וכו' מקורם הוא בחטא העגל ולא בחטאו של אדה"ר. ובאמת השפ"א (פרשת פרה תרל"ח) כתב "כי כל הטומאות באים ע"י חטא העגל", ומשמע מזה שמקור כל טומאות הנ"ל הוא חטא העגל, שמזוהמא זו נובע כל טומאות הנ"ל של הערלה וכו'. ועיין בכלי יקר ריש פרשת חקת שכתב שטומאת המת נובעת מצד חטא העגל עיי"ש. וכן יש מקום לדון בכוונת האוה"ח (במדבר ה טו), שאולי קצת משמע מדבריו שם שהטומאה שחזרה לשרות על כללות הבריאה הי' מטעם חטא העגל וצ"ת עוד. אמנם קושיא הנ"ל עדיין עומדת במקומה, שהרי במדרשים שהאוה"ח (שמות לב יט) מביא, מבואר [כ"כ האוה"ח בביאור דברי המדרש, אמנם עיין בדברי הכלי יקר (שם) שלא כתב כן ודבריו צריכים קצת ביאור ואכמ"ל], שע"י ביטול הזוהמא במ"ת נתבטל מ ישראל ענין המיתה ורק חזרה חיוב המיתה בסיבת חטא העגל. ואם כן למה כתבו המפרשים שכוונת הגמ' באומרה שארבעה מתו בעטיו של נחש היינו בגלל חטאו של אדה"ר והרי - לכאורה - הם היו צריכים לפרש ולומר ששתיים מהם מתו בגלל זוהמת חטא העגל. ואולי אפשר לתרץ ולומר, שאע"פ שבוודאי נוצר זוהמא חדשה ע"י חטא העגל, מ"מ

לקדמותו. ולכן שכנה היראה בישראל ונקבעה בהם לעולם דהיינו שע"י ביטול הזוהמא יצאה כח הפנימי - שהי' טמון עמוק בנשמת ישראל, מן הכח אל הפועל.

מרובה מאד עד שהם נעשו ראויים ומוכשרים לזכות לחיי נצח מכח קדושת אור נשמתם.

ג- במתן תורה נשלם עבודת ביטול הזוהמא, ועי"ז חזר הצלם אלוקי

היראה טמונה בבחינת הכתר של הנפש

מ"מ אביא מקור נאמן שממנו ניווכח לדעת בלי שום ספק כלל שדברי האוה"ח הן הן דברי הרמב"ם.

הנה הנפש החיים (שער א פרק יח) מבאר את ענין העונש של כרת רחמ"ל. וכותב שם הנפה"ח שבכל בחינה ובחינה שבנפש רוח ונשמה של האדם, יש י' חלקים. [וכן הוא בבחינות העליונות של הנר"ן]. ולכן הנפש יש

הבחינה העליונה שבנפש מחוברת לבחינת הרוח

טז) א- והנה עדיין צריך לבאר, מאיפה אנו יודעים שדברי האוה"ח הם כדברי הרמב"ם. שהרי האוה"ח לא מביא כלל את דברי הרמב"ם כשהוא מבאר את ענין היראה הפנימית של ישראל. ואע"פ שלפי הסברא נראה פשוט שדברי האוה"ח הם הסבר לדברי הרמב"ם מד

כיון שהחטא של העגל הי' דומה בהרבה ענינים לחטאו של אדה"ר (עי' חסד לאברהם ז כח, שפ"א פרה תרנ"ו), לפיכך - באמצעות חטא העגל - נתעוררה זוהמת אדה"ר מחדש, והיא חזרה לשכון בתוכם בדרגה מועטת ממה שהיא שכנה בתוכם לפני מ"ת (עיין אוה"ח שמות לב יט, ולעיל אות יא-יג). ולכן כתבו המפרשים שגם ב' האנשים (שמתו בעטיו של נחש) שחיו לאחר מתן תורה, מתו בגלל זוהמת חטא אדה"ר שחזרה לשכון בתוך בני"י לאחר מתן תורה. ולפי"ז מבואר שזוהמת חטא אדה"ר וזוהמת חטא העגל הרי שהם מישך שייכי אהדי וקשורים זה בזה. ואציין שבנועם אלימלך (פרשת שמיי ד"ה וישחט) מבואר, שכל חטאי הצדיקים באים מכח זוהמת חטא העגל שבהם. ובפרשת בהעלותך (ד"ה וידבר כו' טמא כו' לנפש, וכ"כ בסוף פ' שלח) כתב הנועם אלימלך שהחטאים של הצדיק באים מחמת זוהמת חטא אדה"ר שבו, ומבואר מזה (כמוש"ס), שאין זה סתירה, והכל אמת לפי ששתי הזוהמות קשורים זו בזו. וכן מפורש בבני יששכר (חודש אדר מאמר ד), שע"י עשיית חטא הדומה לחטאו של אדה"ר מתעוררת זוהמת חטא אדה"ר מחדש. וכן נראה מבואר בריקאנטי (בראשית ג יב כט): שע"י עשיית אחד מל"ט מלאכות בשבת (עיי"ש בענין ל"ט קללות שבאו לעולם ע"י חטא אדה"ר) מתעוררת זוהמת חטא אדה"ר. [ויש מקום לדון שזהו גם כן כוונת האלשיך הקדוש (ריש פרשת חקת ובפרשת אמור), והנפש החיים (א ו בהג"ה)]. **מד.** שהרי הרמב"ם כתב שרצון הפנימי של ישראל הוא לעשות את רצון ד', וכך כתב האוה"ח.

בכתר של הנפש טמון היראה הפנימית של כל ישראל

טז ב- והנה כשנעיין בלשון הנפה"ח שם יתבאר לנו שדברי האוה"ח הם הסבר לדברי הרמב"ם. וז"ל הנפה"ח שם, "ולבל ידח ממנו נדח גזרה רצונו יתברך שלא יוכרתו ח"ו לגמרי כל היו"ד חלקי בחינת הנפש רק הט' בחינות התחתונות מחכמה דילה ולמטה הם הנכרתים, אבל בחינה עליונה, סוד הכתר דילה, אינה נכרתת [לפי] שמצד דביקותה והתקשרותה עם בחינת הרוח כנ"ל [היא] נידונת כבחינת הרוח שאין בו כרת" עכ"ל.

ובהג"ה שם כתב הנפה"ח, שבחינת הכתר של הנפש - שאין שייך בה כרת, ענינה הוא "רצון הפנימי המכתיר נפש מישראל מצד היראה" מו, וכח זה אינו נכרת לעולם. ומציין הנפה"ח על זה את דברי הרמב"ם, שכתב שאמיתת רצון כל ישראל הוא לעשות את רצון ד'. ומסביר הנפה"ח, שהמקור של הרצון הזה הוא בחינת הכתר מו של ה'נפש',

בו י' חלקים וכן בחינת הרוח והנשמה יש בכל אחד מהם י' בחינות. והנה הבחינה העליונה של הנפש מחוברת להבחינה התחתונה של הרוח. וכן הבחינה העליונה של הרוח מחוברת להבחינה התחתונה של חלק הנשמה, וע"י החיבור הזה יורד השפע מחלק הנשמה אל החלק של הנפש.

והנפש החיים מביא מכתבי האריז"ל, שכל ענין הכרת שייך רק בבחינת הנפש, שרק הנפש יכולה להכרת ח"ו משרשה אבל בחינת הרוח א"א לה להכרת משרשה (וכ"כ בחדס לאברהם ה טו) מה.

ולפי"ז מבאר לנו הנפה"ח, שרק התשעה בחינות התחתונות של הנפש, נכרתות ע"י העונש של כרת, אבל הבחינה העליונה של הנפש - שהיא החלק שמחוברת לבחינת הרוח, הרי שהחלק הזה איננה נכרתת לעולם, משום שכיון שהיא מחוברת לבחינת הרוח לפיכך היא נידונת כבחינת הרוח שאיננה יכולה להכרת כלל.

מה. ועיין באוה"ח (ויקרא יז יד) שכתב "אין נכרת אלא חוט הנשמה הקשורה למעלה ובזה יבשו כל הענפים". דהיינו שע"ז שיבשה חלק ה'נשמה' אז בהכרח שיתבישו גם שאר הבחינות - חלק ה'רוח' וחלק ה'נפש'. ומשמע מזה שענין הכרת שייך גם אצל חלק הנשמה ולא כמוש"כ הנפה"ח הנ"ל. אולם ע"י להלן (שם יט ט) בדברי האוה"ח שיש לומר שמבואר שם כדברי הנפש החיים, אלא שהאוה"ח כתב את הדברים בסגנון קצת שונה מהאופן שבו כתב הנפה"ח את היסוד הנ"ל. וגם מדברי האוה"ח בפרשת אמור (כב יב) משמע, שענין הכרת לא נאמרה אלא על בחינת ה'נפש' של הנר"ן. **מו.** בתניא (א יח) מבואר שהרצון הזה היא נקודת האהבה הטמונה בפנימיותו של כל איש ישראל. דהיינו שהרצון הזה נובע מצד האהבה ולא מצד היראה. אמנם עיין שם להלן (פרק יט) שמבאר התניא את הענין באופן יותר מפורט, ושם כותב התניא שהרצון הזה טמון בנקודת היראה שבאהבה. אולם עדיין צריך לעיין אם דברי התניא עולים בקנה אחד עם דברי הנפש החיים בזה ואכמ"ל בזה. **מו.** הנה בתניא (א יח) משמע שהרצון הזה נמצא בבחינת החכמה (שהיא הדוגה שמתחת לדוגת הכתר) ולא בבחינת הכתר. וכפשוטו, הרי

שהרצון הפנימי הזה אינו תלוי כלל במתן תורה, אלא הרצון הזה הוא מוטבע בישראל מצד נשמתם הקדושה, ואולם מדברי האוה"ח הקדוש מבואר שהרצון הפנימי הזה תלוי במתן תורה.

אמנם לאחר כל מה שנתבאר, הרי שאין כאן קושיא כלל. לפי, שבוודאי שהרצון הזה יסודתו בהררי קודש מצד נשמתם הקדושה של ישראל. אמנם הכח הזה עדיין הי' טמון וגנוז מתחת לזוהמת חטא אדה"ר, ולא הי' הרצון הזה יכול לצאת מן הכח אל הפועל. ורק באמצעות מ"ת יצא הכח הזה מן הכח אל הפועל. ולפיכך כתב הנפה"ח שהמקור והשורש של הכח הזה היא ה'נפש' הקדושה של האדם. ואולם האוה"ח אינו חולק על זה אלא שהאוה"ח בא

שענינה הוא היראה שקבע ד' בנפשות ישראל מח.

ולפי"ז נמצא מבואר שמש"כ האוה"ח שקנתה היראה כו' מקום להיות בתמידות על פניהם, ושמכח היראה הזאת לא מרו ישראל את כבודם כל הימים, הן הן דברי הרמב"ם - וכמו שהסביר הנפש החיים, דהיינו ש[משעת מתן תורה ואילך], הרצון הפנימי של כל ישראל מצד טבע נשמתו הוא לעשות את רצון ד', [לפי שאז יצא הרצון הזה מן הכח אל הפועל].

דברי הנפש החיים הן הן דברי האור החיים הקדוש

טז) ג- ולפי פשוטו הי' מקום להקשות ולומר, שלכאורה דברי הנפש החיים אינם כדברי האור החיים הקדוש. לפי שמדברי הנפה"ח משמע,

שדברי התניא הם דלא כדברי הנפה"ח בזה. אולם עיין בתומר דבורה (פרק ג) שכתב "הנה אל החכמה [העליונה. (עיי"ש לעיל) דהיינו שבאצילות] שתי פנים: הפן העליון הפונה אל הכתר ואין אותם הפנים מסתכלים למטה אלא מקבלים מלמעלה. הפן השני התחתון פונה למטה להשיג בספירה שהיא מתפשטת בחכמתה אליהם". ועיין בעין רואי (תמר ו פרק יב) שמבאר שם הרמ"ק שיש שלשה בחינות בבחינת הכתר: כתר, חכמה, בינה. (ועי"ע עין כל, תמר ב פרק יז). ולפי"ז אולי יש לומר שאין הנפה"ח והתניא חולקים בזה לפי שהנפה"ח מסביר את הדבר באופן כללי והתניא מבאר את הענין באופן יותר מפורט. ולפיכך הנפה"ח כותב שהפינטעלע איד נמצא בבחינת הכתר והתניא כותב שהוא נמצא בבחינת החכמה (שבכתר). [המראי מקומות שבהערה זו נלקחו מהפירוש 'בצל תומר' על ספר תומר דבורה (פרק ב-ג). ואולם אני מודיע בשער בת רבים שאין לי עסק בענינים אלה כלל וכלל. ולכן מוטל על המבין לבדוק את הדברים לראות אם אין בהם טעות גמורה. וכתבתי את זה רק לעורר את לב המעיין ולציין על זה כמה מראי מקומות חשובים בענין הזה]. **מח.** ועפ"י דברי הנפה"ח הנ"ל נבין את דברי השפ"א (פרה תרל"ו) שכתב וז"ל כי לעולם יש נקודה בכל נפש ישראל להשי"ת וע"י התעוררות זאת הנקודה, אף שאינה בתיקון השלימות זוכה לרוח עכ"ל. ודבריו הם ממש כדברי הנפה"ח, דהיינו שהנקודה הזאת - הנמצאת אצל כל אחד מישראל - שאינה נאבדת לעולם, הרי שמקום המצאה היא בחלק ה'נפש' של האדם. והיא איננה נכרתת לעולם כיון שהיא דבוקה לבחינת הרוח. ולפיכך כותב השפ"א שבשעה שהאדם מעורר את הנקודה הזאת הרי שמושפעת לו איזה שום שפע מבחינת הרוח. לפי שהנקודה הזאת מחוברת ומקושרת אל בחינת הרוח, כמפורש בנפש החיים (ב טז בהג"ה), ודו"ק.

לבאר לנו שהכח הזה לא נתגלה - ויצא מן הכח אל הפועל - עד לזמן מתן תורתנו.

ב' תועליות כלליות שהיו לישראל ע"י ביטול זוהמת חטא אדה"ר

(יז) א- נמצא מבואר שהי' לכלל ישראל ב' תועליות כלליות מביטול זוהמת חטא אדה"ר, שהרי נתרבה השפעת הקדושה, ונקבעה בהם יראת השם בפנימיות נפשותם (אוה"ח שמות כ יז). ונבאר אותם אחת לאחת, התועלת הראשונה היא: ריבוי השפעת הקדושה. דהנה נתבאר שהזוהמא שנוצרה ע"י חטא העגל לא היתה מרובה כ"כ כמו זוהמת חטא אדה"ר, והיא גם לא נתפשטה על כל ישראל בשוה, ולפיכך לא נכנסה אל תוך הצדיקים כי אם מעט מזער מזוהמת חטא העגל.

ולכן בגלל התמעטות הזוהמא הרי שיכולה שפע הקדושה להמשיך ולהיות מושפעת באופן מרובה יותר

על כלל ישראל, משום שחציצת הזוהמא - המעכבת את שפע הקדושה מלבוא על ישראל, נחלשה ונתמעטה. הרי שנתבאר לנו תועלת אחת שהי' לישראל לדורי דורות עי"ז שנתבטלה מהם הזוהמא במ"ת, כי עי"ז נפתחו הצינורות, שעל ידם מושפע שפע אור הקדושה על כללות ישראל ונתקדשו ישראל בקדושה עליונה במשך כל הדורות מכח ביטול הזוהמא של אדה"ר מט.

והתועלת השנייה שהי' לישראל מביטול זוהמת אדה"ר הוא, שע"י נקבעה בהם היראה הפנימית, ונתחברה הנפש והרוח חיבור נצחי. ובה נתגלה הרצון הפנימי של כל ישראל - מתחת לשכבת הטומאה שהיתה מכסה אותו - ויצא הרצון הזה מן הכח אל הפועל. ובאמצעות הכח הזה הצליחו ישראל להשאר דבוקים אל ד' יתברך במשך הנסיונות שבכל הדורות, ולזכות לחיי עוה"ב ע"י דביקותם לד'.

מט. ועוד, הרי שהזוהמא של חטא העגל שנכנסה לתוך הצדיקים הרי שהיא היתה מועטת מאד. ולכן אור שפע הקדושה שנמשך אל צדיק לאחר מ"ת, נתרבה לאין ערוך ממה שהי' נמשך אליו לפני מ"ת. ולכן עי"ז נתרבה הקדושה על כל ישראל כי באמצעות הצדיקים מתקדשים כל ישראל. ג. ישראל קדושים (אות י י"א). ואציין כאן שהחת"ס (שו"ת או"ח קפה) מבאר את הרמב"ם באופן שונה לגמרי. לפי שהחת"ס מסביר, שאין כוונת הרמב"ם לומר, שהרצון של כל ישראל לעשות את רצון ד' נובע מצד פנימיות נשמתם, אלא שהוא נובע ממה שקיבלו ישראל את התורה במעמד הר סיני. דהיינו שהרצון של כל ישראל במ"ת הי' לקבל ולקיים את התורה. ולכן זהו רצונו הפנימי של כל ישראל גם עכשיו. ולכן כותב החת"ס שם, שכיון שכלל ישראל לא קיבלו את התורה מרצון במעמד הר סיני, ורק אצל הנס פורים הם קיבלוהו מרצון, לפיכך דינו של הרמב"ם לא נוהג למעשה בנוגע לדינים הכתובים בתורה (עיי"ש), עד הזמן שלאחר הנס של פורים. אמנם האוה"ח מבאר בפירוש, שרצון ישראל לעשות את רצון ד' נובע מפנימיות נשמתם. ולכן לפי האוה"ח דינו של הרמב"ם נוגע לכל ענינים - בלי שום יוצא מן הכלל, מיד לאחר מתן תורה.

ועל ידי הביטול של הזוהמא הזאת נסתלקה חציצה זו לעולם - כי זוהמת חטא העגל היתה מועטת בערך זוהמת חטא אדה"ר, וכמו שנתבאר לעיל (אות יא-יג) - ונתרבה השפעת הקדושה, ונקבעה היראה בפנימיות נפשם לנצח נצחים, וכמו שנתבאר לעיל (אות יז/א). ולכן כתב האוה"ח שביטול זוהמת חטא אדה"ר הוא "יסוד קניית הקדושה בהם לעולם" נא.

חג השבועות הוא כנגד יצחק אבינו

(יח) נמצא מבואר שבמ"ת היו ב' ענינים א- נתנית התורה ב- ניתן לישראל את הכח לקיים את התורה לעולם, ודבר זה נעשה עי"ז שד' יתברך קבע את יראתו בפנימיות נפשם של כלל ישראל באופן שהיא לא תמוש מהם לעולם.

ולפי"ז נוכל להסביר את מה שכתב הטור (או"ח סי' תיז) שחג השבועות הוא כנגד יצחק אבינו. דלפי פשוטו הדבר צריך ביאור, מהו הקשר בין יצחק אבינו למתן תורה.

ולפי דברי האוה"ח יש לומר שהביאור בזה הוא, שכיון שהיסוד שעל ידו תוכל התורה להתקיים אצל ישראל הוא מצד מדת היראה שבהם, לפיכך נקבעה חג השבועות - שבו

ביטול הזוהמא הוא יסוד קניית הקדושה, של כלל ישראל, לעולם

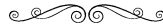
(יז) ב- ולפי"ז נוכל להבין ולהסביר את מש"כ האוה"ח (שמות כ א) "כי הרבה תועליות נמשכו מזה שפסקה זוהמתן וזה יסוד קניית הקדושה בהם לעולם", שביטול הזוהמא מישראל במתן תורה הוא היסוד לכל הקדושה שמושפעת על ישראל עד סוף כל הדורות. וכפשוטו הרי שדבר זה צריך ביאור שהרי ע"י חטא העגל נוצר זוהמא חדשה גדולה מאד. ואם כן איך כתב האוה"ח שביטול זוהמת חטא אדה"ר הוא היסוד לכל קניית הקדושה בישראל לעולם, כיון שהם חזרו והמשיכו על עצמם את זוהמת חטא העגל.

והביאור בזה הוא כנ"ל (אות ח-ט), שזוהמת חטא אדה"ר היתה מונעת את יחוד קוב"ה ושכינתיה. דהיינו שהזוהמא היתה מונעת את החיבור שבין הבחינות העליונות - קוב"ה ושכינת' - של הנפש והרוח, הן בבחינתם העליונה, והן בבחינת התחברותם עם הנר"ן שבאדם. ולכן נתמעטה שפע הקדושה מכח לכלוך החטא שסתם את צינורות הקדושה, ולא היתה יכולה אור השכינה להשפיע ולהאיר כראוי בנפשות ישראל (אוה"ח ויקרא כו יא).

נא. ובענין זה שכתב האוה"ח שמה שקנו ישראל במעמד הר סיני לא נתבטל מהם לעולם, כן מבואר גם בספר שערי הלשם לבעל הלשם (ח"ב ס"ד), וכ"כ השפ"א (ויקהל תרמ"ט ד"ה בפסוק כל), ואע"פ שסגנון דבריו הם קצת שונים מסגנון דברינו, מ"מ היסוד הוא אחד. וע"ע בספר חסד לאברהם (א יג, ז כח), ובספר ישראל קדושים (לר' צדוק הכהן, אות י').

ליראה אתי כל הימים אשר הם חיים
 על פני האדמה ואת בניהם ילמדו".
 ותהא יראת ד' על פנינו אנו וזרעינו
 וזרע זרעינו עם כל ישראל קדושים עד
 עולם אמן סלה.

ניתנה היראה הזאת לישראל, להיות
 כנגד יצחק אבינו שמדתו היא מדת
 היראה יב. ויה"ר שיקויים בנו מאמר ד'
 "ובעבור תהי' יראתו על פניכם לבלתי
 תחטאו", ומה שאמר ד' "אשר ילמדון

נב. ועיין באגרא דפרקא (רמז קעח), מש"כ לענין חלקו של יצחק אבינו בקביעות היראה לתוך שרשם של ישראל. ועיין לעיל (הערה כו), לענין הגדרת הדברים הללו.

לשון קדשו של האור החיים בענין פסקה זוהמתן

פרשת ויחי

הגוף של הצדיק איננו מסריח לאחר מותו והטעם לזה
לצד שישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן (שבת קמו.) נג, ולזה צדיקי
ישראל מאז והלאה לא היו מסריחין אחר מותן נד. (נ ב):

פרשת יתרו

ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי
לי כל הארץ. (יט ה):

באמצעות הדיבור של ד' יתברך, קיבלו ישראל בגדי מלכות

עוד יכוין הכתוב, כו' וזה שיעור הכתוב: אם שמוע, פירוש שמיעה שממנה
תשמעו עוד שמיעות רבות, היא שמיעה בקולי והוא אומרו תשמעו בקולי.
עוד יש לכם תועלת בזה ושמרתם את בריתי כו' על דרך אומרם (שבת קמו.)
ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן. והכוונה היא, כי באמצעות דיבור ד'
להם, בכח בגדי מלכות שנתן להם שהיא נפש אדם נה, ובאמצעות כן תתרחק
הנפש למאוס בגיעולי גויים המתאווים הרע, והוא אומרו ושמרתם את בריתי:

נג. ענין זה של פסקה זוהמתן מבואר בגמ' שבת (קמו.), עבודה זרה (כב:), יבמות (קג:), ובדברי
הזוהר הקדוש (ח"א קנ:; ח"ב צג:). ואציין שמה שמבואר בזוהר (ח"ב צג:) שבמתן תורה זכו בני'
לזה שכל רזי אורייתא נתגלו להם, אין הביאור בזה כמשמעותה הפשוטה - שבנ"י זכו להשיג
את "כל" מה שיש להשיג ולהבין בתורה הקדושה. שהרי בפרשת בהעלותך (קנב.) הזוהר כותב
במפורש, שבמתן תורה כלל ישראל רק זכה להשיג את בחינת ה'נשמה' של התורה הקדושה
אבל בחינת 'נשמתא דנשמתא' של התורה לא נתגלה להם כלל, ורק אדם הראשון קודם החטא
זכה להשיג את החלק הזה של התורה הקדושה. נד. דברי האוה"ח הללו נתבארו בהמדור
בענין הפינטעלע איד (אות יד). נה. הנה עיין היטיב בלשון האוה"ח (שמות כ יז), ובהמדור בענין

סגולת ישראל מכל העמים הוא זה שפסקה זוהמתן

עוד ירמוז למה שאמרו ז"ל (שבת קמו.) ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן. וזו היא סגולתן מכל העמים שלא פסקה זוהמתן¹:

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר. אנכי ד' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים. (כ א, ב):

באמצעות דבר זה שפסקה זוהמתן, נקנית הקדושה בבנ"י לעולם

עוד יכוין באומרו לאמר, כי יש בסדר זה שנדברו בו הדברים מעלה ורוממות לישראל, על דרך אומרו (דברים כו יח) וד' האמירך וגו'. כי הרבה תועליות נמשכו מזה שפסקה זוהמתן. וזה יסוד קניית הקדושה בהם לעולם².

אין הקב"ה מייחד שמו על הנבראים בחייהם

עוד יתבאר הכתוב על דרך אומרם ז"ל (תנחומא תולדות ז) שאין הקב"ה מייחד שמו על הנבראים בחיים חיותם, משום 'הן בקדושו לא יאמין' (איוב טו טו). ולזה לא ייחד שמו על אברהם לומר עליו 'אלקיך' אלא אחר מותו.

הפינטעלע איד (אות ד-ז), ח א-ב). ולפי מה שנתבאר שם בדברי האוה"ח אולי נוכל בס"ד להציע הסבר במה שכתב האוה"ח, ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן. והכוונה היא, כי באמצעות דיבור ד' להם, בכח בגדי מלכות שנתן להם שהיא נפש אדם, ובאמצעות כן תתרח הנפש למאוס בגיעולי גויים המתאווים הרע. הנה מבואר בספה"ק שמדת המלכות הוא כינוי לשכינה, וכמו שרמז האוה"ח (ויקרא ז לו, כו יא) לזה. וזה לשונו השכינה [ש] היא בחינת כנסת ישראל - כנסת ישראל שהיא כללות הנשמות. ולעיל נתבאר (מהנפש החיים) שהבחינה העליונה של 'נפש' האדם היא בחינת השכינה. ובאמצעות הסרת הזוהמא, נתחברה הבחינה העליונה הזאת - בחינת השכינה, עם חלק ה'נפש' הנמצא בתוך גוף האדם. ובה נתגלה הרצון הפנימי של כל אחד מישראל והוא יצא מן הכח אל הפועל. ולפי זה יש לומר שהדברים הללו מפורשים בדברי האוה"ח וזהו ההסבר בדברי האוה"ח הללו. דהנה שיטת האוה"ח היא שהסרת הזוהמא נעשית עי"ז שבנ"י שמעו את הדיבור של ד' מפי ד' בכבודו ובעצמו. ולכן כותב האוה"ח שבאמצעות דיבורו של ד' הוסרה הזוהמא, ועי"ז זכו ישראל לבגדי מלכות - בחינת השכינה, שהיא נפש אדם. דהיינו שעל ידי הסרת הזוהמא הם זכו לזה שהבחינה העליונה של הנפש שלהם, בחינת השכינה, נתחברה עם הבחינה התחתונה של הנפש שהוא החלק של הנפש הנמצא בתוך גופם. ולכן ממשיך האוה"ח וכותב, ובאמצעות כן תתרח הנפש למאוס בגיעולי גויים המתאווים הרע. לפי שעל ידי התחברות בחינת העליונה הזאת (בחינת השכינה) אל נפשותם, נקבעה היראה בנפשותם לעולם, וכמו שכתב האוה"ח (שמות כ יז), כי בעקירת הזוהמא מהם, הנה קנתה היראה שהיא שכינתו יתברך מקום להיות בתמידות על פניהם. ודו"ק. נו. עיין בהמדור בענין הפינטעלע איד (אות ד-ז), שנתבאר באריכות שפסיקת הזוהמא נעשית רק לבנ"י באמצעות עבודת האבות, שיעבוד מצרים, ומתן תורה. נו. דברי האוה"ח הללו מבוארים בהמדור בענין הפינטעלע איד (אות ז א-ב).

**במתן תורה ד' הפריד את הזוהמא מבנ"י
בכדי לייחד את שמו עליהם בחייהם נח**

הוא אומרו וידבר אלקים את כל הדברים האלה, פירוש בתגבורת הדיבור כמו שפירשתי, דברים שאין האוזן יכולה לשמוע. והטעם הוא לאמר להם אנכי ד' אלקיך, פירוש לייחד שמו על כל אחד ואחד מהם לומר לו אלקיך. אשר על כן השמיעם את קולו לייסרם - להפריד מהם הזוהמא, ובזה יהיו ראויים לומר כן.

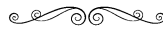
**לפי דברי הגמ' האומרת שפרחה נשמתם,
מבואר שבמ"ת לא ייחד ד' את שמו על בנ"י בחייהם**

ולדברי רבותינו ז"ל (שבת פח:) שאמרו שפרחה נשמתם, נמצאת אומר כי כשייחד שמו עליהם הי' זמן יציאת נשמה, אז אמר לכל אחד מהם אלקיך. והגם שהיו בחיים ושמעו גם כן 'לא יהי' לך' וגו', לא יתייחס לה איחור, כי הכל אמר ד' בדיבור אחד ולא קדמה אפילו אות לחברתה. (כ א):

נח. כן משמע מדברי האוה"ח כאן, שכיון שפסקה זוהמתן לפיכך הי' שייך ענין זה שד' ייחד שמו עליהם בחייהם. ולכן כותב האוה"ח להלן בסמוך, שלפי דברי רבותינו האומרים שיצתה נשמתן, שוב אין צורך לומר שד' ייחד את שמו עליהם בגלל זה שפסקה זוהמתן. כיון שלפי דברי רבותינו הרי שבנ"י היו בגדר של 'מתים' בשעה שד' ייחד את שמו עליהם. ומבואר מזה שהענין של פסקה זוהמתן הכשיר את ישראל להיות ראויים לזה שד' יהא מייחד את שמו עליהם אפילו בחיים חיותם. אולם יש קצת מקום עיון בזה מדברי האוה"ח בפרשת ואתחנן (ד י), וזה לשונו "ופירשתי בפרשת יתרו (כ א) שפסיקת זוהמתן היתה באמצעות גבורות דברי אלקים עד שיצתה נשמתם. וזהו הסרת זוהמא מהם" (וכ"כ האוה"ח בדברים לג ג). ומשמע מדברי האוה"ח הללו שהסרת הזוהמא מהם היתה באמצעות מיתתם. ולפי זה אין לומר שהסרת הזוהמא מהם, הכשירה אותם לזה שד' יהא מייחד את שמו עליהם בחייהם, שהרי הפרדת הזוהמא רק נעשית על ידי מיתתם. והנה לענין מה שכתב האוה"ח **ופירשתי בפרשת יתרו כו'**, יש להסתפק אם כוונת האוה"ח הוא, לענין זה שפסיקת הזוהמא נעשית ע"י שמיעת הדיבור של ד' יתברך, או שכוונת האוה"ח הוא גם לענין זה שהסרת הזוהמא נעשית באמצעות דבר זה שיצאה נשמתם. ואם נאמר שכוונת האוה"ח הוא כהצד השני הנ"ל, צריך לפרש את דברי האוה"ח (הללו) בפרשת יתרו כך: שלולא דברי הגמ' (שבת פח:) האומרת שיצתה נשמתם, הי' אפשר לומר שפסיקת הזוהמא נעשית - ע"י הדיבור של ד' יתברך - כשהם היו עדיין בחיים. אולם כיון שבגמ' מבואר שיצתה נשמתם ע"י הדיבור של ד', א"כ צריך לומר שפסיקת הזוהמא נעשית ע"י שיצתה נשמתם. והיינו שהאוה"ח מחדש שפסיקת הזוהמא נעשית ע"י שהם שמעו את הדיבור של ד' יתברך מפי ד' בכבודו ובעצמו. וכיון שבגמ' מבואר שיצתה נשמתם על ידי הדיבור הזה, אם כן הרי מבואר מזה שפסיקת הזוהמא - שנעשית ע"י דיבורו של ד' - לא אירעה להם בשעה שהם היו עדיין חיים. וגם מבואר מזה שכוונת ענין פסיקת הזוהמא על ידי דיבורו של ד' היינו שהזוהמא נפסקה מהם באמצעות מיתתם. ולאחר העיון יותר נראה לבאר את כוונת האוה"ח כהצד הזה דהיינו כהצד השני הנ"ל. ולפי זה אין שום קושיא וסתירה מדברי האוה"ח בפרשת יתרו (כ א) לדברי האוה"ח בפרשת ואתחנן (ד י) ובפרשת וזאת הברכה (ג א), לפי שהאוה"ח סובר שלא פסקה מהם זוהמתן עד מיתתם. ולפי זה נמצא מבואר, שבמתן תורה ד' לא ייחד את שמו על בנ"י בעודן בחיים.

ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים ובעבור תהי' יראתו על פניכם לבלתי תחטאו. (כ"ז):

על ידי זה שפסקה זוהמתם נקבעה היראה בלבם של ישראל לעולם אל תיראו. פירוש שידבר עמכם עוד, כי לבעבור וגו', וכבר עשה ד' מחשבתו הטובה ועשה אתכם נס שהם מובדלים לטובה כי פסקה זוהמתם באמצעות דבר אלוקים. וגם טעם שני, ובעבור תהי' וגו' פירוש^{נט}, כי בעקירת הזוהמא מהם, הנה קנתה היראה שהיא שכינתו יתברך מקום להיות בתמידות על פניהם^ס, כי צלם אלוקי אשר יצר ד' את האדם בצלמו חזר לקדמותו^{סא}. והרווחת שני דברים אלו הוא^{סב}, לבלתי תחטאו כי כל מי שיש לו בשת פנים שהיא יראתו האמורה, לא במהרה הוא חוטא:

פרשת כי תשא

הסיבה לזה שהאדם חייב למות הוא משום שיש בו זוהמא

ונראה כי קודם שעבדו עבודה זרה, פסקה זוהמתן כמאמרם ז"ל (שבת קמו.), ולזה עשה ד' להם משפט כתוב 'חרות על הלוחות' (לב טז) - חירות ממלאך המות (שמו"ר לב א.). כי כלום מיתה זו למה, לצד הפרדת הזוהמא^{סג}, אלו כבר פסקה זוהמתן.

אע"פ שע"י חטא העגל חזרה הזוהמא לשכון בבנ"י מ"מ הזוהמא הזאת לא היתה מרובה כ"כ כמו הזוהמא שנוצרה מחטאו של אדה"ר סד

ולזה כשעשו את העגל הרי זוהמת החטא דבקה בהם, ומעתה צריכים למלאך המות^{סה}. והגם שלא חזרה הזוהמא ממש על ידי העגל לכמות שהיתה

נט. הסבר דברי האוה"ח הללו, באופן כללי, מבואר בהמדור בענין הפינטעלע איד (אות ח/א).
 ס. דברי האוה"ח הללו של הנה קנתה היראה שהיא שכינתו יתברך מקום להיות בתמידות על פניהם, מבוארים בהמדור בענין הפינטעלע איד (אות ח (א)-ב). סא. דברי האוה"ח הללו של כי צלם אלוקי אשר יצר ד' את האדם בצלמו חזר לקדמותו, מבוארים בהמדור בענין הפינטעלע איד (אות ט). סב. דברי האוה"ח הללו מבוארים בהמדור בענין הפינטעלע איד (אות יז א-ב). סג. דברי האוה"ח הללו הובאו בהמדור בענין הפינטעלע איד (אות יד). [וע"ע בקטע של "אליהו לא מת - איך זכה לזה"]. סד. דברי האוה"ח הללו נתבארו בהמדור בענין הפינטעלע איד (אות יא-יג, יז (א)-ב) סה. עיין בהמדור בענין הפינטעלע איד (אות יד) בזה.

קודם קבלת התורה אף על פי כן כו' אין דין זה להם עוד שיהיו בני חורין ממלאך המות ומשיעבוד מלכיות. (לב יט):

פרשת ואתחנן

יום אשר עמדת לפני ד' אלקיך בחרב, באמר ד' אלי הקהל לי את העם ואשמעם את דברי, אשר ילמדון ליראה אתי כל הימים אשר הם חיים על האדמה, ואת בניהם ילמדו. (ד י):

הזוהמא פסקה מישראל באמצעות שמיעת הדברות מפי ד' בכבודו ובעצמו ואשמעם את דברי וגו' ליראה אתי כל הימים. יתבאר על דרך אומרם ז"ל (שבת קמו.) ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתן. ופירשתי בפרשת יתרו (כ א) ^{סו} שפסיקת זוהמתן היתה מאמצעות גבורות דברי אלוקים ^{סז} עד שיצתה נשמתם. וזהו הסרת זוהמא מהם. והוא מאמר ואשמעם את דברי, פירוש עשרת הדברות שבאו בגבורות דכתיב (שם) 'וידבר אלקים את כל הדברים'.

הסיבה לזה שכלל ישראל נשאר נאמנים לד' ולתורתו במשך כל הדורות, הוא משום שפסקה זוהמתן במתן תורה

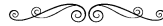
וטעם שעשיתי זה ליראה אתי כל הימים, באמצעות הפסק זוהמתן מהם, שהוא המונע את האדם מלירא את ד'. וזה סיבה שישראל לא מרו את כבודם, וסבלו כמה צרות ימים רבים אין מספר ועל משמרת יראת ד' עומדים. כי פסקה זוהמתן וטבע נפשם ליראה את ד', כי כל שאין זוהמא מبدלת בינו לבין ד' מטבעו לירא ד' הנכבד ברוך הוא ^{סח}:

סו. עיין לעיל (הערה נח) שם נתבארו דברי האוה"ח הללו. **סז.** הנה שיטת האוה"ח היא שפסיקת הזוהמא נעשית עיי"ז שכלל ישראל שמעו את הדברות מפי ד' יתברך בכבודו ובעצמו. אולם יש בזה עוד כמה שיטות להסביר את האופן שבו פסקה הזוהמא מכלל ישראל. דהנה מהרמח"ל (מאמר החכמה על ר"ה) משמע שפסיקת הזוהמא נעשית על ידי הקולות וברקים וקול השופר שהם שמעו במעמד הר סיני. ובבן יהוידע (שבת קמו.) מבואר שפסיקת הזוהמא נעשית על ידי האש הגדולה עיי"ש. ור' צדוק הכהן (ישראל קדושים אות י) כותב שפסיקת הזוהמא נעשית על ידי הענין של כפה עליהם הר כגיגית. **סח.** דברי האוה"ח הללו נתבארו בהמדור בענין הפינטעלע איד (אות ג-ז, י).

מן השמים השמיעך את קלו, ליסרך, ועל הארץ הראך את אשו הגדולה, ודבריו שמעת מתוך האש. (ד לו):

**העברת הזוהמא נעשית על ידי שמיעת שתי הדברות הראשונות
מפי ד' יתברך בכבודו ובעצמו**

שתי דברות שהם 'אנכי' ו'לא יהי' לך' הגיעו הדברים לישראל, מד' להם בכח הדברים ובתגברתם. וכנגדם אמר מן השמים השמיעך את קולו. והטעם **ליסרך**, פירוש למרק זוהמתך. זה ה' סיבה להעברת מהם כל זוהמא כמו שכתבנו כמה פעמים:

פרשת וזאת הברכה

אף חבב עמים כל קדשיו בידך והם תכו לרגלך ישא מדברתיך. (לג ג):

**במעמד הר סיני הזוהמא רק נפרדה ונפסקה מכלל ישראל
אבל היא לא נפרדה מן הגרים**

ואומרו והם פירוש עם ישראל שבהם הוא כל עיקר המאמר, יש להם הפרש להתגדר על קדושו של הבאים מן שאר הגוים [פי' הגרים], שישראל **תכו לרגליך**, פירוש כאומרם ז"ל (שבת קמו.) ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתם. וזה ה' מצד מה שתכו פירוש נתמרקו על ידי כח הדיבור המופלא ששמעו דברי האלקים, ואמרו ז"ל (שבת פח:) שיצאה נשמתם כרמוז בפסוק (שיה"ש ה ו) 'נפשי יצאה בדברו', ובזה פסקה זוהמתו. מה שאין כן הגרים שהגם שיתקבלו כאחד שבטי ישראל, לא פסקה זוהמא מהם כידוע מדבריהם (זוהר ח"ג יד:):

מפתח ענינים מפורט

הפגם של חטאו של אדה"ר ה' נורא מאד כיון שהוא חטא בהיכלו של מלך, בגן עדן **סג בהערה לו**
עד התיקון השלם עדיין נמצא באדם חלק רע מצד חטאו של אדה"ר. **הערה מג** (דף סו ד"ה והנה) על ידי עשיית חטא הדומה לחטאו של אדה"ר מתעוררת זוהמת חטאו של אדה"ר **הערה מג** (דף סז ד"ה וכו)

אומות העולם

למה הסכים ד' לטענתם של אומות העולם שהם אינם יכולים לקבל על עצמם את התורה ... **ז**
הסבר הטענה של עשו, ישמעאל, ועמון ומואב, שבגללו הם נמנעו מלקבל את התורה **ז-ו**
כשד' הציע לאומות העולם את התורה, האם היתה קיימת להם אפשרות אמיתית, להתעלות ממדרגתם השפילה ולהיות נכללים בתוך בנ"י **ז וע"ע יג**
ד' רק הציע את התורה לאומות העולם בכדי לסלק מעליו את טענתם - שאילו ה' ד' מציע להם את התורה הם היו מקבלים אותה **יג**
אפילו אם האומות העולם היו מקבלים על עצמם לקיים רק מצוה אחת של התורה, הם היו מקבלים שכר על הקבלה ההיא **יג**
העכו"ם שעשה מצוה "לא יעשה מעשיהם רועם" (אזה"ח) בעולמות העליונים ובתיקון הבריאה **לד**
הסבר הענין בזה שהעכו"ם אינם יכולים לעורר את המקור והשורש העליון של המצוות **לד בהערה ט**
מעשיהם של העכו"ם משפיע על השר שלהם **לד בהערה ט**

אליהו הנביא

אליהו זיכר את גופו באופן נפלא עד שגופו נתהפך להיות דבר רוחני **כו**
אליהו עלה לשמים בחיים והניח את גופו אצל גלגל החמה **כו**
כשאלהו חוזר אל עוה"ז הוא חוזר ומתלבש עם הגוף שלו, שהוא הניח בגלגל החמה **כו**

חג השבועות

אברהם אבינו

אברהם סילק את הזוהמא עד שהאירה לתוכו אור נשמתו כראוי **נה**
אברהם אבינו הפריד את הזוהמא שמנעה את אור התורה מלרדת אל העוה"ז **נה-נו**
ביאור הענין שהב' אלפים תורה התחילו בימי אברהם אבינו **נה**
ד' הבטיח לאברהם "שיהא ממנו נקודה בכל איש ישראל אשר הוא יתברך מגין עליה שלא יוכל לקלקל אותה" (חידושי הרי"ם) **נה בהערה כב**
על ידי המילה האירה אור נשמתו של אברהם בכל רמ"ח איבריו **נו בהערה כד**
ד' יתברך לא ייחד את שמו על אברהם בחייו לפי שה' בקדושתו לא יאמין' **עד**
וע"ע בערך מלאכים

אדם הראשון

נשמתו

אליהו הנביא זכה להשיג את "רוח האצילות של אדה"ר" (שער הגלגלים) **כז**
כל הנשמות הקדושות היו תלויים וכלולים בנשמתו של אדה"ר **נד**
קודם החטא אדה"ר זכה שתיכנס לתוך גופו גם חלק היחידה של הנר"ן ח"י **סב-סג**

חטאו

כל אדם צריך למות בגלל חטאו של אדה"ר **כו, סה**
באמצעות חטאו של אדה"ר נתפשטה הזוהמא על כל נשמות הקדושה **נד**
אם חטאו של אדה"ר יצר זוהמא שחצץ על אור הנשמה א"כ למה לא תתהווה זוהמא כזאת גם מהחטאים של בנ"י **סא-סב** (אות יא) **וע"ע אות יב** (א-ב) **יג**

בגן עדן התחתון תהא הנאת האדם על ידי חוש הריח **כז-כו**
 בגן עדן העליון תהא הנאת האדם ע"י חוש הראי' **כז**
 רק ע"י לימוד התורה או החזקתה יוכל האדם לראות את השכינה בגן העליון **כז**
 התורה והמצוות שהאדם עושה בעוה"ז הם המזון של הנשמה בעולם העליון, בגן עדן ... **מז**
 על ידי עשיית מעש"ט בעולם הזה האדם נוטע נטיעות באדמת גן עדן **מז**
 השגת המדרגה שאין למעלה ממנה-בגן עדן, היא אך ורק על ידי לימוד התורה **מז**

ד' יסודות

הד' יסודות משתלשלים מהד' אותיות של השם הוי"ו ב"ה (אוח"ח ויקרא יז יד) **לא בהערה ז**
 בהעשר מכות לא נעשה שינוי בעצמיותם של הד' יסודות דהיינו שלא נשתנה יסוד אחד ליסוד אחר **לו**
 במי מריבה ד' ביקש ממשע לשנות את הטבע של יסוד הדומם - הסלע, ולהפכו ליסוד המים **לו**

האבות הקדושים

כל אחד מהאבות תיקן בחינה מסויימת מחטאו של אדה"ר **נו**
 השורש והעיקר של האילן של כלל ישראל הם האבות הקדושים **נו**
 האבות פעלו שאור הנשמה תאיר לתוך נפשות בני ישראל באופן מרובה מאד **נו**

השראת השכינה

השראת השכינה שהיתה אצל הר סיני היתה מרובה יותר מהשראת השכינה שנמצאת בבית המקדש **י'**
 השראת השכינה שהיתה אצל הר סיני היתה שוה להשראה שהיתה במשכן **יא**
 השראת השכינה שנעשית ע"י עבודתו של הכהן גדול בקודש הקדשים, היא מרובה יותר מהשראת השכינה שאירעה ביום השמיני למילואים **יא בהערה ג**

ההסבר של האריז"ל בהאופן שבו זכה אליהו לזכך את גופו **כז-כו**
 העוה"ז לא ה' יכול לסבול את קדושת נשמתו של אליהו ולכן הוא עלה לשמים (זוהר) **כז**
 אליהו הנביא זכה להשיג את "רוח האצילות של אדה"ר" (שער הגלגולים) **כז**
 האם זיכרון גופו של אליהו נעשה ע"י לימוד התורה או ע"י נשמתו הקדושה. ביאור הענין **כז-כח**

ביאור הפסוקים

ביאורו של האוה"ח בפסוק של "אהבת כלולתיך" **ח**
 הסבר ענין הרקידה של ההרים לפי דברי המפרשים **יב**
 הסבר ענין הרקידה של ההרים לפי דברי האוה"ח **יב**
 ביאור הפסוק של "בעב הענן" **יג-יד**
 ביאור דברי הפסוק של "כי ד' אלקיך אש אוכלה הוא" **יד**
 ביאור ענין הפסוק של "כי נר מצוה ותורה אור" לענין עליית נשמת האדם לעולם העליון ... **כט**
 ביאור ענין זה שהלוחות נכתבו "באצבע אלקים" **טו**
 ביאורו של המפרשים בענין של "ותורתך בתוך מעי" **ל**
 הסבר דברי הפסוק של "וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל" **לח**
 ביאור דברי הפסוק של "כי שם ד' אקרא הבו גדל לאלקיננו" **מו בהערה יד**

גלות וגאולה

אריכות הגלות גורם לכמה אנשים רפיון באמונה **לא**
 כדי להגאל מהגלות הרביעית "צריך שיהא ביד ישראל מצות עסק התורה" (אוה"ח) **לח-לט**
 הגאולה העתידה תהא בזכות משה רבינו ... **לט**

גן עדן

צריך אור גדול לעיני כל ישראל כדי שיוכלו ליהנות מזיו השכינה למעלה (לשון האוה"ח) **לה**

יראה

הסיבה לזה שד' הפריד מישראל את זוהמתם הוא בכדי שיקויים בהם הענין של "ליראה אתי כל הימים" נב וע"ע נג (אות ד/א) באמצעות עקירת הזוהמא נקבעה היראה בנפשות כל ישראל לעולם נג 'גבורה' היא בגמטריא 'יראה' נט בהערה לב בכל מקום שיש שלמות, שהוא היחוד, שורה היראה (ראשית חכמה) ס היראה היתה קבועה בהבחינה העליונה של נפשות ישראל עד לזמן מתן תורתנו סא בחינת הכתר של ה'נפש' ענינה "רצון הפנימי המכתיר נפש מישראל מצד היראה" (לשון הנפש החיים) סח

כוחות הטומאה וטומאת מת

אין לכח הטומאה שום חיות מעצמה ל כח הטומאה נקרא 'מות', והקדושה נקראת 'חיים' ל-לא הסבר הענין שהרשעים, אפילו בחייהם, קרויים מתים לא לפי שבמשך חייו של איש מישראל היתה בו הרבה קדושה, לפיכך החיצונים מתדבקים בגופו, באופן מרובה לאחר מיתתו מח-מט כיון שהמלאך המות 'שוחט' את האדם עם חרבו הפגומה לפיכך גוף האדם נעשה כנבילה ומטמא במגע מח-ג הסבר הטעם לזה שגופו של ישראל מטמא בטומאת אוהל מח-מט

כלל ישראל

הסבר הטעם לזה שד' צוה את ישראל להתדבק בהרמ"ח מ"ע ולהתרחק מהשס"ה ל"ת ו הסבר הטעם לזה שכל ישראל עריבים זה לזה ח יש לכל אחד מישראל חלק בתורה, שרק יכולה להתגלות על ידו ח מזה שיתרו זכה שתיכתב פרשה בתורה על ידו, אנו למידים שד' לא בחר בנו בגלל חכמתנו ט למה בחר ד' בבנ"י, שהם יהיו לו לעם ט למה לא רצו בנ"י לקבל את התורה שבעל פה תיכף ומיד בהר סיני' יב

מדברי האוה"ח קצת משמע שהשראת השכינה שנעשית, כל שנה ושנה, ע"י עבודתו של הכהן גדול בקודש הקדשים, היא מרובה יותר - אפילו מהשראת השכינה שאירעה במעמד הר סיני, במתן תורה יא בהערה ג כשד' הוריד את שכינתו להתחתונים נתקיים בזה הענין של 'מעלין בקודש' לא-לב

חטא העגל

רק אחרי שמושה ראה את העגל אז הוא שתפס משה את הלוחות בידיו יח הקדושה לא סרה מהלוחות - כשבנ"י ישראל עשו את העגל, עד לאחר שמושה (והלוחות) ראו את העגל יח הרבה אנשים מישראל לא לקחו חלק בחטא העגל, ובפרט הצדיקים שלא ה' להם שום שייכות לחטא העגל סג-סד הסיבה לזה שחטא העגל לא יצר זוהמא כזאת שתחשיך את היראה שבנשמת בנ"י סג-סד זוהמת חטא העגל נתפשטה כפי בחינת השייכות שה' לאדם בחטא העגל סד בכל צדיק יש זוהמת חטא העגל (נועם אלימלך) סה בהערה מ כאשר חטאו (ישראל) בעגל חזרו להמשיך עליהם ערלת הנחש (ראשית חכמה) הערה מג (דף סו ד"ה ולכן) כי כל הטומאות באים על ידי חטא העגל (לשון השפ"א) הערה מג (דף סו ד"ה ובאמת השפ"א) חטא העגל ה' דומה לחטאו של אדה"ר בהרבה ענינים הערה מג (דף סו ד"ה ואולי) על ידי חטא העגל חזרה ונתעוררה זוהמת חטאו של אדה"ר הערה מג (דף סו ד"ה ואולי)

יחוד קוב"ה ושכינתו

לימוד תורה לשמה היינו שלומדים עם הכוונה של ליחוד קוב"ה ושכינתו. (ולפי ביאורו של המאור עינים (ישמח לב, שבת לא). בענין של ייחוד קוב"ה, הרי שהיסוד הזה מבואר בדברי הב"ח (או"ח סי' מז) מז בהערה יד

יצחק אבינו

הסבר דברי הטור שכתב שחג השבועות הוי כנגד יצחק אבינו עא-עב

הקדושה לא סרה מהלוחות - כשבנ"י ישראל
עשו את העגל, עד לאחר שמשו (והלוחות) ראו
את העגל יח

לשונות האוה"ח הקדוש

אין חידוש שלא ידעו משה כ
לא דיבר ד' עם משה אלא דברי תורה שמסר
לישראל כא
התורה היא "זכה וברה יסוד הקדושה והטהרה
ורוחניות הרוחניות" כג
כי בחינת הנשמות הקדושות הם בחינת אור
התורה ובעל נפש הוא בעל תורה כז-כח
דע כי בחינת הנשמות אשר נטע ד' בעמו הם
אותיות התורה כידוע לידועי חן כח
כי ע"י עסק התורה יתייחס להם (לישראל) שם זה
של קדוש כח
כשירבה להשחית, תשחת תורתו וידעך נרה
ותיהפך שליתו על פניו רחמנא לצלן ל
ולזה כשאדם אוכל דבר מותר כאילו נהנה מאור
עליון ממאורי אור התורה לא
התורה נקראת 'אור' כי "באמצעותה יגדל כח
אור עינינו" לה
צריך אור גדול לעיני כל ישראל כדי שיוכלו
ליהנות מזיו השכינה למעלה לה
אורה של ארץ ישראל מחכים ומטהר
הנפש לח
כי כשהצדיקים עוסקים בתורה ומתמידים בה
אין להם עמל בעסק התורה, שאדברה היא
נותנת לו גבורה מא
וזו תקרא תורה לשמה, לגדל ולפאר שם
כבודו מה
אין תקוה ליניצל מהיצר, ע"י עסק [אחר] זולת
התורה מה-מו
ודע כי שם הוי"ו יתייחס אליו כינוי
התפארת כידוע, ושם אדנות יתייחס אליו כינוי
הכבוד מו בהערה יד
בחינת השכינה תתכנה בשם
אדנות מו בהערה יד
האדם צריך "שילמוד תורה בשמחה" מח
ביאור דברי האוה"ח שכתב שבמתן תורה "קנתה
כו' שכינוי יתברך מקום להיות בתמידות על
פניהם" נט

ההגדרה של טהרתם של ישראל בהשבעה
שבועות שלאחר יציאת מצרים ... כד בהערה ו
רק בנ"י יכולים לעורר את השורש העליון של
המצוות לד
הסבר הענין בזה שבנ"י יכולים לעורר את
השורש העליון של המצוות לד בהערה ט
תכליתו של כל איש מישראל בעוה"ז, הוא
להגביר את כח הנשמה על כח הגוף לד
מצד הנשמה הקדושה שבהם, יש לבנ"י את
היכולת להפך את הגוף לדבר רוחני לה
כשעונותיהם של ישראל גורמים למיתת
הצדיק הם צריכים לתת כופר נפש כדי להתכפר
על זה לט
כשהצדיק מת בעוונותיהם של ישראל, ד' רוצה
שבנ"י יתנו את כופר נפשם תיכף ומיד לט
כלל ישראל, בעצמיותם אינם שייכים לעוה"ז
לפי שמהותם הוא מהות של 'בן עוה"ב' מג
כשאיש מישראל נפטר, עיקר הקדושה שהיתה
בו עוזבת, ורק נשארים בגופו קצת רשמי
קדושה מח וע"ע מט-ג
זכיית בנ"י בעוה"ב, מיוסדת ונובעת מצד
נשמתם הקדושה נד
יש ס' רבוא ענפים באילן הטוב והם הס' רבוא
נשמות של כלל ישראל נו
במתן תורה, האם ייחד ד' את שמו על ישראל
בחייהם עה בהערה נח

לוחות

עצמיות הלוחות נחצבו מתחת כסא כבודו
יתברך יד
ביאור ענין זה שהלוחות נכתבו "באצבע
אלקים" טו
למה היו הלוחות חלולים במקום האותיות טו
למה כתוב "חרות" על" הלוחות" ולא כתיב חרות
"בתוך" הלוחות טו, וע"ע יז
מה"אצבע אלקים" נוצר חפצא של אור
דקדושה יז
כשמשוה ירד מהר סיני הוא לא ה' אוחז
בהלוחות יח
רק אחרי שמשוה ראה את העגל אז הוא שתפס
משה את הלוחות בידיו יח

מצוות

עשיית מעשה טוב מעורר את שורש הטוב שלמעלה וכן להיפך רחמ"ל ה
הסבר הטעם לזה שד' צוה את ישראל להתדבק בהרמ"ח מ"ע ולהתרחק מהשס"ה ל"ת ו
השורש של כל המצוות עשה הוא הדיבור של "אנכי ד' אלקיך" טז
כל מצוה ומצוה יש בה סודות נעלמים כא
על יד עשיית המצוות שורה על האדם קדושת שם הוי' כח

משה רבינו

במתן תורה ד' נתן למשה רבינו כוחות מיוחדים בכדי שהוא יהא יכול להיכנס לתוך קדושת הענן י
האם משה עלה אל ראש ההר, במתן תורה י
כשמשה ירד מהר סיני הוא לא הלי' אוזן בהלוחות יח
רק אחרי שמשה ראה את העגל אז הוא שתפס משה את הלוחות בידיו יח
הקדושה לא סרה מהלוחות - כשבנ"י ישראל עשו את העגל, עד לאחר שמשה (והלוחות) ראו את העגל יח
האמונה בזה שמשה הוא עבד ד', נתאמת לבנ"י כבר לפני מתן תורה יט
רק במעמד הר סיני נתאמת לבנ"י שמשה רבינו הוא נביא לד' יט
אין חידוש שלא ידעו משה כ
שער נ' לא נתגלה למשה רבינו יט
לא נתגלה למשה היכן רמוז בתורה שבכתב, כל דברי התורה שבעל פה כ
משה רבינו שהה בהר במשך מ' יום בכדי ללמוד את כל הארבעים חלקי התורה כ
לא דיבר ד' עם משה אלא דברי תורה שמסר לישראל כא
ביאור דברי המשנה של "משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע" כא
במי מריבה ד' ביקש ממשנה לשנות את הטבע של יסוד הדומם - הסלע, ולהפכו ליסוד המים לו
הגאולה העתידה תהא בזכות משה רבינו ... לט

ביאור דברי האוה"ח שכתב שבמתן תורה "צלם אלוהי אשר יצר ד' את האדם בצלמו חזר לקדמותו" ס
ביאור דברי האוה"ח שכתב "כי הרבה תועליות נמשכו מזה שפסקה זוהמתן וזה יסוד קניית הקדושה בהם לעולם" עא
ביאור דברי האוה"ח שכתב "בגדי מלכות כו' שהיא נפש אדם" עג בהערה נה
השכינה [ש] היא בחינת כנסת ישראל - כנסת ישראל שהיא כללות הנשמות עג (עד) בהערה נה

מיתה ועיכול בקבר

כל אדם צריך למות בגלל זוהמת חטאו של אדה"ר כו, סה
הטעם לזה שהגוף צריך להתעכל בקבר ... סה
ביאור דברי הגמ' האומרת שארבעה אנשים מתו בעטיו של נחש סה בהערה מג

מלאכים

הגוף של המלאכים שבאו לאברהם ה' חפץ רוחני כב
מה היתה כוונת אברהם אבינו באומרו להמלאכים "יקח נא מעט מים" כב
הגוף של המלאכים ה' מחלק הדק שבעולם העשיי' כב בהערה ה

מעמד הר סיני

במעמד הר סיני, בני ישראל היו ככלה בזמן חופתה ז
כל ישראל אמרו 'נעשה ונשמע' ביחד, וברגע אחד ממש ז
האם אמירת 'נעשה ונשמע' נעשית במעמד הר סיני או קודם לכן ח, הערה ב
איזה פסוק בתורה (חוץ משמות כד ז) מלמדינו שבנ"י אמרו 'נעשה ונשמע'. שיטת האוה"ח בזה ח בהערה ב
רק במעמד הר סיני נתאמת לבנ"י שמשה רבינו הוא נביא לד' יט
וע"ע בערך השראת השכינה, ובערך מתן תורה

השלשה בחינות העליונות של הנר"ן הם
 "קוב"ה, שכינת', אם הבנים" נט
 האם משה רבינו זכה לזה שחלק ה'יחידה' של
 הנר"ן ח"י תיכנס לתוך גופו סב בהערה לד
 לפני חטאו, אדה"ר זכה לזה שגם בחינת
 ה'יחידה' תיכנס לתוך גופו סב-סג
 במתן תורה לא זכו ישראל שתיכנס
 לתוך גופם חלק ה'יחידה' של הנר"ן
 ח"י סב-סג, הערה לה, וע"ע נז בהערה כט
 בכל בחינה של הנר"ן ח"י יש י' חלקים סז
 הסבר אופן ההתחברות של בחינת הנפש
 לבחינת הרוח ובחינת הרוח לבחינת
 הנשמה סז-סח
 ענין העונש של כרת רחמ"ל, שייכת רק לבחינת
 ה'נפש' סח, הערה מה
 בחינת הכתר של ה'נפש' איננה נכרתת מצד
 התדבקותה לבחינת הרוח סח-סט
 בחינת הכתר של ה'נפש' ענינה "רצון הפנימי
 המכתיב נפש מישראל מצד היראה" (לשון הנפש
 החיים) סח
 יש ג' בחינות בבחינת הכתר: כתר, חכמה,
 בינה סח בהערה מז

עשרת הדברות

למה נאמרו העשרת הדברות עם השם של
 אלוקים - מדת הדין טו
 במה נתייחדו המצוות עשה שנאמרו בהעשרת
 הדברות טו
 השורש של כל המצוות עשה הוא הדיבור של
 "אנכי ד' אלקיך" טז
 השורש של כל המצוות ל"ת הוא הדיבור של
 "לא יהי לך" טז
 למה רצה ד' שבנ"י ישמעו את הב' דברות
 ראשונות מפי ד' תברך בכבודו ובעצמו טז
 מהשמונה דברות שבנ"י לא שמעו מפי ד',
 נתהווה מלאך מיוחד טז-זז

פינטעלע איד

מהותה

כשמכים איש מישראל בכדי שהוא יעשה את
 רצון ד', נחלש כח היצר הרע ומתגלה רצונו
 הפנימי שהוא הרצון לעשות את רצון ד' נא-נב

איך שייך לומר שמשה הוא הגואל והרי הוא
 אינו משבט יודא לט בהערה י
 האם היו כל הנשמות תלויים וכלולים
 במשה רבינו כמו שהם היו תלויים וכלולים
 באדה"ר סב בהערה לד
 האם משה רבינו זכה לזה שחלק ה'יחידה' של
 הנר"ן ח"י תיכנס לתוך גופו סב בהערה לד

מתן תורה

במתן תורה ד' נתן למשה רבינו כוחות מיוחדים
 בכדי שהוא יהא יכול להיכנס לתוך קדושת
 הענן י
 הגדרת קדושת הענן שנמצאת אצל הר סיני
 ובמשכן י
 האם משה עלה אל ראש ההר, במתן תורה י
 כל ישראל היו נביאים במתן תורה יג
 האם התעלו בני"מ במ"ת לדרגת הנבואה של
 אספקלריא המאירה או לא יג-יד
 מתן תורה ה' בגדר של קידושין כג
 מהו הסגולה שד' נתן לישראל במתן
 תורה לג-לד
 במ"ת-ע"י הסרת הזוהמא, זכו ישראל
 שיכנס לתוכם בחינת החי' של הנר"ן
 ח"י נז, הערה כט, סג בהערה לה
 במתן תורה, נשמתם של ישראל נעשית ל'מקום
 שלם' ס
 במתן תורה לא זכו ישראל שתיכנס
 לתוך גופם חלק ה'יחידה' של הנר"ן
 ח"י סב-סג, הערה לה, וע"ע נז בהערה כט
 לאחר מ"ת הזוהמא שמתהווה מהחטאים היא
 חלשה יותר מהזוהמא שנעשית (מהחטאים) לפני
 מ"ת סד בהערה לט
 במתן תורה, האם זכו ישראל לדעת את 'כל'
 סודות התורה או לא עג בהערה נג
 וע"ע בערך מעמד הר סיני

נר"ן ח"י

במ"ת-ע"י הסרת הזוהמא, זכו ישראל
 שיכנס לתוכם בחינת החי' של הנר"ן
 ח"י נז, הערה כט, סג
 בחינת החי' של הנר"ן ח"י נקראת נשמה
 לנשמה נז

לולא עבודת האבות והשיעבוד במצרים, לא היתה הזוהמא מסתלקת מישראל כשהם שמעו את דברות קדשו במ"ת **נז**

האם זוהמתן של ישראל נסתלקה מהם כשהם היו עדיין בחיים או רק לאחר שיצתה נשמתן (כשהם שמעו את דברות קדשו) **נח**

שיטת האוה"ח היא שפסיקת הזוהמא נעשית ע"י שהם שמעו את ה' דברות ראשונות מפי ד' יתברך בכבודו ובעצמו **נז, הערה סז**

מהרמח"ל משמע שפסיקת הזוהמא נעשית ע"י הקולות וברקים וקול השופר שהם שמעו במעמד הר סיני **נז, הערה סז**

בבן יהוידע מבואר שפסיקת הזוהמא נעשית על ידי האש הגדולה **נז, הערה סז**

ר' צדוק הכהן כותב שפסיקת הזוהמא נעשית ע"י הענין של 'כפה עליהם הר כגיגת' **נז, הערה סז**

התועלויות מזה שפסקה זוהמתן

הסיבה לזה שד' הפריד מישראל את זוהמתם הוא בכדי שיקויים בהם הענין של "ליראה אתי כל הימים" **נב וע"נ נג (אור ד/א)**

באמצעות עקירת הזוהמא נקבעה היראה בנפשות כל ישראל לעולם **נג**

במ"ת-ע"י הסרת הזוהמא, זכו ישראל שיכנס לתוכם בחינת החי' של הנר"ן ח"י **נז, הערה כט, סג**

על ידי ביטול הזוהמא במ"ת, נתרבה השפעת הקדושה, ונקבעה היראה בפנימיות נפשותם של כלל ישראל **ע**

פעולתה באדם

הזוהמא מונעת את האדם מלירא את ד' **נב**

זוהמת החטא הוא מסך המבדיל בין מקור הקדושה למקבלי הקדושה **נד**

טומאת הזוהמא מנעה את אור התורה מלהאיר אל תוך הבריאה **נד**

זוהמת חטאו של אדה"ר חצצה ועיכבה את קדושת אור נשמת האדם, מלרדת אל תוך גוף האדם **נד**

הרצון הפנימי של ישראל, לא ה' יכול לצאת מן הכח אל הפועל, כיון שהיא היתה מכוסה בזוהמא **נו, וע"נ נח-נט**

כל איש מישראל רוצה לעשות את רצון ד' אלא שהיצה"ר מכסה את הכח הזה ומטמטם את לבו של האדם **נב**

בחינת הכתר של ה'נפש' ענינה "רצון הפנימי המכתייר נפש מישראל מצד היראה" (לשון הנפש החיים) **סח**

האם ה'פינטעלע איד' הוי נקודה של אהבה או נקודה של יראה **סח בהערה מז**

ההסבר של החת"ס בדברי הרמב"ם, שכתב, שרצון הפנימי של כל ישראל הוא לעשות את רצון ד' **ע בהערה נ**

השתלשלות התהוותה

הכח הפנימי של ישראל נתגלה ויצא אל הפועל במתן תורה **נח**

אע"פ שה'פינטעלע איד' נובע מצד הנשמה הקדושה מ"מ מצד חטאו של אדה"ר היא לא היתה יכולה לצאת מן הכח אל הפועל עד לאחר עבודת האבות, השעיבוד במצרים, ומתן תורה **נד, נח, הערה כו**

איפה היא נמצאת באדם

האם ה'פינטעלע איד' נמצאת בבחינת הכתר או בבחינת החכמה **סח, הערה מז**

יש ג' בחינות בבחינת הכתר: כתר, חכמה, בינה **סח בהערה מז**

פסקה זוהמתן

איך נוצרה הזוהמא

באמצעות חטאו של אדה"ר נתפשטה הזוהמא על כל נשמות הקדושה **נד**

מתי ואיך נתבטלה הזוהמא

על ידי זה שכלל ישראל שמעו את הדברות מפי ד', נתבטלה זוהמתן **נב, סז**

אברהם סילק את הזוהמא עד שהאירה לתוכו אור נשמתו כראוי **נה**

אברהם אבינו הפריד את הזוהמא שמנעה את אור התורה מלרדת אל העוה"ז **נה-נו**

באמצעות היירידה למצרים נתמעטה ונחלשה הזוהמא **נז**

צדיקים

הסבר ענין זה שהצדיקים קרויים חיים אפילו במיתתם לא
הצדיקים זוכים לזכך את גופם כל כך עד שגם הגוף שלהם מתהפך להיות דבר רוחני לד, וע"ע כו-כו, מח-ג
כדי שלא ימותו כל ישראל ח"ו, ד' לוקח את הצדיק מן העולם כדי שמיתתו תכפר על ישראל לט
כי כשהצדיקים עוסקים בתורה ומתמידים בה אין להם עמל בעסק התורה, שאדרבה היא נותנת לו גבורה (לשון האוה"ח) מא
הסבר הענין שהחיות של הצדיקים נובע מהתורה הקדושה מב, הערה יא
המלאך המות אינו יכול 'לשחוט' את הצדיק עם חרבו הפגומה מט-ג, וע"ע הערה מג (דף סה ד"ה ועיין ברמב"ן)
כיון שהגוף של הצדיק הוא קדוש לפיכך הוא אינו מטמא טומאת מת מט-ג
הפגם שנגרם מחטאו של הצדיק הוא יותר גדול מהפגם שנגרם מחטאו של אדם פשוט סב
הרבה אנשים מישראל לא לקחו חלק בחטא העגל, ובפרט הצדיקים שלא הי' להם שום שייכות לחטא העגל סג-סד
בכל צדיק קיימת זוהמת חטא העגל (נועם אלימלך) סה בהערה מ
הזוהמא שבצדיק מתבטלת על ידי מיתתו ולכן אין גופו צריך להתעכל בקבר סה

שונות

הסבר פנימיות הענין בזה שמצד אחד יש בני אדם שטבעם מטה אותם לעשות רק רע, ומצד שני יש בני"א שטבעם מושך אותם לעשיית רצונו יתברך ו, הערה א
הדרכתו של האוה"ח הקדוש לאדם שרוצה לזכות לזרע ברח"ל בס"ד ו בהערה א
למה נקראת הכלה בשם זה של "כלה" ז
דרגות רבות באש הקדושה יד
קדושת כל עולם ועולם מתחלק ל' חלקים כ
ד' לא נתן את התורה מיד ביצא"מ כיון שבנ"י הוצרכו להיטהר מקודם כד
סגולה' פירושו דבר שאינו על פי הטבע לג

אם עשו נטל את עוה"ז א"כ למה מותר לנו להשתמש בו לצרכינו מב-מג
המהות של עשו הוא זה שהוא 'בן עוה"ז' מג
עומק הכוונה של 'ברוך שם כבוד מלכותו' מז (בסוף) הערה יד
אע"פ שנתן ה' צדיק מ"מ לא נתקיימו זרעו לנצח נה, הערה כב
ביאור דברי השפ"א שכתב "כי קודם החטא הי' כל מעשיהם למטה דבוק בשורש הנסתר והאחדות" נט בהערה לא
האם הגוף יהא ביחד עם הנשמה בעולם הבא סה בהערה מא
ביאור נפלא במה שכתב האוה"ח (שמות יט, עי דף עה) בביאור ענין 'פסקה זוהמת' עה בהערה נח
הזוהמא לא פסקה מהגרים עח

שכינה

בחינת השכינה תתכנה בשם אדנות (לשון האוה"ח) מז בהערה יד
הבחינה העליונה של שכינת'ל, הוי כנגד בחינת ה'נפש' שבאדם נט
ביאור דברי האוה"ח שכתב שבמתן תורה "קנתה כו' שכינתו יתברך מקום להיות בתמידות על פניהם" נט
השכינה נקראת יראה מצד הגבורה נט
השכינה [ש]היא בחינת כנסת ישראל - כנסת ישראל שהיא כללות הנשמות (לשון האוה"ח) עג (עד) בהערה נה

שם הוי'

שם הוי' ב"ה הוי המקור והשורש לכל שאר השמות הקדושים (אוה"ח שמות ג טו) לא בהערה ז
הד' יסודות משתלשלים מהד' אותיות של השם הוי' ב"ה (אוה"ח ויקרא יז יד) לא בהערה ז
ודע כי שם הוי' ב"ה יתייחס אליו כינוי התפארת כידוע ושם אדנות יתייחס אליו כינוי הכבוד (לשון האוה"ח) מז בהערה יד

שמירת הל"ת

כשהאדם נמנע מעשיית דבר הרע, הוא מבטל בזה את הכח הרע ההוא 1

עיקר המזון של הנשמה לעולם העליון נעשה באמצעות לימוד התורה **לח, וע"ע מז**
 הסיבה שבגללה מותר לנו ליהנות מעוה"ז הוא לפי שאנחנו לומדים תורה **מג**
 השגת המדריגה שאין למעלה ממנה-בגן עדן, היא אך ורק על ידי לימוד התורה **מז**

השפעת התורה על האדם ועל הבריאה

האופן הכי מופלא של ביטול כוחות הרע הוא על ידי לימוד התורה **כח**
 אור התורה מטהרת את המח מדיעות כוזבות **לא**
 המשך קיומו של הבריאה תלוי בלימוד התורה **לב**
 אור התורה מאירה את עיני לומדיה כדי שהם יהיו יכולים ליהנות מזיו השכינה **לה**
 הסבר הענין שרבי פנחס בן יאיר וחכמי הדורות היו יכולים לשלוט על טבע הבריאה **לו-לז**
 אפילו אם יש לאדם הרבה עוונות רחמ"ל, מ"מ לימוד התורה הוא כופר נפש לאדם (לטהר אותו מטומאתו ולתקן את פגם חטאיו) **לט-מ**
 בזה שהתורה נמשלה למים ואש, מרומז ב' האופנים שבהם התורה מטהרת את האדם **מ-מא**
 כל זמן שהאדם מוסיף ללמוד תורה, תוסיף נפשו להשתרש בה **מא**

נשמת ישראל והתורה

יש לכל אחד מישראל חלק בתורה שרק יכולה להתגלות על ידו **ח-ט**
 כי בחינת הנשמות הקדושות הם בחינת אור התורה ובעל נפש הוא בעל תורה (לשון האוה"ח) **כז-כח**
 דע כי בחינת הנשמות אשר נטע ד' בעמו הם אותיות התורה כידוע ליודעי חן (לשון האוה"ח) **כח**
 כל אחד מישראל שורש נשמתו העליונה מודבק ונאחז באות אחת מהתורה והיו לאחדים ממש (לשון הנפה"ח) **לה**

הטעם לזה, שיש אומרים שטוב לאדם לכוין גם כשהוא נמנע מלעבור על ל"ת (כדרך שמכוונים בעשיית מצות עשה) **1**
 השורש של כל המצוות ל"ת הוא הדיבור של "לא יהי' לך" **טז**
 בזה שהאדם שומר את עצמו מן העבירות הוא יזכה להבין את עומק פנימיותה של התורה הקדושה **כג-כד**
 על ידי המניעה מן העבירות האדם נקרא קדוש **כח**
 שמירת הל"ת הוא הדבר ששומר ומקיים את הנטיעות הרוחניים שהאדם נטע בגן עדן ע"י מעשיו הטובים **מז**

תורה

החזקת התורה

רק על ידי לימוד התורה או החזקתה יוכל האדם לראות את זיו השכינה בעולם העליון **לו**
 ה'כופר נפש' של איש שאינו לומד תורה הוא זה שהוא יתמוך בתורה ויתן מחצית מכספו להלומדי תורה **מ**
 לענין החזקת התורה לא נאמר הדין של 'אל יבזבז יותר מחומש' **מ**
 רק למי שלומד תורה או מחזיק את לומדיה, מותר ליהנות מהעולם הזה **מג, הערה יג**

החשיבות של לימוד התורה

המשך קיומו של הבריאה תלוי בלימוד התורה **לב**
 מי שלומד תורה "זכה בכל העולם" (לשון האוה"ח) **לג**
 הת"ח נקראים 'בונים' כיון שהם בונים את הבריאה מכח לימוד התורה שלהם **לג**
 רק על ידי לימוד התורה או החזקתה יוכל האדם לראות את זיו השכינה בעולם העליון **לו**
 השומע דברי אלוקים חיים, התורה מטיבה נפשו ומיישרתו כי יש בה סם חיים (לשון האוה"ח) **לח**
 התורה תולה את ברכתה לאדם בזה שהוא ילמוד תורה **לז-לח**
 הבן תורה נקרא 'עץ מאכל', והטעם לזה **לח**

פנימיות הבריאה

שורש החיות של כל חלק מחלקי הבריאה הוא התורה הקדושה **ל-לא, לז**
ההסבר בזה שע"י לימוד התורה האדם מתעלה עד למעלה מן המלאכים **לב בהערה ח**
כל מעשה בראשית כפופים לתורה ועמליה **לב**
כיון שהחיות של כל הבריאה נובע מהתורה לכן יש אפשרות לשנות את טבע הבריאה מכח התורה **לו-לז**

צורת לימוד התורה

לפני שהאדם מתחיל ללמוד תורה, יקפיד האדם להרהר בתשובה **כד**
עיקר גדול לענין לימוד התורה הוא שהאדם צריך להמית עצמו עליה **כה**
בכדי לזכות לתורה צריך האדם להיות שפל וענין **כה**
לימוד התורה צריכה להיעשות בדיבוק חבירים, באחדות - בלב שלם **כה**
צריך שיהא לאדם צימאון ללימוד התורה **מ**
צריך ללמוד ברוב עוז ולא מתוך עצלות **מ-מא**
איך יוכל האדם להטמין את עצמו באדמת הקודש של התורה הקדושה **מב, הערה יא**
צריך שיהא לאדם תאוה גדולה ללמוד הרבה תורה **מד**
האדם צריך "שילמוד תורה בשמחה" (לשון האוה"ח) **מח**

קדושת התורה

התורה היא "זכה וברה יסוד הקדושה והטהרה ורוחניות הרוחניות" (לשון האוה"ח) **כג**
על ידי לימוד התורה האדם מזכך את גופו **כו-כז**
כי ע"י עסק התורה יתייחס להם (לישראל) שם זה של קדוש (לשון האוה"ח) **כח**
יסוד הקדושה ומקורה הוא לימוד התורה **כח**
הקדושה שמיוצרת ע"י לימוד התורה היא גדולה לאין ערוך מהקדושה שנתהווה מעשיית המצוות **כח**
הסבר ענין זה של 'אין עבירה מכבה תורה' **כט**
יש אופנים שבהם עבירה מכבה תורה **כט-ל**

ביאור הענין של 'כי נר מצוה ותורה אור' לענין עליית נשמת האדם לעולם העליון **כט**
אפילו אם יש לאדם הרבה עוונות רחמ"ל, מ"מ (קדושת) לימוד התורה הוא כופר נפש לאדם (לטהר אותו מטומאתו ולתקן את פגם חטאיו) **לט-מ**
מאיזה סיבה נמשלים הלומדי תורה לנטיעות **מא-מב**
ביאור דברי הזוהר והמדרשים, האומרים, שע"י לימוד התורה האדם ניצל מהמלאך המות **נ בהערה טו**

תורה לשמה

מי שלומד תורה לשמה יזכה לשכר טוב בעוה"ב משא"כ מי שלומד שלא לשמה **מד**
לימוד התורה שלא לשם קבלת שכר הוא חלק בלתי נפרד מלימוד לשמה **מה**
מי שלומד תורה ע"מ לקבל שכר בעוה"ב, איננו לומד תורה לשמה **מה**
לפי דברי האוה"ח, גם האיש שלומד תורה ע"מ לקבל שכר בעולם העליון, יזכה לקבל שכר לעוה"ב ע"י לימוד כזה **מה**
"וזו תקרא תורה לשמה לגדל ולפאר שם כבודו" (לשון האוה"ח) **מה**
רק על ידי לימוד התורה לשמה יכול האדם להינצל מיד יצרו (אמנם מהחיד"א (נחל אשכול איכה ב ט) משמע שגם באמצעות לימוד שלא לשמה האדם ניצל מהיצר) **מו**
לימוד לשמה היינו לייחד קוב"ה ושכינתו' **מו בהערה יד**

שונות (תורה)

הד' דרכים שבתורה - פרד"ס, מכוונים כנגד הארבעה עולמות של אבי"ע **כ**
כל התורה מסודרת באופן נפלא מאד **כא**
מי שיקנה את המ"ח קנינים שהתורה נקנית בהם, יתגלו לו סודות התורה **כב**
בזה שהאדם שומר את עצמו מן העבירות הוא יזכה להבין את עומק פנימיותה של התורה הקדושה **כד**
"כשירבה להשחית, תשחת תורתו וידעך נרה ותיחפך שליתו על פניו רחמנא לצלן" (לשון האוה"ח) **ל**

בברכת 'אתה חונן' יבקש האדם סייעתא דשמיא
 כדי לזכור את תלמודו **מח**
 השכחה היא אמצעי לזה שיהא האדם לומד
 תורה בחשק גדול **מח**

תשובה

אפילו לפני שהאדם חוזר בתשובה גמורה הוא
 מחוייב ללמוד תורה **כד**
 לפני שהאדם מתחיל ללמוד תורה, יקפיד
 האדם להרהר בתשובה **כד**

למה מנע ד' מים מבנ"י, כשרפו ידיהם מן
 התורה **מ**
 למה הביא ד' על בנ"י את מלחמות עמלק,
 כשרפו ידיהם מן התורה **מ**
 למה הקדים נשיא שבט יששכר להקריב את
 קרבנו בחנוכת המשכן **מא**
 שבט יששכר התייחדו בהעמילות שלהם
 בלימוד התורה **מא**
 שלשה פירושים בענין ההגדרה של ה"מיימינים
 בה" **מד-מה**

